

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallituksen esitys sisältää eräitä erillisiin asiakokonaisuuksiin liittyviä tekijänoikeuslain muutosehdotuksia. Lakia ehdotetaan selvennettäväksi lisäämällä otsikot kaikkiin lain pykäliin.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluita koskevasta sopimuslisenssistä.

Tekijänoikeuslaissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullistamisesta, kun teoksen alkuperäinen tekijä luovuttaa oikeutensa.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset mahdollisuudesta välittäjälle annettavalla tuomioistuimen määräyksellä puuttua loukkauksiin, joissa väitetty loukkaaja on tuntematon eikä kannetta häntä vastaan voida nostaa. Estomääräys olisi mahdollista kohdistaa esimerkiksi ulkomailta Suomeen tarjottaviin

laittoihin palveluihin, joiden ylläpitäjät ovat tuntemattomia.

Säännöksiä välittäjille annettavien määräysten täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen ja vahinkojen korvaamisesta ehdotetaan täsmennettäväksi.

Sopimuslisenssijärjestelmän perussäännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että hyväksytyä oikeuksien yhteishallinnointijärjestöä pidetään laissa säädetyissä tapauksissa teoksen käyttämisestä tehdyn sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan myös järjestön ulkopuolisia saman alan tekijöitä. Säännöksiin ehdotetaan lisäksi niiden selkeyttä parantavia sanonnallisia muutoksia.

Äänitallennetuottajan suojan liittymäkriteeriä ehdotetaan täydennettäväksi äänitetuottajan kansallisuudella.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO.....	4
1.1 Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut.....	4
1.2 Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	4
1.3 Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	6
1.4 Muut tekijänoikeuslain muutosehdotukset	7
2 NYKYTILA	7
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	7
Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	7
Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	8
Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	9
Sopimuslisenssi.....	11
Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	12
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	13
Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	13
Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	13
Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	15
Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	19
2.3 Nykytilan arviointi.....	19
Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	19
Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	20
Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	22
Sopimuslisenssi.....	23
Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	23
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	24
3.1 Tavoitteet.....	24
Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	24
Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	24
Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	25
Sopimuslisenssi.....	25
Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	25
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot	25
Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	25
Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	28
Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	29
3.3 Keskeiset ehdotukset	31
Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	31
Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	31
Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	32
Sopimuslisenssi.....	38
Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	38
Muut muutokset	38
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	38
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	38

	Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	38
	Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	39
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	40
	Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	40
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	41
4.3	Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	41
5	ASIAN VALMISTELU	42
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	42
	Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	42
	Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	42
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	43
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	44
	Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut	44
	Tekijänoikeuden luovutusten koskevan sopimuksen kohtuullisuus	45
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	46
	Sopimuslisenssi ja äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit	47
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	47
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	48
1	LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	48
2	VOIMAANTULO	60
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	60
3.1	Johdanto.....	60
3.2	Omaisuuksien suoja.....	60
	Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	60
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	61
	Sopimuslisenssi.....	61
	Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit.....	62
3.3	Elinkeinovapaus.....	62
	Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	62
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	63
3.4	Viestinnän luottamuksellisuus	63
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	63
3.5	Sananvapaus	64
	Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus	64
	Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet	64
3.6	Säätämismääräysten arviointi	65
	LAKIEHDOTUS.....	66
	Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta.....	66
	LIITE	80
	RINNAKKAISTEKSTI	80
	Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta.....	80

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Tekijänoikeuslaissa (404/1961) säädetään tekijän yksinoikeudesta määrätä teoksestaan. Tekijänoikeuslaki edellyttää, että tekijältä hankitaan lupa, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos saatetaan yleisön saataviin esimerkiksi yleisölle välittämällä.

Suomalaisten kuluttajien saataville on viime vuosina tullut lukuisia maksullisia televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluita, joita kutsutaan myös verkko-pvr-palveluiksi (network personal video recorder). Lineaarisen televisiolähettyksen tallentamispalvelun avulla jo lähetettyjä televisio-ohjelmia on mahdollista katsella myöhemmin, ilman että ohjelmat olisi pitänyt tallentaa omalla videonauhurilla tai digitaalisella tallentimella.

Verkkotallennuspalveluiden tarjoajat ovat itsenäisiä toimijoita, esimerkiksi teleyrityksiä tai ohjelmien edelleen lähettäjiä kuten kaapelitelevisioyhtiöitä tai IPTV-yhtiöitä, jotka käyttävät televisio toiminnassaan hyväksi internet-protokollaan (internet protocol) perustuvaa teknologiaa, eivät ohjelmien alkuperäisiä lähettäjäyrityksiä. Verkkotallennuspalvelu on usein osa teleyrityksen tai edelleen lähittäjän IPTV-palvelua.

Tällä hetkellä suomalaisten käytettävissä on parikymmentä verkkotallennuspalvelua, joiden tekninen toteutus ja palvelut vaihtelevat suuresti. Joissain tapauksissa televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelua tarjotaan osana laajakaistayhteyttä, joissain tapauksissa tallennuspalvelun ohessa tarjotaan katsottavaksi esimerkiksi elokuvia video on demand –palveluna erillismaksusta, maksukanavia tai televisioyhtiöiden verkkopalveluita.

Palvelusta riippuen asiakkaan valittavana voi olla yksittäisten ohjelmien kertaluonteinen tai tietyn ohjelman jatkuva tallennus, valitun kanavan tai useampien kanavien taikka kaikkien kanavien jatkuva automaattinen tallennus esimerkiksi viikon tai kahden ajaksi. Tallennuspalvelun käyttö muistuttaa suurelta

osin usein normaalia kotivideonauhurin tai –tallentimen käyttämistä.

Tallennuspalvelut on toteutettu niin, että lähetysignaalin vastaanotto tallentamista varten tapahtuu palveluntarjoajan vastaanottimella ja ohjelma tallentuu palveluntarjoajan hallinnassa olevaan tallennustilaan. Palveluissa voidaan tallentaa kaikki tai osa vapaasti vastaanotettavissa olevista (free-to-air) televisiokanavista. Muutamassa palvelussa voidaan jossain määrin tallentaa myös maksukanavia. Tallenteita voidaan katsoa palveluntarjoajan digisovittimen avulla televisiossa, www-käyttöliittymän kautta tietokoneella tai tabletilla.

Palveluiden tallennustila voi olla jopa 3000 tuntia. Tallenteet säilytetään palvelussa tallennuksen jälkeen esimerkiksi yhden viikon tai 3 kuukautta taikka enimmillään niin kauan kuin asiakas maksaa palvelusta.

Joissain palveluissa ohjelma voidaan ladata myös asiakkaan omalle päätelaitteelle. Useimmat palvelut ovat käytettävissä vain Suomessa, mutta osa myös ulkomailta.

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut toimivat tällä hetkellä ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Tammikuussa 2014 opetus- ja kulttuuriministeriölle toimitettiin keskeisten tallennuspalveluiden tarjoajien, televisioyhtiöiden ja tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöjen kesken saavutettu ratkaisuehdotus, jonka pohjalta ministeriö on valmistellut tarvittavat lainmuutokset.

1.2 Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Voimassa olevassa tekijänoikeuslain 29 §:ssä viitataan varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929), jäljempänä *oikeustoimilaki*, 36 §:ssä olevaan yleiseen sovittelusäännökseen.

Tekijänoikeuslain 29 §:n sovittelusäännöksen muuttamistarve ja tarkemmin tekijän oikeus kohtuulliseen korvaukseen otettiin esiin vuosina 2008—2009 toimineen tekijänoikeustoimikunnan mietinnössä, jossa kartoitettiin tekijänoikeuslain 3 luvun muutostarpeita (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:9).

Toimikunnassa vallitsi yksimielisyys siitä, että kohtuuttomia ehtoja tekijänoikeussopimuksissa tulee voida sovitella. Sen sijaan esitettiin erilaisia käsityksiä siitä, onko nykyinen sääntely riittävä vai onko tekijänoikeudellisissa sopimussuhteissa muihin yksityisoikeudellisiin oikeustoimiin verrattuna sellaisia erityisiä piirteitä tai sopimusehtoja, joita ei voida arvioida oikeustoimilain 36 §:n nojalla.

Tekijöitä edustavat toimikunnan jäsenet katsoivat, että nykyinen sääntely ei riittävästi tue kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelua ja että tekijänoikeuslain 29 §:n sovittelusäännöstä tulisi muuttaa siten, että tekijällä olisi käytännössä nykyistä parempi mahdollisuus vedota sopimusehdon kohtuuttomuuteen. Käyttäjäritykset puolestaan katsoivat, että viittaus oikeustoimilakiin riittää ja sen pohjalta sopimuksia ja niiden ehtoja voidaan kaikilta osiltaan sovitella. Sopimuksia pitäisi voida sovitella myös luovutuksensaajan hyväksi. Toimikunta ei saavuttanut yksimielisyyttä muutosehdotuksista.

2010-luvulla on edelleen noussut esiin vaatimuksia, joiden mukaan tekijänoikeuslaissa tulisi nimenomaisesti säätää siitä, että tekijänoikeuden luovutus sopimusten tulee olla kohtuullisia. Keskusteluissa erityistä kohtuullisuussääntelyä ovat edellyttäneet teosten alkuperäisiä tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat järjestöt, ja sitä ovat vastustaneet luovutettujen tekijänoikeuksien haltijoita ja oikeuksien hyödyntäjiä edustavat järjestöt.

Vaatimukset tekijänoikeuden luovutus sopimusten kohtuullisuutta koskevien säännösten säätämisestä kytkeytyvät ennen kaikkea viestinnän ja kulttuurin mutta myös monien muiden toimialojen 2000-luvun alun voimakkaaseen rakennemuutokseen. Digitaalisuus ja digitaalitekniikka ovat luoneet uudenlaisia tapoja kuluttaa, markkinoida ja käyttää tekijänoikeudella suojattuja aineistoja. Internetin myötä kilpailutilanne on kiristynyt ulkomaisten palveluntarjoajien tultua Suomen markkinoille. Myös perinteinen tallenne- ja paperijulkaiseminen on vähentynyt digitaalisten levityskanavien vallatessa markkinoita.

Markkinoiden muutos on vaikuttanut myös tekijänoikeudella suojattujen tuotteiden arvoon ja arvonmuodostukseen. Aiemmin pääasiallisina tulonlähteinä toimineet jakelu-

kanavat ovat supistuneet ja rinnalle on tullut uusia liiketoimintatapoja. Murrokselle on ollut ominaista, että tekijänoikeuksia käyttävien yritysten tulos on heikentynyt ja voitot erityisesti media-alalla ovat merkittävästi pienentyneet. Tämän seurauksena tekijänoikeuksien hankinnassa noudatettavia sopimuskäytäntöjä on muutettu ja useilla aloilla on tehty merkittäviä uudelleenjärjestelyjä sopimusten suhteen.

Monilla toimialoilla on irtauduttu vanhoista kollektiivisopimuksista. Myös puitesopimukset, joissa on määritelty alan yleiset sopimusten reunaehdot ja mahdollisesti myös sopimusten kohtuullisuutta, ovat vähentyneet. Monien alojen tekijät toimivat nykyään itsenäisinä tekijöinä, ja vain osa on työsuhteessa tekijänoikeuden luovutuksen saajaan. Yhä useammat tekijät ovat siirtyneet yrittäjiksi ja vastaavat itse yrittäjälle kuuluvista kuluista ja muista vastuista.

Vuonna 2011 työnsä aloittaneen pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy lause, jonka mukaan ”tekijänoikeuslailla säädetään nykyistä tarkemmin tekijänoikeuden siirtämisen edellytyksenä olevista kohtuullisista ehdoista ja kohtuullisesta korvauksesta”. Nykyiseen lakiin sisältyy vain viittaus oikeustoimilain yleiseen sovittelusäännökseen.

Suomessa toimivista tekijäjärjestöistä koostuva Tekijäfoorumi on loppuvuodesta 2012 alkaen tuonut opetus- ja kulttuuriministeriölle esiin tarvetta säätää hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti tarkemmista säännöksistä koskien kohtuullisia ehtoja ja kohtuullista korvausta. Kohtuullisten sopimusehtojen varmistaminen oli esillä myös opetus- ja kulttuuriministeriön vuoden 2012 Tekijänoikeusfoorumissa, jossa käsiteltiin tekijänoikeuspolitiikan linjausten valmistelua.

Vuonna 2012 julkaistuun kansalaisaloitteen ”Järkeä tekijänoikeuslakiin” sisältyi ehdotus tekijänoikeuslain 29 §:n muuttamisesta vastaamaan Saksassa käytössä olevia sovittelusäännöksiä. Kansalaisaloitetta on käsitelty eduskunnan sivistysvaliokunnassa erillään opetus- ja kulttuuriministeriössä tapahtuneesta lainvalmistelusta, joka pohjautuu loka-kuussa 2013 annettuun toimeksiantoon ja johon myös 29 §:n muuttaminen sisältyi.

1.3 Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Ilman tekijän lupaa tapahtuvaa verkkojakelua esimerkiksi vertaisverkoissa kutsutaan usein verkkopiratismiksi.

Teosten välittäminen yleisölle tietoverkossa ja niiden tallentaminen verkosta esimerkiksi tietokoneen kiintolevyille kuuluvat tekijän yksinoikeuksien piiriin. Teosten pelkkä tallentaminen (”lataaminen”) verkosta omaan henkilökohtaiseen käyttöön ei ole rangaistavaa. Oikeuskäytännössä tällä seikalla on ollut keskeinen merkitys. Vertaisverkkojen käyttäjät eivät useimmiten pelkäästään ladata aineistoja omaan käyttöönsä vaan vertaisverkko-tekniikka edellyttää, että ladattavaa aineistoa tai sen osia myös jaellaan eteenpäin vertaisverkon muille käyttäjille.

Suoratoistoon perustuvien palveluiden ylläpitäjien voidaan katsoa rikkovan tekijänoikeuslakia, jos ne tarjoavat verkkosivujensa kautta linkkejä ilman tekijän lupaa yleisön saataviin saatettuun tekijänoikeudella suojattuun aineistoon. Pelkkä elokuvan katsominen tällaisesta palvelusta ei kuitenkaan ole tekijänoikeudellisesti merkityksellinen toimi.

Suomessa laittoman verkkojakelun vähentämiseen on pyritty aktiivisesti vaikuttamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa, jäljempänä *tietoyhteiskuntadirektiivi*, kansallisesta voimaansaattamisesta lähtien. Direktiivin edellyttämät tekijänoikeuslain muutokset tulivat voimaan vuonna 2006.

Lakiesityksen (HE 28/2004 vp) eduskuntakäsittelyssä lakiin lisättiin eduskunnan lakivaliokunnan lausunnon pohjalta 60 a—60 c §:ään säännökset oikeudenhaltijan mahdollisuudesta saada tuomioistuimen määräyksellä teleyritykseltä tieto siitä, kuka on tietyn tekijänoikeuden loukkaukseen käytetyn teleliittymän haltija, kieltotuomion antamisesta loukkaajalle sekä tuomioistuimen teleyritykselle annettavasta määräyksestä keskeyttää tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin.

Vuonna 2010 eduskunnalle annettiin hallituksen esitys niin kutsutun ilmoitusmenettelyn tai kirjemenettelyn käyttöönottamisesta.

Ehdotuksen mukaan teleyritykset olisivat välittäneet oikeudenhaltijoiden määrämuotoisen ilmoituksen havaitusta tekijänoikeuden loukkauksesta operaattorin asiakkaalle. Tavoitteena oli lisätä lakiin säännökset keskeyttämismääräystä pehmeämmästä keinosta, jonka vaikutuksena olisi laittomasta toiminnasta luopuminen. Esitys raukesi eduskuntavaalien vuoksi.

Voimassa olevaa 60 c §:ää sovellettiin ensi kerran vuonna 2011, kun oikeudenhaltijat hakivat tuomioistuimelta määräystä Suomen kolmelle suurimmalle teleyritykselle pääsyn estämiseksi The Pirate Bay -palveluun. Samoihin aikoihin tuli esille myös tarve soveltaa säännöksiä myös sellaisiin suomalaisille suunnattuihin palveluihin, joita ylläpidetään ulkomailla tai joiden ylläpitäjiä ei voida haastaa vastuuseen toiminnasta, koska ylläpitäjien yhteystietoja ei saada selville.

Luvattomaan verkkojakeluun liittyviin ongelmiin on kiinnitetty huomiota myös hallituksen ohjelmassa: ”Luovien aineistojen luvaton käyttöä kitketään tiedotuksen keinoin sekä kehittämällä lainsäädäntöä ja tehostamalla sen täytäntöönpanoa.”

Laillisten palveluiden tarjonta on kahden viime vuoden aikana lisääntynyt merkittävästi musiikin, elokuvan ja kirjallisuuden alueella. Suomessa on tällä hetkellä parikymmentä laillista musiikkipalvelua ja useita elokuva- ja musiikkipalveluita. Näiden palveluiden suosio ja suosion tasainen kasvu osoittavat, että laillisia palveluita on pystytty kehittämään vastaamaan kuluttajien toiveita.

Tekijänoikeudella suojatun aineiston luvattoman käytön, eli lähinnä laittoman lataamisen, taso on vuosina 2008—2013 ollut laajalajaisen kotimaisia taiteilijoita, tekijöitä ja sisällöntuotantoalaa edustavan LYHTY-yhteenliittymän (Luovan työn tekijät ja yrittäjät) tilauksesta tehdyn Tekijänoikeusbarometrin mukaan korkeimmillaan noin 20 prosentin tasolla tutkimukseen osallistuneista. Huomattavan paljon yleisempää, enimmäkseen noin 47 prosenttia se on ollut 15—24-vuotiaiden joukossa.

Vieläkin korkeampia lukuja sisältyi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimukseen, jonka mukaan 71 prosenttia 15—16 vuotiaista oli ladannut musiikkia, ohjelmia tai pelejä luvattomasti internetissä (Oikeuspoliittisen

tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 113, Venla Salmi, Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2012 Helsinki).

Yleisperustelujen jaksossa 3.2 selostetaan tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriössä tapahtunutta nyt käsillä olevien luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtäävien ehdotusten valmistelua ja valmisteluvaiheita.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä selvitetään myöhemmin myös mahdollisuutta esittää rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen sovittelun käyttöä erityisesti nuorten tekemisissä tekijänoikeuden loukkauksissa ja arvioidaan tekijänoikeuden loukkauksia koskevien rangaistusten kohtuullisuutta tähänastisen oikeuskäytännön valossa.

1.4 Muut tekijänoikeuslain muutosehdotukset

Edellisen kerran tekijänoikeuslakia muutettiin syksyllä 2013. Tuolloin lakiin tehtiin tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta annetun direktiivin 2011/77/EU ja orpoteosten tietyistä saltiluista käyttötarkoituksista annetun direktiivin 2012/28/EU mukaiset muutokset.

Samaan lainvalmistelupakettiin sisältyivät myös ehdotukset sopimuslisenssijärjestelmän perussäännöksen tehtävästä täsmennyksestä ja äänitallenteiden liittymäkriteerien täydentämisestä. Nämä muutosehdotukset on otettu tähän hallituksen esitykseen.

Lisäksi myöhemmin tänä syksynä annetaan eduskunnalle hallituksen esitys, jossa tekijänoikeuslakiin ehdotetaan palautettavaksi säännökset korvausoikeudesta jakeluvaihteen alaisiin ohjelmiin sisältyvien teosten sekä esittävien taiteilijoiden elävien esitysten ja äänitallenteiden edelleen lähettämisestä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluihin liittyvien tekijänoikeudellisten kysymysten kannalta keskeisimmät säännökset

tekijänoikeuslaissa ovat tekijöiden taloudellisia oikeuksia koskeva 2 §, esittävien taiteilijoiden, äänitetuottajien ja kuvatallenteen tuottajien oikeuksia koskevat 45, 46 ja 46 a § sekä äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitallenteen käyttämistä ja käyttökorvauksia koskevat 47 ja 47 a §. Radio- ja televisioyrittysten suojasta säädetään 48 §:ssä.

Tekijän taloudellisista yksinoikeuksista tärkein tässä yhteydessä on oikeus määrätä teoksen kappaleen valmistamisesta. Vastaava oikeus määrätä kappaleen valmistamisesta, kopioimisesta tai tallentamisesta on laissa säädetty kaikille lähioikeuksien haltijoille, televisioyritykset mukaan lukien. Tallennuspalvelun teknisestä toteutuksesta riippuen myös yleisölle välittämisen oikeus voi muodostua merkitykselliseksi asian arvioinnissa.

Tekijän ja lähioikeuksien haltijoiden yksinoikeutta on rajoitettu tekijänoikeuslain 12 §:ssä siltä osin kuin kyse on kappaleen valmistamisesta yksityiseen käyttöön. Mahdollisuus valmistuttaa teoksen kappale ulkopuolisella ei kuitenkaan koske 3 momentin mukaisesti sävellysteosta eikä elokuvateosta.

Tallennuspalveluiden tarjoajat, televisioyritykset ja ohjelmien tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita edustavat yhteishallinnointijärjestöt ovat olleet eri mieltä siitä, miten palveluita tulisi tekijänoikeudellisesti arvioida.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2007:16, joka koski IPTV-toimintaa, yksi alakysymys koski verkkotallennuspalvelun asiakkaan valmistamaa kappaletta ja mahdollisuutta pitää sitä yksityisenä kappaleenvalmistamisena tekijänoikeuslain 12 §:n mukaisesti.

Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto katsoi, että jos yksityinen henkilö itse tallentaa aineiston palvelimelle ja sieltä myöhemmin tietokoneelleen tai digiboksiin katsomista varten, kyse on 12 §:ssä tarkoitettusta yksityisestä kopioinnista. Mikäli myös muut käyttävät tallennettua aineistoa, kyse ei ole yksityisestä käytöstä eikä kopioinnista, vaan oikeudenhaltijan lupa tarvitaan kappaleen valmistamiseksi.

Mikäli kappaletta ei valmisteta itse vaan kyse on kappaleenvalmistamisesta, jonka tarjoaa ulkopuolinen yritys, lausunnon mukaan sovelletaan 12 §:n 2 momentin mukaista valmistuttamisäännöstä, jota 3 mo-

mentissa kuitenkin on rajattu niin, ettei se salli sävellysteosten eikä elokuvateosten valmistuttamista ulkopuolisella.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Tekijänoikeuslain 27 §:n mukaisesti tekijänoikeus voidaan tekijän moraalisia oikeuksia koskevin rajoituksin luovuttaa kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuksien luovutusten kohtuullisuutta ei laissa määritellä.

Tekijänoikeuslain 29 §:n mukaan tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta on voimassa, mitä oikeustoimilaissa on säädetty. Säännökset kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta ovat mainitun lain 36 §:ssä.

Viittaus oikeustoimilain soveltamiseen otettiin lakiin vuonna 1982 ja sillä korvattiin vuonna 1961 säädetty tekijänoikeuslain 29 §, joka kuului seuraavasti: ”Milloin tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen jonkin ehdon soveltaminen ilmeisesti olisi tekijänoikeuden alalla vallitsevan hyvän tavan vastaista tai muutoin kohtuutonta, voidaan ehtoa sovitella tai jättää se huomioon ottamatta.”

Mainitun 29 §:n esitöissä (Komiteanmietintö N:o 5, 1953) korostettiin, että sopimusten pätemättömyyttä koskevien oikeustoimilain säännösten tarkoituksena on sopimussuhteessa suojata heikompaa sopimuskumppania vahvemman puolelta tapahtuvaa painostusta ja muuta väärinkäyttöä vastaan ja että ne ovat sovellettavissa myös tekijänoikeuden luovutussopimuksiin. Pätemättömyyden perusteiden on pitänyt olla olemassa tai ainakin arvattavissa sopimusta tehtäessä.

Tekijänoikeuslain erityinen sovittelusäännös nähtiin tarpeelliseksi, koska etenkin tekninen kehitys ja teosten käyttömahdollisuuksien lisääntyminen voi myöhemmin johtaa siihen, että alkuperäinen sopimus muuttuu kohtuuttomaksi jommankumman, tavallisesti tekijän, näkökulmasta. Oikeustoimilakiin kohtuullistamissäännöstä ei vielä tuohon aikaan sisällynyt.

Oikeuskirjallisuudessa T. M. Kivimäki (Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, 1966) on katsonut, että tekijät ovat monesti kokemattomampia kuin heidän sopimuspuo-

lensa, esim. kustantajat, arvostelemaan luovuttamansa teoksen arvoa. Kivimäki korostaa kuitenkin, että molemmilla sopimuspuolilla voi olla aihetta vedota sopimuksen kohtuullistamispykälään.

Yleensä alkuperäinen tekijä on luovutuksen saajaan nähden heikommassa asemassa. Näin ei kuitenkaan ole kaikissa tapauksissa, kaikilla aloilla eikä kaikkien teosten tai teoslajien osalta.

Joissain tilanteissa teos voi olla niin arvokas, että tekijä on teoksen arvon vuoksi vahvemmassa neuvotteluasemassa ja voi sanella sopimuksen ehdot. Toisissa tilanteissa taas tekijänoikeuden kohde, teos, on sellainen, että myös joku muu voisi luoda vastaavan teoksen kyseistä käyttötarkoitusta varten, eikä tekijällä ole tekijänoikeuden tuottamasta yksinoikeudesta huolimatta tosiasiallista mahdollisuutta neuvotella luovutuksen ehdoista.

Oikeustoimilain 36 §:n mukaan kohtuuton sopimuksen ehto tai soveltamistilanteessa kohtuuttomuuteen johtava ehto on soviteltava tai jätettävä huomioon ottamatta. Jos sopimuksen jääminen voimaan ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan sovitella muiltakin osin tai sopimus voidaan määrätä myös raukeamaan.

Mainitun oikeustoimilain säännöksen vaikutusta on pidetty laajana ja periaatteellisena, ja se ulottuu kaikkiin sopimusehtoihin ja näin ollen myös sopimuksen perusteella maksettavaan vastikkeeseen.

Muita erityisiä kohtuullistamissäännöksiä ovat esimerkiksi työsopimuslain (55/2001) 10 luvun 2 §:n säännös työsopimuksen hyvän tavan vastaisen tai muutoin kohtuuttoman ehdon sovittelusta sekä kuluttajansuojalain 4 luvun 1 §:n kohtuullistamissäännös kuluttajan eduksi. Sopimustyyppikohtaisia sovittelusäännöksiä on esimerkiksi asuinhuoneistojen vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 6 §:ssä ja liikehuoneistojen vuokrauksesta annetun lain (482/1995) 7 §:ssä. Kohtuullisesta korvauksesta säädetään esimerkiksi laissa oikeudesta korkeakoulussa tehtäviin keksintöihin (369/2006), jonka 9 §:ssä edellytetään, että keksijälle maksetaan kohtuullinen korvaus.

Työsuhteessa sovellettaviksi tulevia työsopimuslain säännöksiä ei käytännössä useinkaan sovelleta tekijänoikeuden luovutukseen,

koska työsuhteissa ja erityisesti oikeuksien yksittäisten luovutusten tilanteissa tekijänoikeuden luovutuksesta sovitaan pääsääntöisesti erikseen eikä nimenomaisella työ sopimukseen sisältyvällä ehdolla.

Oikeustoimilain 36 §:n mukaisessa kohtuusharkinnassa otetaan huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema, oikeustointa tehtäessä vallinneet olosuhteet ja myöhemmät olosuhteet. Kohtuuttomuus voi aiheutua sopimusehdon alkuperäisestä tai jälkipäätöksestä kohtuuttomuudesta.

Alkuperäisessä kohtuuttomuudessa korostuu osapuolten asema ja mahdollinen riippuvuusuhde sopimuksen solmimishetkellä. Toinen osapuoli on esimerkiksi käyttänyt tiedollista, taidollista tai taloudellista asemaansa hyväkseen siten, että hän on saanut sopimuskumppanin solmimaan sopimuksen, joka johtaa kohtuuttomuuteen.

Jälkipäätökseen kohtuuttomuus taas johtuu olosuhteiden muutoksesta, jota kumpikaan osapuoli ei ole osannut ennakoita ja jonka seurauksena sopimuksen ehdoista tulee kohtuuttomia.

Alkuperäistä kohtuuttomuutta arvioitaessa tarkastellaan ensinnäkin mahdollista riippuvuusuhdetta eli sitä, mihin heikomman osapuolen kannalta johtaisi tilanne, jossa sopimusta ei solmittaisi lainkaan. Mahdollisuutta vapaasti sopia kaikista sopimuksen ehdoista tai päättää olla solmimatta sopimusta lainkaan voidaan kutsua myös tosiasialliseksi sopimusvapaudeksi.

Arvioinnissa tarkastellaan myös tietämystä alan käytännöistä ja ehdoista, yleistä asiantuntemuksen jakautumista osapuolten välillä sekä näiden vaikutuksia.

Edelleen painoarvoa annetaan osapuolten tarkoitukselle, eli tekijänoikeuden siirron tapauksessa sille, oliko sopimuspuolen tarkoituksena pyrkiä hyötymään toisen sopimuspuolen tosiasiallisesta rajallisesta sopimusvapaudesta tai muutoin heikommasta asemasta. Lähtökohtana tulisi olla, että myös tekijänoikeuden siirronsaaja saa kohtuullisen hyödyn tekijänoikeuden siirrosta. Tarkoitukseen perustuva arviointi ja sen pohjalta tapahtuva sovittelu edellyttäisi tällöin sitä, että siirronsaaja on pyrkinyt saamaan sopimuksella kohtuuttomia hyötyjä.

Nykytilaa käsitellään tarkemmin yleispeustelujen jaksossa 2.3.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Tekijänoikeuslain täytäntöönpanon tehostamista tietoverkkoympäristössä koskevat säännökset on sisällytetty tekijänoikeuslain 60 a—60 c §:ään. Kaikkiin tekijänoikeuden loukkauksiin sovellettavan 56 g §:n mukaan tuomioistuin voi kieltää tekijänoikeuden loukkaajaa jatkamasta tai toistamasta tekoa.

Tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaan oikeudenhaltijalla on tuomioistuimen määräyksellä oikeus saada teleyritykseltä tiedot siitä, kuka on tietynä hetkenä käyttänyt verkossa tiettyä IP-osoitetta. Tekijänoikeuslain 60 b §:n mukaan oikeudenhaltijalla on oikeus ajaa kielto kantaan sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin.

Lain 60 c §:ssä säädetään tuomioistuimen mahdollisuudesta määrätä välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan sakon uhalla keskeyttämään luvattomaksi väitetyn aineiston saatamisen yleisön saataviin. Säännöksessä tarkoitettu palvelun tarjoaja on yleensä verkko-yhteyden tarjoava teleyritys.

Keskeyttämismääräys voidaan antaa verkko-yhteyden tarjoavalle teleyritykselle, ja se edellyttää oikeudenhaltijan hakemusta. Keskeyttämismääräyksen antamisen edellytyksenä on, että sitä ei voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjänä toimivan teleyrityksen oikeudet ja tekijän oikeudet.

Jos tuomioistuin hyväksyy hakemuksen, teleyrityksen on keskeytettävä tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin. Säännöksessä ei yksilöidä sitä teknistä tapaa, jolla keskeyttämismääräys on pantava toimeen, vaan se on jätetty teleyrityksen harkintaan.

Keskeyttämismääräyksen antaminen edellyttää, että tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa on edelleen yleisön saatavilla eikä tekijänoikeuden loukkausta ole vapaaehtoisin toimin lopetettu.

Keskeyttämismääräys voidaan antaa 60 b §:ssä tarkoitettujen kielto kanteen käsitteilyn aikana. Jos 60 c §:n 2 momentissa tarkoitettujen erityiset edellytykset täyttyvät, toisin

sanoen on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi, keskeyttämismääräys voidaan antaa myös ennen kieltokanteen nostamista. Käytännössä oikeuksien vakava vaarantuminen voitaisiin todeta esimerkiksi näytöllä siitä, että tekijälle aiheutuvat taloudelliset menetykset olisivat huomattavia, jos keskeyttämismääräystä ei annettaisi ennen oikeudenkäynnin alkua.

Tuomioistuimen on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sekä teyryykselle, jolle määräystä on haettu annettavaksi, että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin.

Tuomioistuin voi pyynnöstä antaa keskeyttämismääräyksen ennen kieltokannetta myös väliaikaisena väitettyä loukkaajaa kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii. Määräys on voimassa kunnes toisin määrätään. Väitetylle loukkaajalle on määräyksen antamisen jälkeen viipymättä varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai peruutetaanko se.

Säännösten nojalla annettu määräys teyryykselle pysyy kuitenkin voimassa, jos 60 b §:n mukainen kanne on voitu nostaa väitettyä loukkaajaa vastaan vaikka loukkaajaa ei olisi voitu kuulla.

Lain 60 c §:n nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää tai vastaanottaa viestejä. Tämän arvioinnin merkitystä korostettiin lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 6/2006 vp) pykälää lakiin lisättäessä.

Lain 60 c §:n mukainen keskeyttämismääräys kohdistuu vain teyryykseen. Tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan voidaan oikeudenkäynnin aikana vaatia väliaikaista kieltoa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n nojalla.

Voimassa olevan tekijänoikeuslain 60 c §:n säännöksiä keskeyttämismääräyksestä on sovellettu tuomioistuimessa kolmessa tapauksessa, joissa määräystä haettiin teyryyksille (Elisa, TeliaSonera ja DNA) The Pirate Bay -palvelussa tapahtuneen tekijänoikeudella suojatun aineiston luvattoman yleisön saataviin saattamisen keskeyttämiseksi. Mainittu palvelu on viime vuosina ollut suomalaisten ylivoimaisesti eniten käyttämä laiton BitTorrent-sivusto, ja sillä oli vuoden 2011 lopussa

yli 700 000 suomalaista käyttäjää. Näillä kolmella tuomioistuimen määräyksellä estettiin pääsy The Pirate Bay -sivustoon 80 prosentista suomalaisten teyryitysten hallinnoimista verkoista.

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) laittoi Musiikkituottajat – IFPI Finland ry:n asiamiehenä toukokuussa 2011 vireille tekijänoikeuslain mukaisen keskeyttämismääräyshakemuksen, jossa pyydettiin tuomioistuinta velvoittamaan Elisa Oyj estämään asiakkaidensa pääsyn The Pirate Bay -palveluun, jonka perustajat oli Ruotsissa tuomittu lainvoimaisesti vankeusrangaistuksiin ja korvauksiin mutta palvelua ei ollut siitä huolimatta suljettu.

Helsingin kärjäoikeus velvoitti lokakuun lopulla 2011 antamallaan päätöksellä Elisan toteuttamaan eston tekijänoikeuslain 60 c §:n mukaisella keskeyttämismääräyksellä. Päätöksen täytäntöönpanon laiminlyönnin uhaksi asetettiin 100 000 euron uhkasakko.

Määräyksen antamisen edellytyksenä oli, että oikeudenhaltijat laittavat kuukauden kuluessa keskeyttämisestä vireille 60 b §:ssä tarkoitetun kanteen tekijänoikeuden loukkaamisen lopettamiseksi. Pääkanne laitettiin määräajan kuluessa vireille Helsingin kärjäoikeudessa. Samanaikaisesti laitettiin vireille TeliaSonera Finland Oyj:tä ja DNA Oy:tä koskevat hakemukset.

Elisa pani keskeyttämismääräyksen täytäntöön tammikuun alussa 2012 mutta valitti samalla päätöksestä hovioikeuteen. Pääasiallisena valituksen perusteena Elisa esitti, että päätös laittoman palvelun kautta välitetyn aineiston saataviin saattamisen estämisestä (keskeyttämismääräys) oli liian yleisluontoinen ja siten erittäin vaikea teyryityksen toteuttaa.

Helsingin kärjäoikeus oli keskeyttämismääräyksen antaessaan katsonut, ettei mitään keskeyttämismääräyksen täytäntöön panemiseksi esitettyä keinoa voitu lähtökohtaisesti pitää vaikutukseltaan niin tehottomana, että sitä olisi pidettävä esteenä keskeyttämismääräyksen antamiselle.

Helsingin hovioikeus hylkäsi kesäkuun puolivälissä Elisan tekemän valituksen. Lokakuussa 2012 korkein oikeus päätti, ettei se myönnä asiassa valituslupaa Elisalle.

Helsingin kärjäoikeus velvoitti kesäkuussa 2012 antamallaan päätöksillä TeliaSoneran ja DNA:n estämään asiakkaidensa pääsyn The Pirate Bay –palveluun. Yhtiöt panivat määräykset täytäntöön heinäkuun lopussa 2012. Hovioikeus päätti helmikuussa 2013 pitää kärjäoikeuden määräykset voimassa ja katsoi keskeyttämismääräysten ainakin niiden toteutuneessa muodossa olevan EU-oikeuden mukaisia (Helsingin HO, 15.6.2012, Nro 1687, S 11/3097).

Pääsy The Pirate Bay –palveluun on estetty myös lukuisissa muissa maissa, kuten Isossa-Britanniassa, Tanskassa, Italiassa ja Hollannissa.

Sopimuslisenssi

Tekijänoikeudella suojatun teoksen käyttäminen muissa kuin lain rajoitussäännösten sallimissa tapauksissa edellyttää tekijän lupaa. Luvan myöntää tekijä itse tai hänen puolestaan se, jolle tekijä on antanut luvan myöntää teoksen käyttöä tai jolle tekijä on siirtänyt oikeutensa yksinomaaisesti hallinnoitaviksi.

Tekijän puolesta teoksen käyttöluvan voi antaa esimerkiksi tekijänoikeuksien yhteishallintojärjestö, jolle tekijä on valtakirjalla tai muulla valtuutuksella luovuttanut oikeutensa hallinnoitaviksi.

Eräiden teosten käyttötapojen osalta tekijänoikeuslain 2 luvussa on säädetty, että teosten käyttämistä koskeva sopimus, jonka opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymä lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustava järjestö tekee edustamiensa tekijöiden puolesta, laajenee lain säännöksen perusteella kattamaan myös järjestön ulkopuoliset saman alan tekijät ja heidän teoksensa. Tätä sopimuksen ja sen ehtojen laajenusvaikutusta kutsutaan sopimuslisenssiksi.

Sopimuslisenssiä koskevat perussäännökset ovat 26 §:ssä. Ne teosten käyttötavat, joiden osalta sopimuslisenssi on mahdollinen, on säädetty omissa pykälissään. Niiden pohjalta määritellään järjestön ja käyttäjän välisessä sopimuksessa teosten käytön laajuus ja ehdot.

Ministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Järjestön tai, milloin tekijöiden edustavuus

voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia käytetään tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittavaa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivoin ehdoin.

Mitä järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös järjestöjen ulkopuolisiin tekijöihin. Jos määräykset eivät tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, on tekijällä, jota järjestö ei edusta, kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus järjestöltä.

Järjestön edustamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa tekijä tai muu oikeudenhaltija on sopinut järjestön kanssa oikeuksiensa hallinnoimisesta. Sopimus voi olla esimerkiksi järjestölle annettu valtakirja, oikeuksien siirtosopimus taikka järjestön kanssa tehty muu sopimus tekijänoikeuslaissa säädettyjen oikeuksien hallinnoimisesta.

Sopimuslisenssisäännöksiä on säädetty selaisiin teosten käyttötapoihin, joissa käyttö on luonteeltaan massaluonteista ja joissa käyttötapahtumien määrä on suuri, kuten radiossa tai televisiossa lähetettäessä. Käyttö kohdistuu suureen teosvalikoimaan. Käyttötapahtumat ovat usein pieniä ja yksittäisiä ja kohdistuvat vain osaan suuresta massasta teoksia, kuten valokopioinnissa. Massaluonteisen käytön tapauksissa erillisten lupien hankinta voi olla käytännössä mahdotonta esimerkiksi tilanteissa, joissa kattava käyttöluvien saaminen edellyttää lukuisten oikeudenhaltijoiden tavoittamista.

Sopimuslisenssin käyttömahdollisuus on säädetty seuraaviin käyttötarkoituksiin: valokopiointi, sisäinen tiedotuskäyttö, teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa, teosten käyttäminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa, kokoelmaan sisältyvän tai myytäväksi tarjottavan taideteoksen käyttäminen, teoksen lähettämi-

nen radiossa tai televisiossa, lähetystekninen tallentaminen, arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen sekä radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momentin mukaan 46 §:ssä olevia äänitallenteen tuottajan oikeuksia koskevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

Suomi on liittyessään esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyri-tysten suojaamisesta tehtyyn kansainväliseen sopimukseen, jäljempänä *Rooman sopimus* (SopS 56/1983), antanut sopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun ilmoituksen, että se 5 artiklan mukaisen äänitetuottajan kansallisen kohtelun osalta tulee soveltamaan yksinomaan tallennuskriteeriä ja että se 16 artiklan 1 kappaleen a (iii) ja (iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten (korvaus äänitteen käyttämisestä) tulee soveltamaan tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin asemasta.

Rooman sopimuksen 4 artiklan b kohdan mukaan äänitteeseen sisältyvät esittävän taiteilijoiden oikeudet ovat voimassa niiden äänitteiden osalta, joiden osalta äänitetuottajat saavat suojaa. Tämän mukainen säännös on otettu tekijänoikeuslain 64 §:n 1 momentin 2 kohtaan.

Vastaavasti liittyessään WIPOn esitys- ja äänitesopimukseen, jäljempänä *WPPT* (SopS 19/2010), Suomi on käyttänyt hyväkseen WPPT:n 3 artiklan 3 kappaleen mahdollisuuden Rooman sopimuksen 17 artiklan mukaiseen ilmoitukseen WPPT:n soveltamisen osalta.

Suomessa tekijänoikeuslain mukaista suojaa saa Suomessa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jäljempänä *ETA-maa*, tallennettu äänite ja sille tallennettu esitys tuottajan kansalaisuudesta taikka toimi- tai asuinpaikasta riippumatta.

Jos äänite on tallennettu Euroopan talousalueen ulkopuolisessa Rooman sopimuksen, WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen tai teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen, jäljempänä *TRIPS-sopimus* (WTO:n perustamissopimus, liite 1, liite 1 C, SopS 5/1995), sopimusvalti-

ossa, äänite saa sopimusten mukaista suojaa Suomessa sopimusten kansallista kohtelua koskevien määräysten ja niihin tehtyjen sopimuksissa sallittujen varaumien mukaisesti.

Esimerkiksi Rooman sopimuksen 5 artiklan mukaan sopimusvaltion tulee myöntää kansallinen kohtelu toisen sopimusvaltion kansalaiselle (kansallisuuskriteeri), toisessa sopimusvaltiossa tallennetulle äänitteelle (tallennuskriteeri) ja ensin toisessa sopimusvaltiossa julkaistulle äänitteelle (julkaisukriteeri). Sopimusvaltio voi myös ilmoittaa, ettei se sovelle joko julkaisu- tai tallennuskriteeriä.

Rooman sopimus mahdollistaa myös sen, että sopimuksen 12 artiklan mukainen korvaus radiolähetyksestä ja julkisesta esittämisestä voidaan rajoittaa toisen sopimusvaltion antaman suojan tasoon.

Äänite, joka on tallennettu valtiossa, joka ei ole edellä mainittujen kansainvälisten sopimusten sopimusvaltio, ei saa suojaa Suomessa.

Suomalaisen äänitetuottajan Suomessa tallennettu äänite saa suojaa muissa ETA-maissa Euroopan unionissa sovellettavan kansallisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon pohjalta. Vastaavaa suojaa Euroopan talousalueella saavat myös muissa ETA-maissa valmistetut suomalaisten oikeudenhaltijoiden äänitteet kansallisuuskriteerin pohjalta.

Suomessa tallennettu suomalaisen tuottajan äänite on suojattu kansallista kohtelua koskevien sopimusmääräysten mukaisesti myös muissa Rooman sopimuksen, WPPT:n ja TRIPS-sopimuksen sopimusvaltioissa. Muussa kuin ETA-maassa tallennetun suomalaisen tuottajan äänitteen suoja kyseisessä maassa määräytyy sen maan lainsäädännön mukaisesti kansallisen kohtelun pohjalta. Suomessa sovellettava tallennuskriteeri ei vaikuta suojaan.

Kansainvälisten sopimusten ulkopuolisissa valtioissa äänitteiden suoja määräytyy näiden maiden lakien mukaisesti eikä sopimuksista aiheutuvia kohteluelvoitteita ole.

Kansainvälisten sopimusten kohteluelvoitteet ovat Suomessa voimassa asianomaisten sopimusten voimaansaattamislakien ja -asetusten kautta. Sopimusten ulkopuolisiin maihin nähden vastavuoroisuuskohtelu edellyttäisi nykyisen 65 §:n valtuussäännöksen muuttamista voimassa olevan perustuslain

mukaiseksi. Tekijänoikeuslain kansainvälisen soveltamisen selventämis- ja uudistustarpeita on tarkoitus arvioida tarkemmin myöhemmissä lainsäädännön uudistusvaiheissa.

Tällä hetkellä suojan ulkopuolella Suomessa ovat äänitteet, jotka on tallennettu kansainvälisiin yleissopimuksiin kuulumattomissa valtioissa. Siten Rooman sopimuksen mukaista suojaa ei Suomessa anneta esimerkiksi Yhdysvalloissa tallennetuille äänitteille.

WPPT:n osalta, jossa myös Yhdysvallat on sopimuspuolena, sopimuksen 15 artiklan 1 kappaleen mukainen korvaus Yhdysvalloissa tallennettujen äänitteiden käyttämisestä yleisradioimiseen tai yleisölle välittämiseen Suomessa rajoittuu sopimuksen 4 artiklan 2 kappaleen vastavuoroisuusmääräyksen mukaisesti siihen käyttöön, jonka osalta Yhdysvallat ei ole tehnyt sopimuksen 15 artiklan 3 kappaleen mukaista varaumaa.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Euroopan unionin jäsenvaltioista saatujen tietojen perusteella voidaan todeta, että keskusteluja televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluista ja niiden järjestämisestä on käyty tai käydään useammassakin maassa. Verkkotallennuspalveluja koskevia nimenomaisia lainsäädäntöratkaisuja ei saatujen tietojen mukaan jäsenvaltioissa kuitenkaan ole.

Ruotsin ja Tanskan tekijänoikeuslakien yleistä sopimuslisenssiä koskevat säännökset voivat olla sovellettavissa myös televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluista tehtäviin sopimuksiin.

Verkkotallennuspalveluita koskevia säännöksiä ei ole Irlannin, Latvian, Puolan, Tšekin eikä Itävallan lainsäädännössä. Latvian vastauksessa on lisäksi todettu, ettei yksityisen kopioinnin rajoitussäännöstä voida soveltaa tällaiseen palveluun.

Belgiasta saadun vastauksen mukaan eri tavoin toteutettujen verkkotallennuspalveluiden oikeudellisesta luonteesta ei vallitse Belgiassa selvää eikä yhtenäistä käsitystä.

Ison-Britannian vastauksessa todetaan, että maan oikeuskäytännössä ei ole toistaiseksi

ratkaistu sitä, voidaanko televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluiden katsoa kuuluvan tekijänoikeuslaissa säädetyn ajansiirto-poikkeuksen alaan, jos käyttäjällä on aktiivinen rooli tallennusten tekemisessä.

Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksuun liittyviä kysymyksiä Euroopan komission pyynnöstä selvittänyt António Vitorino on raportissaan ottanut kantaa myös siihen, että jotkut markkinatoimijat ovat pyrkineet tulkitsemaan yksityisen kopioinnin alaa laajentavasti. Vitorino katsoo, ettei yksityisen kopioinnin poikkeuksella ole koskaan ollut tarkoitus mahdollistaa kolmansien osapuolten taloudellisia toimia ilman oikeudenhaltijoiden kanssa tapahtuvaa sopimista. (Recommendations resulting from the mediation on private copying and reprography levies, 31.1.2013, s. 5.)

Vuonna 2009 Euroopan komissio on kirjeessään Italian hallitukselle vahvistanut, että verkkotallennuspalveluita ei voida pitää vuoden 2001 tekijänoikeusdirektiivin mukaisena yksityisenä kopiointina.

Komissio katsoi kirjeessään, että kolmansia palveluntarjoajia, kuten kaapelitelevisioyhtiöitä, internetpalveluntarjoajia tai teleoperaattoreita, jotka valmistavat audiovisuaalisista teoksista kappaleita omistamatta alkuperäisiä teoksia, ei voida verrata kuluttajaan, joka valmistaa teoksesta kappaleen yksityiseen käyttöön, varsinkin kun palveluntarjoaja saa palvelustaan maksun.

Komission mukaan palveluntarjoaja ei selvästikään ole pelkkä tekninen välikäsi, joka valmistaa teoksesta yksityisen kappaleen. Palveluntarjoaja tarjoaa johdonmukaisesti palvelua, johon sisältyy sellaisten lähetysten hankkiminen, tallentaminen ja saataviin saataminen, joihin käyttäjillä ei ole omistusoikeutta.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Pohjoismaat. Pohjoismaisiin tekijänoikeuslakeihin ei sisälly erityistä kohtuullistamissäännöstä eikä saksalaistyyppistä niin sanottua bestseller-säännöstä.

Ruotsi. Ruotsin tekijänoikeuslain kohtuullistamissäännös oli voimassa vuoteen 1976 saakka, mutta se poistettiin Suomen tapaan

osana erityisten kohtuullistamissäännösten lakkauttamista ja sääntelyn siirtämistä osaksi yleistä, sopimuksia koskevaa oikeustoimilakia.

Ruotsin tekijänoikeuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä on keskusteltu säännöksen palauttamisesta tekijänoikeuslakiin (SOU 2011:32 ja SOU 2010:24). Sopimusten kohtuullinen taso on Ruotsissa esitetty jätettäväksi alan tapojen ja sopimuskäytännön varaan.

Ruotsissa on tarkoitus tehdä loppuvuodesta 2014 päätös siitä, eteneekö valmistelu lainmuutokseksi.

Saksa. Kohtuullisesta korvauksesta on säädetty Saksan tekijänoikeuslaissa (Urheberrechtsgesetz), jossa tekijänoikeuden systematiikka eroaa monilta osin Suomen tekijänoikeudesta. Saksassa tekijänoikeuden tai käyttöoikeuden siirrosta on tekijällä oikeus korvaukseen. Korvauksen on oltava kohtuullinen (UrhG 11 §, 32 § ja korvausstandardia koskeva 36 §). Tämä koskee esimerkiksi tilanteita, joissa työnteon yhteydessä syntyy teos eikä korvauksesta ole sovittu etukäteen.

Kohtuullisen korvauksen taso perustuu standardiin, jonka määrittelevät tekijät ja tekijänoikeuksien käyttäjät yhdessä. Siinä tapauksessa, että standardia ei ole, korvaus on määriteltävä muulla tavalla.

Toinen Saksan korvausmalli on niin sanottu bestseller-sääntö (UrhG 32 a §). Jos tekijänoikeuden luovutuksesta saatu korvaus on selkeässä epäsuhdassa teoksesta saatuun tuottoon, sopimusta voidaan sovitella ja tekijälle voidaan maksaa kohtuullinen korvaus suhteessa teoksen kaupalliseen tuottoon.

Bestseller-pykälä koskee erityisesti tekijöitä ja kääntäjiä. Kohtuullisen korvauksen vaatimus ei kuitenkaan rajoitu vain tekijän ja oikeuden luovutuksensaajan väliseen oikeussuhteeseen, vaan se ulottuu myös niihin, joiden kanssa luovutuksensaaja tekee sopimuksen esimerkiksi teoksen julkaisemisesta ulkomailla. Tällöin esimerkiksi kirjankustantajan ja ulkomaisen lisenssin saajan väliseen sopimukseen voi puuttua teoksen alkuperäinen tekijä, vaikka lisensiointi kuuluisi täysin kustantajan toimivaltaan kustannussopimuksen perusteella. Tämän säännöksen vaikutus korostuu tilanteissa, joissa teoksella on useita eri tekijöitä, koska jokaisella tekijällä on oma

oikeutensa vaatia korvauksen kohtuullistamista.

Tekijä ei voi luopua oikeudesta kohtuulliseen korvaukseen esimerkiksi sopimalla, että sopimukseen sovelletaan jonkun toisen maan tekijänoikeuslakia (UrhG 32 b §). Tekijänoikeuslain 32 §:n mukaan tekijällä on oikeus kohtuulliseen korvaukseen silloinkin, kun teoksen käyttö kuuluu tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen alaan, mutta käyttötappaa ei ole tiedetty sopimuksen solmimishetkellä.

Saksan lainsäädäntömallin ongelmana on pidetty sitä, että kohtuullisen korvauksen taso ei ole määritelty laissa, vaan sen määrittelemisen on jätetty alan tavan ja 36 §:ssä tarkoitetun korporatiivisen menettelyn varaan. Keskeisin käytännössä todettu ongelma Saksassa on ollut se, että suuri osa tekijöistä, teoksista ja käyttötilanteista on erityislaatuista, jolloin kohtuullisen korvauksen määrittely on tapahduttava aina tapauskohtaisesti.

Soveltamisalaltaan säännös koskee myös ulkomaisia toimijoita, mutta tiedossa ei ole, kuinka kohtuullistamistuomioon suhtaudutaan EU:n ulkopuolella. Myöskään järjestelmän suhteesta EU:n perusvapauksiin ei ole käytettävissä arvioita.

Saksassa on syntynyt vain vähän oikeuskäytäntöä kohtuulliseen korvauksen osalta. Merkittäviä ratkaisuja on kaksi ja molemmat ratkaisut on tehty Saksan korkeimmassa oikeudessa. Toinen ratkaisusta on todettu Saksan valtiosääntötuomioistuimessa nimenomaisesti Saksan perustuslain mukaiseksi.

Molemmat ratkaisut liittyivät kääntäjien oikeuteen saada korvaus. Oikeudenkäynnissä todettiin, että kertakorvaus käännöstyöstä ei ole kohtuullinen, ja kääntäjille määrättiin maksettavaksi prosenttiosuus (20 %) alkuperäisen tekijän saamasta osuudesta. Päätösten seurauksena useat kääntäjät ovat saaneet vähemmän tuloja käännöstyöstä kuin aiemmin.

Euroopan unioni. Euroopan parlamentti julkaisi helmikuussa 2014 selvityksen kohtuullisesta korvauksesta (Contractual Arrangements Applicable to Creators: Law and Practice of Selected Member States (2014). Selvityksessä tarkasteltiin Belgiaa, Ranskaa, Saksaa, Unkaria, Puolaa, Espanjaa, Iso-Britanniaa ja Ruotsia. Selvityksen mukaan nykyiset sopimuskäytännöt näissä maissa ei-

vät digitalisoitumisen ja uusien jakelukanavien vuoksi turvaa riittävällä tavalla tekijän oikeutta kohtuulliseen korvaukseen ja kohtuullisiin sopimusehtoihin. Selvityksessä esitetään, että tekijänoikeuslainsäädännössä määriteltäisiin sellaiset sopimusehdot, jotka ovat epäileviä ja kohtuuttomia.

Selvityksen mukaan tekijät ovat sopimustilanteissa pääsääntöisesti heikommassa asemassa ja erityisesti uusiin jakelukanaviin liittyvät tilitykset ovat vain harvoin riittävän läpinäkyviä. Selvityksessä esitettyjen suositusten mukaan sopimusten tulisi koskea määrättyjä oikeuksia eikä kaikkia oikeuksia, ja oikeuksien hyödyntäjillä tulisi olla velvollisuus raportoida siitä, kuinka oikeuksia on hyödynnetty. Sopimusten tulisi olla myös määräaikaista, jolloin niitä voidaan tarkistaa, kun on syntynyt uusia tapoja hyödyntää oikeuksia tai markkinatilanne on muuten muuttunut. Tekijöillä tulisi olla myös oikeus irtisanoa sopimus esimerkiksi tilanteessa, jossa oikeuksia ei ole hyödynnetty. Yhtenä ratkaisuna selvityksessä esitetään mallisopimuksia ja kollektiivista sopimusmenettelyä.

Euroopan parlamentin selvityksessä ei ole tarkasteltu Suomen tilannetta. Selvityksessä on kuitenkin esitetty sopimusten kohtuullisuutta koskevia huomioita Ruotsin osalta, jonka tekijänoikeuslainsäädäntö vastaa suurelta osin Suomen lainsäädäntöä, ja Saksan osalta, jossa on säädetty yksityiskohtaisesti tekijänoikeuden luovutuskorvausten kohtuullisuudesta. Selvitystä voidaan pitää hyvänä kuvauksena siitä, miten sopimusten kohtuullisten ehtojen ja kohtuullisen korvauksen kysymykset on otettu huomioon eurooppalaisissa tekijänoikeuslainsäädännöissä.

EU:ssa kohtuulliseen korvaukseen ja kohtuullisiin sopimusehtoihin liittyvä selvitystyö jatkuu, eikä tällä hetkellä ole näkyvissä merkkejä sitovasta unionitasoisesta sääntelystä.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Norja. Norjassa tuli 1 päivänä heinäkuuta 2013 voimaan tekijänoikeuslain muutos, jonka mukaan tuomioistuim voi velvoittaa teleyrityksen estämään pääsyn tai vaikeuttamaan pääsyä sellaiselle verkkosivulle, joka sisältää ilman tekijän lupaa yleisön saataviin

saatettua tekijänoikeudella suojattua aineistoa. Mahdollisuus antaa tuomioistuimen määräys on säädetty erityisesti vakavia loukkaustapauksia varten.

Norjassa valmisteltiin lainsäädäntöä luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi vuodesta 2010. Valmistelu kohdistui toisaalta kirjemenettelyn edellytysten selvittämiseen, toisaalta laittomien verkkosivustojen estämistä koskevaan määräykseen. Vuonna 2011 Norjan kulttuuriministeriö tuli kuitenkin siihen johtopäätökseen, ettei kirjemenettelyä ehdoteta säädettäväksi Norjassa.

Vuoden 2013 lainmuutosta on perusteltu sillä, että internetissä tapahtuvia oikeudenloukkauksia on vaikea saada loppumaan kohdistamalla toimenpiteitä ainoastaan varsinaisiin loukkaajiin, joita useimmiten ei edes voida tunnistaa tai jotka eivät vapaaehtoisesti halua lopettaa laitonta toimintaansa. Norjalaiset teleyritykset voidaan sen sijaan tunnistaa ja niillä on tekniset mahdollisuudet estää tai vaikeuttaa pääsyä näihin palveluihin.

Lainmuutosta koskevan hallituksen esityksen (Prop. 65 L (2012—2013), Forslag til lov om endringer i åndsverksloven (tilltak mot krenkelsler av opphavsretten m.m. på Internet)) mukaan tuomioistuin voi velvoittaa teleyrityksen toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet silloin, kun sen palveluja käytetään tekijänoikeuden loukkaamiseen. Internet-yhteyden asiakkaalleen tarjoavien teleyritysten katsotaan tällöin välittävän luvattoman aineiston asiakkaidensa saataville.

Perustelujen mukaan pääsyn estoa tai vaikeuttamista koskevat ankarat edellytykset. Kyseessä tulee olla verkkosivu, joka sisältää laajassa mitassa aineistoa, joka ilmeisesti loukkaa tekijänoikeuksia. Tuomioistuimen on lisäksi tehtävä laaja arviointi eri intressien välillä. Määräys voidaan antaa vain, jos sitä tukevat näkökohdat painavat enemmän kuin sitä vastaan puhuvat näkökohdat. Tuomioistuimen tulee erityisesti kiinnittää huomiota sananvapauteen ja informaation suojaan.

Teleyritykselle ja verkkosivun ylläpitäjälle tulee varata tilaisuus tulla kuulluksi ennen määräyksen antamista.

Tanska. Tekijänoikeuksia internetissä käsitellyt kulttuuriministerin nimittämä valiokunta (Udvalget om ophavsrettigheder på internet) antoi Tanskassa keväällä 2011 selvi-

tyksen, jossa arvioitiin muun muassa kirjemenettelyä yhtenä vaihtoehtona luvattoman verkkojakelun vähentämisessä. Syksyllä 2012 Tanskan kulttuuriministeriö päätti, ettei kirjemenettelyä esitetä tässä vaiheessa. Sen sijaan ministeriö esitti kahdeksan linjausta (Ophavsretspakken), joiden avulla luovaan sisältöön perustuvien laillisten palveluiden kehitystä ja leviämistä vahvistettaisiin ja samalla vähennettäisiin luvaton verkkojakelua.

Aloitteet pitivät sisällään muun muassa innovaatiofoorumien perustamisen, yhteisen tiedotustoiminnan tehostamista (esimerkiksi ”Share with care”-tiedotuskampanja nuorille) sekä dialogia käyttäjien kanssa. Teleyritysten osalta aloitteeseen sisältyi laskutuksen yhteydessä tapahtuva asiakkaiden informointi muun muassa turvallisten verkkoyhteyksien käyttämisen tarpeellisuudesta.

Tanskan lainsäädännön mukaan teleyritys voidaan määrätä estämään pääsy laittomaan verkkopalveluun. Teleyrityksiä vastaan annetut kieltotuomiot perustuvat tekijänoikeuslain laillisen lähteen vaatimukseen, joka koskee myös tietoverkossa aineistoa välitettäessä syntyviä väliaikaisia kopioita.

Vastuu laittomien verkkosivujen estämisestä kuuluu Tanskan kulttuuriministeriön mukaan oikeudenhaltijoille ja teleyrityksille. Osapuolet valmistelevat tällä hetkellä alalle kirjallisia toimintaohjeita ministeriön seurattavaksi valmistelua. Kun tuomioistuimien on todennut palvelun olevan laitton ja määrännyt vähintään yhden teleyrityksen estämään pääsyn siihen, toimintaohjeen mukaisesti muut teleyritykset toteuttaisivat vastaavat tuomioistuimen määräyksen mukaiset toimet vapaaehtoisesti. Vaikka toimintaohjetta ei ole vielä yhteisesti hyväksytty, järjestely toimii jo käytännössä.

Iso-Britannia. Ison-Britannian parlamentti hyväksyi 8 päivänä huhtikuuta 2010 niin kutsutun Digital Economy -lakipaketin, joka sisälsi toimenpiteitä suojattujen sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi.

Laki sisälsi muun muassa asteittaiseen puuttumiseen (kirjemenettely) perustuvan järjestelmän. Edelleen laki sisälsi valtuussäännöksen, jonka nojalla toimivaltainen ministeri voisi antaa säädöksen, joka velvoittaisi tuomioistuimen määräämään teleyrityksen

yksittäistapauksessa estämään pääsyn internet-sivustolle tai osoitteeseen, jota on käytetty tai todennäköisesti käytetään tekijänoikeuden loukkaukseen. Kielto määräys voisi koskea sivustoja tai osoitteita, joista levitetään tai tarjotaan merkittävässä määrin loukkaavaa aineistoa tai joista esimerkiksi linkkejä tarjoamalla avustetaan pääsyä loukkaaviin sivustoihin tai aineistoihin. Kirjemenettelyä ei ole vielä toteutettu mainitun lain nojalla. Sen sijaan viranomaiset seuraavat Creative Content UK:n toimia asian hoitamiseksi vapaaehtoisin keinoin.

Tuomioistuimien on jo voinut Ison-Britannian tekijänoikeus-, patenti- ja mallioikeuslain (Copyrights, Designs and Patents Act 1988) 97 a §:n nojalla määrätä teleyrityksen estämään pääsyn verkkosivuille, jotka vakavasti loukkaavat tekijänoikeutta.

High Court määräsi vuonna 2011 edellä mainitun säännöksen nojalla, että British Telecommunications plc:n täytyy estää asiakkaidensa pääsy tekijänoikeuksia loukkaavalle ”newzbin.com” -verkkosivustolle. Tapauksessa verkkosivuston isäntäpalvelin oli siirretty ulkomaille ja sen ylläpitäjä oli tuntematon. Näin ollen kieltotuomio oli ainoa tehokas keino lopettaa oikeudenloukkaus tai ainakin merkittävästi vähentää kyseisen laitton palvelun käyttöä.

Tuomion mukaan eston toteuttamisesta välittäjälle aiheutuvat kulut olivat vaatimattomia ja oikeasuhtaisia. Sen sijaan se, että oikeudenhaltijat veloitettaisiin paikantamaan loukkaavalta sivustolta erikseen jokainen tiettyyn tiedostoon johtava osoite, aiheuttaisi oikeudenhaltijoille huomattavia kuluja.

Asiassa ei ollut tarvetta pyytää ennakkoratkaisua EU-oikeuden sisällöstä, koska sen tulkintaa pidettiin selvänä.

Alankomaat. Tammikuussa 2012 hollantilainen alioikeus määräsi hollantilaisen anti-piratismiyhdistyksen BREINin (Bescherming Rechten Entertainment Industrie Nederland) hakemuksesta teleyritykset Ziggo ja XS4ALL estämään pääsyn The Pirate Bay -palveluun. Myöhemmin myös neljä muuta operaattoria määrättiin toteuttamaan vastaavat estot.

Tammikuussa 2014 muutoksenhakutuomioistuimien kumosi estomääräykset kahden teleyrityksen osalta. Tuomioistuimien katsoi, ettei

vät määräysten mukaiset toimenpiteet olleet vaikuttaneet luvattoman verkkojakelun kokonaismäärään Hollannissa.

Tuomioistuin perusti päätöksensä suurelta osin Amsterdamin yliopiston Informaatio-oikeuden instituutin (The Institute for Information Law, iViR) ja System and Network Engineeringin yhteistyössä Tilburgin yliopistosta olevan CentERdatan kanssa tekemään tutkimukseen Pirate Bay –estojen vaikutuksista (Baywatch: Two approaches to measure the effects of blocking access to The Pirate Bay). Oikeudenhaltijoita edustava BREIN velvoitettiin korvaamaan teleoperaattoreille noin 330 000 euroa aiheutuneina kustannuksina. Päätös poikkeaa muissa EU-maissa annetuista ratkaisuksista, ja on mahdollista, että asia viedään Alankomaiden korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

Euroopan unioni. Tietoverkoissa tapahtuvan laittoman levityksen erityispiirteet ja siitä aiheutuvat haasteet oikeuksien täytäntöönpanolle on huomioitu tekijänoikeutta ja oikeuksien täytäntöönpanoa koskevilla direktiiveissä.

Nyt käsiteltävän asian kannalta erityisesti huomioon otettavia säännöksiä ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa, eli niin kutsutun tietoyhteiskuntadirektiivin, 8 artiklan 3 kohta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta, jäljempänä *täytäntöönpanodirektiivi*, 9 artiklan 1 kohta.

Myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/31/EY tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista, jäljempänä *sähkökauppadirektiivi*, sisältyy asian kannalta keskeisiä säännöksiä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus säätää asianmukaiset seuraamukset ja oikeussuojakeinot, jotka koskevat direktiivissä säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien loukkauksia, sekä velvollisuus varmistaa, että näitä seuraamuksia ja oikeussuojakeinoja sovelletaan. Seuraamusten on direktiivin mu-

kaan oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja vakuuttavia.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen.

Direktiivin johdantokappaleessa 59 on todettu, että monissa tapauksissa välittäjillä on parhaat edellytykset estää rikkomukset tietoverkossa. Sen vuoksi käytettävissä oleviin seuraamuksiin olisi kuuluttava mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaiselle välittäjälle, joka välittää suojattuun teokseen tai muuhun aineistoon kohdistuvan kolmannen osapuolen rikkomuksen verkossa, jonka palveluja kolmas osapuoli käyttää loukatakseen teollis- tai tekijänoikeutta.

Johdantokappaleen mukaisesti jäsenvaltioissa tulee olla mahdollisuus kohdistaa toimenpiteitä luvattomien palveluiden tarjoajien kanssa sopimussuhteessa olevien välittäjien lisäksi myös niihin teleoperaattoreihin, jotka vain välittävät oikeudenloukkauksen verkossa. Tämä tarkoittaa pelkkää siirtotoimintaa harjoittavia teleoperaattoreita, jotka vain mahdollistavat pääsyn laittomille verkkosivuille tarjoamalla yhteyden tietoverkkoon ja sitä kautta laittomaan palveluun.

Direktiivin mukaan tällaisiin kieltoihin ja määräyksiin liittyvät edellytykset olisi jätettävä jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä määriteltäviksi. Tämä antaa jäsenvaltioille harkintavaltaa kieltojen tai määräysten toteuttamisessa.

Täytäntöönpanodirektiivin tarkoituksena on puolestaan yhdenmukaistaa teollis- ja tekijänoikeuden noudattamista koskevat kansalliset säännökset sekä oikeuksien loukkaustilanteissa kansallisesti noudatettavat menetelyt.

Kieltotuomiota koskevan täytäntöönpanodirektiivin 11 artiklan alkuosan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että teollis- tai tekijänoikeuden loukkauksen toteuttamisen jälkeen toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa loukkaajaa vastaan kielto- tai kieltotoimion, jonka tarkoituksena on kieltää loukkauksen jatkaminen.

Artiklan loppuosan mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus varmistaa, että kieltotuomiota

on mahdollisuus hakea myös sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluja kolmannet osapuolet käyttävät teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta direktiivin 2001/29/EY 8 artiklan 3 kohdan soveltamista. Loppuosan muotoilu viittaa siihen, että tietoyhteiskuntadirektiivin säännös olisi ensisijainen suhteessa täytäntöönpanodirektiiviin.

Välittäjää vastaan nostettavan kieltokanteen osalta täytäntöönpanodirektiivi jättää avoimeksi sen, onko tuomioistuimen ennen kieltotuomion antamista todettava, että tekijänoikeuden loukkaus on tapahtunut. Myöskään tietoyhteiskuntadirektiivissä asiasta ei ole nimenomaista säännöstä.

Ongelmalliseksi asian tekee se, ettei välittäjää vastaan käytävässä oikeudenkäynnissä ole vastaajaa, joka olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta. Koska loukkaaja jää usein tuntemattomaksi eikä häntä saada vastaamaan kanteeseen, ainoa mahdollisuus on, että tällaisissa tapauksissa loukkaus todetaan objektiivisesti asiadostisteiden perusteella.

Direktiivien ei voida katsoa edellyttävän, että välittäjää vastaan annettava kieltotuomio olisi mahdollinen vasta sen jälkeen, kun tuomio loukkauksesta on annettu. Sen vuoksi on katsottava, että tietoyhteiskuntadirektiivi ja täytäntöönpanodirektiivi mahdollistavat estomääräyksen antamisen välittäjälle myös sellaisissa tapauksissa, joissa loukkaaja on tuntematon ja joissa tekijänoikeuden loukkausta koskevaa kannetta ei ole mahdollista nostaa.

Direktiivien määräykset velvoittavat jäsenvaltiot varmistamaan, että tuomioistuimet voivat määrätä välittäjänä toimivan teleyrityksen omalta osaltaan estämään asiakkaidensa yhteydet verkkosivulle, josta levitetään yleisölle tekijänoikeudella suojattuja sisältöjä tekijänoikeuslain vastaisesti.

Säännösten rationa on varmistaa oikeuskeinot, joilla voidaan puuttua tehokkaasti tietoverkoissa tapahtuviin oikeudenloukkauksiin myös niissä tapauksissa, joissa loukkaaja pyrkii tietoisesti välttelemään oikeustoimia peittämällä henkilöllisyytensä tai sijoittamalla maihin, joissa oikeudellinen suoja tai oikeuksien täytäntöönpano on heikkoa.

Sähkökauppadirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palve-

luntarjoaja huolehtii siitä, että palvelun vastaanottajat ja toimivaltaiset viranomaiset saavat helposti ja välittömästi sekä pysyvästi tiettyjä perustietoja palveluntarjoajasta.

Luvattoman verkkojakelun tapauksissa palveluntarjoajat toimivat tarkoituksella anonyymisti ja suuntaavat palvelunsa tietyn valtion asukkaille, mutta sijoittautuvat kyseisen valtion ulkopuolelle. Sähkökauppadirektiivi edellyttää, että ainakin EU-maihin sijoittuneet palveluntarjoajat pitävät määrättyjä tietoja itsestään viranomaisten saatavilla.

Sähkökauppadirektiivi sisältää myös säännökset välittäjien vastuuvapaudesta. Vastuuvapaus koskee pelkkää teknistä tiedonsiirtoa, välimuistiin tallentamista ja säilytyspalveluja.

Vastuuvapaussäännösten taustalla on näkemys, jonka mukaan välittäjille, jotka toimivat pelkkinä teknisinä välikäsinä, ei voida asettaa velvollisuutta arvioida välitettävän aineiston lainvastaisuutta. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että välittäjillä ei ole useinkaan riittävää kompetenssia eikä omaa intressiä sisällön lainmukaisuuden arvioimiseksi.

Direktiivillä rajoitetaan myös sellaisten internet-palveluntarjoajien vastuuta, joiden palveluja käytetään muun muassa aineettomien oikeuksien loukkaamiseen. Palveluntarjoaja, joka tarkoituksellisesti tekee yhteistyötä palvelun vastaanottajan kanssa laittomien toimien toteuttamiseksi, ei voi pätevästi vedota direktiivin mukaisiin vastuun rajoituksiin. Tällöin teleyritys on osallinen tekijänoikeutta loukkaavaan toimeen.

Direktiivin johdantokappaleessa 40 todetaan, että direktiivin olisi oltava asianmukainen perusta sellaisten nopeiden ja luotettavien menettelyjen kehittämiseksi, joiden avulla voidaan poistaa laittomia tietoja tai estää niihin pääsy.

Edelleen johdantokappaleen 45 mukaan välittäjinä toimivien palvelun tarjoajien vastuun rajoitukset, jotka on vahvistettu tässä direktiivissä, eivät vaikuta mahdollisuuteen määrätä erilaisia kieltoja ja velvoitteita. Näitä voivat olla esimerkiksi tuomioistuinten antamat määräykset väärinkäytösten lopettamisesta, niiden ehkäisemisestä tai laittomiin tietoihin pääsyn estämisestä.

Johdantokappaleen 47 mukaan direktiivi kieltää yleisen valvonta- tai seurantavelvollisuuden asettamisen teleyritykselle. Tästä säädetään direktiivin 15 artiklassa. Tämä kieltö ei kuitenkaan koske erityistapauksissa asetettavia seurantavelvoitteita, eikä se myöskään vaikuta kansallisten viranomaisten kansallisen lainsäädännön mukaisesti antamiin määräyksiin.

Kieltotuomio voitaisiin siten kohdistaa välittäjään myös niissä tapauksissa, joissa välittäjä on sähkökauppadirektiivin ja siihen perustuvan kansallisen lain, eli tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002), 4 luvun mukaan vapautettu vastuusta. Kieltotuomiolla luodaan välittäjälle velvollisuus, joka ei perustu välittäjän tekemään oikeudenloukkaukseen.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Pohjoismaat, joita varten Rooman sopimukseen otettiin yksinomaan tallennuskriteerin soveltamisen mahdollistava 17 artikla, ovat Suomea lukuun ottamatta jo aiemmin luopuneet tallennuskriteerin soveltamisesta ja siirtyneet soveltamaan kansallisuuskriteeriä äänitetuottajan oikeuksien osalta.

Ruotsi. Ruotsin tekijänoikeuslain mukaan äänitetuottajan lähioikeussuojaa äänitteen kappaleen valmistamisen osalta saavat kaikki äänitteet. Tätä sovellettaessa on otettava huomioon Rooman sopimuksen kansallisen kohtelun velvoitteet. Yleisön saataviin saattamisen osalta suojattuja ovat äänitteet, joiden valmistaja on Ruotsin kansalainen, ruotsalainen juridinen henkilö tai henkilö, jolla on vakinainen asuinpaikka Ruotsissa.

Säännöksiä korvausoikeudesta äänitteen julkisesta esittämisestä ja muusta kuin tilauspohjaisesta yleisölle välittämisestä sovelletaan vastaaviin äänitallenteisiin.

Norja. Norjan tekijänoikeuslain äänitteen kappaleen valmistamista ja yleisön saataviin saattamista koskevat soveltamiskriteerit vastaavat Ruotsin säännöksiä.

Tanska. Tanskan tekijänoikeuslain äänitteen kappaleen valmistamista ja yleisön saataviin saattamista koskevat liittymäkriteerit vastaavat Ruotsin ja Norjan säännöksiä sillä erotuksella, että suojaa saavan henkilön kotipaikan ja vastaavasti yrityksen pääkonttorin

tulee olla Euroopan talousalueella. Säännöksissä määritellään lain soveltaminen Euroopan unionin tasolla.

Muut maat. Suomen lisäksi Italia on ainoa maa, joka on antanut ja toistaiseksi pitänyt voimassa Rooman sopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun ilmoituksen, että se 5 artiklassa mainittuja tarkoituksia varten tulee soveltamaan yksinomaan tallennuskriteeriä ja että se 16 artiklan 1 kappaleen a (iii) ja (iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten tulee soveltamaan tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin asemasta.

Italia ei ole tehnyt vastaavaa 17 artiklan mukaista ilmoitusta WPPT:n 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2.3 Nykytilan arviointi

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Yhteistä tällä hetkellä Suomessa toimiville verkkotallennuspalveluille on se, ettei niitä koskevista tekijänoikeuksista ole sovittu televisioyriyten eikä ohjelmien oikeudenhaltijoiden kanssa.

Vaikka tallennuspalvelut ovat maksullisia käyttäjilleen, ohjelmien oikeudenhaltijat ja televisioyriykset eivät tällä hetkellä saa minkäänlaista korvausta ohjelmien tallentamisesta ja käyttämisestä. Näin on etenkin kotimaisten vapaasti vastaanotettavissa olevien kanavien osalta. Joissain poikkeustapauksissa tallennuspalvelun tarjoaja on saattanut hankkia luvan ulkomaisen kanavan tallentamiseen suoraan ulkomaiselta lähettäjäyriykseltä.

Palveluilla on tällä hetkellä asiakkainaan yhteensä arviolta 240 000—270 000 kotitaloutta. Arvio perustuu Viestintäviraston tietoihin IPTV-talouksista. Palveluiden jatkuminen ja niiden oikeudellisen aseman selkeyttäminen olisi myös oikeudenhaltijoiden etu. Oikeudenhaltijat eivät ole halunneet palvelujen kieltämistä vaan sopimukseen perustuvaa ratkaisua.

Jäljempänä jaksossa 3.2 esitellään televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluihin liittyvistä tekijänoikeudellisista kysymyksistä tehtyjä arvioita.

Arvioiden pohjalta tässä hallituksen esityksessä on katsottu, että oikeudellisesti ja kaik-

kien osapuolten kannalta taloudellisesti keskeisin ratkaisu olisi sellainen, joka pohjautuu sopimuksiin.

Verkkotallennuspalveluiden järjestäminen niin, että tarvittavista oikeuksista sovittaisiin erikseen kattavasti suoraan oikeudenhaltijoiden tai heitä edustavien yhteishallinnointijärjestöjen kanssa, on nykyisen lainsäädännön puitteissa käytännössä mahdotonta.

Verkkotallennuspalveluissa on kysymys suuresta määrästä televisiolähetysiin sisältyviä ohjelmia ja teoksia, ja niiden massaluonteisesta tallentamisesta. Tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita, joiden käsissä tarvittavat tallentamis- tai kappaleenvalmistamisoikeudet ovat, on tätäkin suurempi määrä.

Suuren oikeudenhaltijoiden määrän lisäksi erityisen hankaluuden sopimisessa aiheuttaa se, että lähetettävä ja mahdollisesti tallennettavaksi tuleva ohjelmisto on tiedossa niin myöhään, että sopimusneuvotteluja on käytännössä vaikea järjestää. Myös ulkomaisten oikeudenhaltijoiden suora tavoitettavuus voi olla ongelmallista.

Helmikuussa 2014 eduskunnan käsittelyyn tulleessa tekijänoikeuslain muuttamista koskevassa kansalaisaloitteessa on ehdotettu, että yksityistä kopiointia koskeva 12 § muutettaisiin niin, että verkkotallennuspalvelut kuuluisivat laissa sallitun yksityisen kopioinnin alaan.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Oikeustoimilain 36 §:ssä olevien sovittelusäännösten toimivuudesta tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelussa on vaikea esittää yleisiä ja kattavia arvioita, sillä pykälää on sovellettu tuomioistuimissa tekijänoikeusasioissa vain muutaman kerran. Oikeuskäytännön vähäisyydestä ei voida tehdä myöskään sitä päätelmää, että tarvetta tekijänoikeussopimusten sovittelulle ei olisi olemassa.

Oikeustoimilain 36 §:ää on tekijänoikeuksien luovutussopimusten osalta sovellettu yhdessä käräjäoikeuden ja kahdessa markkinaoikeuden tapauksessa.

Tekijänoikeuden luovutus on oma sopimustyyppinsä. Tekijänoikeuslaissa säädetty

tekijän oikeus teokseen on yksinoikeus. Tekijä voi sopimuksella luovuttaa teosta koskevat taloudelliset oikeutensa tai osan niistä toiselle. Tekijän oikeuksiin kuuluvat myös niin sanotut moraaliset oikeudet, joita tekijä ei voi luovuttaa. Tekijöille on laissa säädetty myös luovuttamattomia oikeuksia, kuten oikeus lainauskorvaukseen tiettyjen teosten lainaamisesta yleisistä kirjastoista.

Oikeustoimilain yleinen sovittelusäännös on muuttanut sopimusten kohtuullistamista koskevan sääntelyn tekijän näkökulmasta etäisemmäksi. Ennen nykyistä viittausta oikeustoimilain soveltamiseen tekijänoikeuslaissa oli nimenomainen sopimusten sovittelusäännös, jossa viitattiin myös hyvän tavan noudattamiseen ja kohtuullisuuteen tekijänoikeuden luovutuksissa.

Syynä nykyisen sovittelusäännöksen käytön vähäisyydelle on paitsi säännöksen yleisluontoisuus myös se, että tekijänoikeuden alalla tekijöiden on yleisesti vaikea puuttua yksittäisten sopimusehtojen kohtuuttomuuteen. Tämä on johtunut siitä, että tekijä voi epäkohtiin puuttuessaan menettää tulevia työtilaisuuksia saman toimijan tai saman alan toimijoiden kanssa. Pienillä markkinoilla tekijät ovat riippuvaisia pääsääntöisesti kaikista tarjolla olevista työtilaisuuksista.

Nykytilan ja hallitusohjelmakirjauksen toteuttamisvaihtoehtojen arvioimiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö aloitti keväällä 2013 tekijänoikeuden luovutuksia ja korvauksia koskevien sopimuskäytäntöjen selvittämisen eri toimialoilla. Samalla selvitettiin, millä tavoin hallitusohjelmakirjaus voitaisiin parhaiten toteuttaa. Selvitys kattaa eräitä keskeisiä tekijänoikeuden sopimistoiminnan aloja, joilla alkuperäiset tekijät neuvottelevat oikeuksista suoraan luovutuksensaajan kanssa.

Ministeriön selvityksessä ei ole otettu kantaa siihen, onko jollain toimialalla käytössä kohtuuttomia ehtoja. Seuraavassa kuvataan keskeisimpien toimialojen sopimuskäytäntöjä.

Selvityksen mukaan elokuva-alalla näyttelijöiden esiintymisestä elokuvissa ja televisiotuotannoissa sovitaan pääsääntöisesti työ- sopimuksella, joista osa perustuu työehtosopimuksiin. Näiden sopimusten perusteella näyttelijät saavat osuuden tuloista ja korvauksen mahdollisesta verkkojaketusta.

Muussa kuin työehtosopimuksen mukaisessa työ sopimuksessa näyttelijä luovuttaa tyypillisesti kaikki oikeutensa. Sovittava korvaus jakautuu päiväpalkkaan ja korvaukseen tekijänoikeuden luovutuksesta.

Musiikkialalla on taustamuusikkojen työehdoista solmittu työehtosopimus, jossa on sovittu myös esittävien taiteilijoiden lähioikeuksien luovutuksista. Alalla on myös muita työehtosopimuksia.

Artistien tai yhteiden kanssa tehtävät sopimukset poikkeavat edellä mainituista sopimuksista. Musiikkialan 2000-luvulla kokeman suuren markkinamuutoksen seurauksena sopimukset ovat joko niin sanottuja master-sopimuksia, joissa artisti toimittaa levy-yhtiölle valmiin levyn, tai levytyssopimuksia, joissa levy-yhtiö sitoutuu tuottamaan artistin levyn.

Sopimuksiin liittyy usein myös muita ehtoja, jotka koskevat esimerkiksi kiertueita, oheistuotteita ja riskinjakoa. Yleisesti tehdään niin kutsuttuja 360-asteen sopimuksia, jolloin levy-yhtiö on mukana kaikessa artistin toiminnassa. Sopimuksissa ei pääsääntöisesti sovi kiinteästä korvauksesta, vaan artisti saa osan levyn tuottamista rojalituloista, joihin kohdistuvista vähennyksistä sovietaan sen mukaan, miten levy-yhtiö panostaa tuotantoon. Kysymys on riskin jakamisesta artistin ja levy-yhtiön välillä. Levytyssopimukseen sisältyy yleensä myös oikeuksien luovutuksia.

Kirjallisuusalalla on luovuttu suurelta osin yhteispohjoismaisesta normaalikustannussopimusmallista. Mallia käytetään edelleen pohjana muissa Pohjoismaissa. Esimerkiksi Ruotsissa kollektiivisesti solmittua alan sopimusta tarkistetaan puolivuositain, ja e-kirjoista on neuvoteltu sopimusmalli alan toimijoiden kesken. Suomessa ruotsinkielisiä kirjailijoita edustava tekijäjärjestö ja kustantamot ovat neuvotelleet uuden mallipohjan. Suomenkielisen kirjallisuuden osalta vastaavaa ei ole.

Tietokirjailijoiden tekijänoikeuden luovutuksissa ei ollut selvityksen mukaan yhteistä sopimusperinnettä. Suurin osa tietokirjallisuuden julkaisijoista on niin kutsuttuja sidoryhmäjulkaisijoita, eivätkä he kuulu kustannusalan järjestöihin. Sopimukset ovat pelkistettyjä, eikä niitä aina tehdä edes kirjallisesti.

Kahden suurimman oppimateriaalikustantajan yhteenlaskettu markkinaosuus on yli 90 prosenttia, ja molempien sopimukset ovat hyvin samankaltaisia.

Tekijälle maksettavasta prosenttiperusteisestä korvauksesta voidaan vähentää erilaisia alennuksia, palkkioita ja kuluja. Kaunokirjallisuuden pökkari- ja kirjakerhomyyntin ja äänikirjojen sekä tieto- ja oppikirjallisuuden rojaltit ovat tavanomaisen kirjamyynnin rojalteja pienemmät.

Sarjakuvantekijät puolestaan joutuvat usein luovuttamaan kaikki oikeutensa, joihin kuuluvat esimerkiksi oikeudet oheistuotteisiin.

Kääntäjät ovat yleensä itsensä työllistäviä freelancereita, jotka vastaavat itse työnantajamaksuista. Kirjan kääntäjä luovuttaa lähes poikkeuksetta kaikki oikeutensa. Kääntäjän palkkaamisen ehtona voi myös olla, että kääntäjä saa käännöksen tekemistä varten apurahan. Erityisesti audiovisuaalisen alan kääntäjien sopimuskäytännöissä on tapahtunut viime vuosina suuria, kääntäjien asemaa heikentäviä muutoksia.

Perinteisen joukkoviestinnän yhteydessä kohtuullisuuskeskustelu on kohdistunut erityisesti freelancer-toimittajien asemaan. Tähän ryhmään kuuluu myös valokuvaajia, graafikoita ja muita perinteisen joukkoviestinnän tekijöitä.

Selvityksen mukaan freelancer-toimittajat työllistävät itsensä tällä hetkellä yrittäjinä, ja tekijänoikeuksien luovutussopimuksissa luovutetaan usein kaikki oikeudet, mukaan lukien oikeus muuttaa luovutettua aineistoa. Aineistoja myös kierrätetään eri joukkotiedotusvälineissä ilman uutta korvausta. Sopimuksissa sitoudutaan usein myös vahingonkorvausvastuuseen. Tekijä voi joutua vastuuseen, jos aineistoa käytetään myöhemmin esimerkiksi sellaisessa yhteydessä, johon haastateltu ei ole antanut suostumustaan. Osassa sopimuksia ei sovi tekijänoikeuksien luovutuksesta mitään, jolloin luovutuksen ehtojen tulkinta jää avoimeksi.

Selvityksessä tarkasteltiin myös tekijänoikeuden käyttäjien näkemyksiä. Tekijänoikeuden käyttäjien mukaan oikeuksia joudutaan hankkimaan laajasti, jotta liiketoiminnassa voidaan hyödyntää nopeasti ja joustavasti uutta teknologiaa ja vastata kovenemaan kilpailuun. Samalla yksinoikeudet antavat

mahdollisuuden puolustautua oikeudenloukkauksilta, mihin pelkkä käyttöoikeus ei riitä. Erityisesti monikanavainen julkaiseminen edellyttää kaikkien oikeuksien luovuttamista. Monikanavaista julkaisemista ei pidetä perusteena korvaustason tarkistamiselle, koska jakelukanavien määrän kasvu ei käyttäjien mukaan tarkoita tulojen kasvua.

Selvitystä varten kerättyjen tietojen pohjalta voidaan päätellä, että tarkastelluilla aloilla tekijänoikeuden luovutusten ehdot ovat käytännössä monissa tapauksissa lähes yhdenmukaiset. Niin kilpailutilanteessa kuin sopimisvapauden toteutumisessa osapuolten välillä on havaittavissa puutteita. Kilpailumahdollisuuksia rajoittaa osaltaan myös se, että Suomen markkinoilla tekijöitä ja käyttäjiä on vähän, jolloin toimialat ovat hyvin pieniä.

Kokonaisuutena katsoen selvityksessä tuli esiin merkkejä vastakkainasettelusta tekijöiden ja tekijänoikeuden luovutuksen saajien välillä. Keskustelua tekijänoikeuden luovutussopimusten mahdollisesta kohtuuttomuudesta käydään laajasti.

Voimassa oleva oikeustoimilain 36 § tarjoaa keinot tekijänoikeuden luovutuksia koskevien sopimusehtojen kohtuuttomuuteen puuttumiseksi ja ne ovat lähtökohtaisesti toimivat. Oikeuskäytännön vähyyden on kuitenkin katsottava osoittavan, etteivät oikeudenhaltijat syystä tai toisesta ole kuitenkaan osanneet hyödyntää sovittelusäännöstä kunnolla.

Toimialojen sopimuskäytännöissä ja tekijänoikeuden alalla yleisesti tapahtuneiden muutosten vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että sopimusten kohtuullistamisäännösten palauttamisella oikeustoimilain 36 §:stä tekijänoikeuslakiin voisi olla myönteisiä vaikutuksia eri tekijänoikeusalojen sopimuskäytäntöihin sekä sopimusten kohtuullisuuteen hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisen siviiliprosessin ensi vaiheena on pyrkiä poistamaan laittomasti verkossa oleva aineisto tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain 22 §:ssä säädetyn niin kutsutun

alasottomenettelyn (notice and takedown) mukaisesti.

Mikäli aineistoa ei saada poistetuksi tai kyse on vertaisverkosta, oikeudenhaltija tai hänen edustajansa voi hakea tuomioistuimelta tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaisesti määräystä laittomaan toimintaan käytetyn liittymän haltijan henkilötietojen saamiseksi teleyritykseltä sovittelua tai oikeudenkäyntiä varten.

Tekijänoikeuslain 60 c §:n mukaan tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä välittäjän keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin.

Suomen tekijänoikeuslainsäädäntöä koskivissa kotimaisissa arvioinneissa ja lausunnoissa on katsottu, että tekijänoikeuslaki olisi välittäjälle annettavan määräyksen osalta vain osittain yhdenmukainen tietoyhteiskuntadirektiivin ja täytäntöönpanodirektiivin kanssa.

Tekijänoikeuslaki edellyttää, että lain 60 b §:ssä tarkoitettu kanne nostetaan varsinaista loukkaajaa vastaan kuukauden sisällä uhalla, että ennen kanteen nostamista annettu keskeyttämismääräys muutoin raukeaa. Oikeudenhaltijat ovat katsoneet, että kanteen nostamisen edellytys on este määräysten voimassapysymiselle ja että lakia olisi tältä osin tarpeen muuttaa.

Määräysten antamiselle sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita käyttäen tekijänoikeutta loukataan, ei tietoyhteiskuntadirektiivissä eikä täytäntöönpanodirektiivissä ole asetettu ehtoja esimerkiksi sen osalta, ovatko toimenpiteet varsinaista loukkaajaa vastaan mahdollisia. Välittäjiin on direktiivien mukaan voitava kohdistaa toimenpiteitä myös siitä riippumatta, että ne eivät ole vastuussa oikeudenloukkauksista.

Kansallisessa lainsäädännössä on mahdollista säätää tämän menettelyn edellytyksistä, esimerkiksi vaadittavista todisteista tekijänoikeuden loukkaamisesta, määräysten antamisen edellyttämistä vakuuksista ja määräysten määräaikaaisuudesta samoin kuin kustannusten jakautumisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemässä selvityksessä on arvioitu, että keskeyttämismääräyksen lisäksi käytettävissä tulisi olla

myös lievempiä keinoja puuttua luvattomaan verkkojakeluun.

Lisäksi on arvioitu, että voimassa olevia 60 a—60 c §:n säännöksiä tulisi täsmentää tai muuttaa oikeuskäytännössä ilmenneiden epäkohtien pohjalta erityisesti siltä osin, kuin kyse on määräyksen tarkkarajaisuudesta, kohtuullisuusarviointista, osapuolten kuulemisesta, määräyksen kestosta sekä määräyksen muuttamisesta ja peruuttamisesta.

Sopimuslisenssi

Pohjoismainen sopimuslisenssijärjestelmä nousi eurooppalaiseen tietoisuuteen ja keskusteluun jo vuoden 1993 satelliitti- ja kaapelidirektiivin yhteydessä oikeuksien pakollisen kollektiivihallinnoinnin järjestelyn esikuvana ja mallina. Sittemmin vuoden 2001 tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 18 sopimuslisenssin asema tunnustettiin oikeuksien hallinnointia koskevana kansallisena järjestelyinä, johon direktiivi ei vaikuta.

Tehdessään myöhemmin vaikutusarviointia orpoteosdirektiiviehdotuksen pohjaksi komissio tarkasteli myös sopimuslisenssijärjestelmän soveltuvuutta eurooppalaiseksi ratkaisuksi, mutta päätyi lopulta esittämään orpoteosdirektiivin mukaista ratkaisua.

Orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkeituksista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/28/EU 1 artiklan 5 kohdan mukaan ”tässä direktiivissä ei puututa oikeuksien hallinnointia kansallisella tasolla koskeviin järjestelyihin”. Johdantokappaleessa 24 tarkennetaan, että tällaisilla kansallisen tason järjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi laajennettuja kollektiivisia lupia (extended collective licences).

Sopimuslisenssikonstruktion täsmentäminen on tarpeen erityisesti eurooppalaisessa kontekstissa sen selventämiseksi, mikä vaikutus sopimuslisenssillä on järjestön ulkopuolisiin tekijöihin nähden. Ehdotus vahvistaisi sopimuslisenssijärjestelmän perusteita ja asemaa kansallisena oikeuksien hallinnointijärjestelyinä Euroopan unionin sisämarkkinoilla.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Äänitystekniikoiden kehitys on johtanut siihen, että musiikkia sisältävät äänitallenteet tai niiden osat, kuten musiikkikappaleen yksittäiset ääniraidat (esimerkiksi basso-, rumpu- tai lauluraita) yhä useammin äänitetään useassa eri maassa.

Äänitallenteeseen kohdistuvan tekijänoikeudellisen suojan ja sen soveltamisen kannalta jokainen musiikkikappaleen ääniraita on merkityksellinen. Tästä aiheutuu ongelmia esimerkiksi sen suhteen, mitä maata pidetään musiikkikappaleen tallennusmaana. Kansainväliset sopimukset jättävät kysymyksen avoimeksi.

Digitaalisen jakelun ja internetin sähköisten myyntipaikkojen lisääntymisen myötä musiikin tuotanto ja jakelu ei tapahdu enää yksinomaan albumien muodossa, vaan kuluttajat ostavat enenevässä määrin yksittäisiä musiikkikappaleita digitaalisissa formaateissa. Tällaisessa tilanteessa jokaista musiikkikappaletta ja sen saamaa suojaa on tarkasteltava omana kokonaisuutenaan.

Edellä kuvatut suojan liittymäkriteereiden soveltamiseen liittyvät ongelmat ovat olleet olemassa jo vinyyli- ja CD-levyjen aikakautena, mutta ne ovat korostuneet siirryttäessä musiikkikappalekohtaiseen digitaalisten tiedostojen kauppaan.

Oikeuksien hallinnointi voi olla tehokasta ja toimivaa vain, jos käytettävissä ovat riittävän tarkat tiedot äänitteen tallennuspaikoista. Äänitteen tai sen osan tallennusmaata ei kuitenkaan yleensä ilmoiteta äänitteen yhteydessä, eikä yksittäisten ääniraitojen tallennuspaikoista myöskään pidetä luetteloja, jonka pohjalta oikeuksien hallinnointi voisi tapahtua.

Nykyisin ainoana äänitetuottajan suojan liittymäkriteerinä sovellettava tallennuskriteeri on tehnyt kansainvälisen suojajärjestelmän ylläpitämisen mahdolltomaksi.

Tallennuskriteeriä sovellettaessa äänitallenteiden suoja Suomessa toteutuu sattumanvaraisesti, kun äänitallenteet tallennetaan useammassa maassa. Tilanne vaikuttaa sekä kotimaisten että ulkomaisten äänitetuottajien ja esittävien taiteilijoiden nauttimaan suojaan Suomessa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Ehdotettavan tekijänoikeudellisen ratkaisun tavoitteena on poistaa nykyisin toimiviin palveluihin sisältyvät oikeudelliset epävarmuudet. Samalla ratkaisu mahdollistaisi tekijänoikeudella suojattujen televisiosisältöjen saamisen kuluttajien saataville oikeudellisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Tavoitteena on ratkaisu, jossa verkkotallennuspalveluiden tarjoajien, televisioyhtiöiden sekä ohjelmien ja niihin sisältyvien teosten oikeudenhaltijoiden sekä kuluttajien edut tulisivat tasapainoisella tavalla ja tasapuolisesti huomioon otetuiksi.

Televisioyhtiöiden, verkkotallennuspalveluiden tarjoajien ja televisio-ohjelmien oikeudenhaltijoiden kesken neuvotellun ratkaisumallin ja tasapainotilan säilyminen sekä sopimuslissensissäännöksen soveltamisen edellytysten täyttyminen edellyttävät sitä, että kaikki osapuolet pyrkivät toteuttamaan ratkaisumallin mukaisesti oman osuutensa mahdollisimman hyvin ja että palveluiden toiminnan varmistavat sopimukset saadaan tehdyiksi. Tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöjen osalta tämä tarkoittaisi lisäksi sitä, että järjestöjen tulisi pyrkiä toimimaan edustamiensa oikeudenhaltijaryhmien osalta niin, että myös järjestöjen ulkopuoliset oikeudenhaltijat pysyisivät järjestön tekemien sopimusten ja linjausten takana.

Ehdotettavien säännösten toimivuutta, sopimusten toteutumista, verkkotallennuspalveluiden toimivuutta ja palveluiden järjestämisestä saatuja kokemuksia sekä mahdollista tarvetta sääntelyn tarkistamiseen seurattaisiin säännösten voimaantulon jälkeen.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Esityksessä ehdotetaan, että tekijänoikeuslaissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullistamisesta, kun teoksen alkuperäinen tekijä itse luovuttaa oikeutensa. Teki-

jänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäviksi oikeustoimilain 36 §:n mukaiset säännökset sekä viittaus tekijänoikeuslalla vallitsevaan hyvään sopimustapaan. Ehdotuksella toteutettaisiin hallitusohjelman kohta, jonka mukaan ”tekijänoikeuslailla säädetään nykyistä tarkemmin tekijänoikeuksien siirtämisen edellytysenä olevista kohtuullisista ehdoista ja kohtuullisesta korvauksesta”.

Ehdotuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta sopimusten sovittelumahdollisuudesta sekä korostaa hyvän sopimustavan merkitystä tekijänoikeuden luovutusta koskevissa sopimuksissa. Sopimuksen kohtuullistamisään-
nösten palauttamisella tekijänoikeuslakiin parannettaisiin teosten alkuperäisten tekijöiden ja erityisesti itsensä työllistävien tekijöiden asemaa heidän harjoittaessaan elinkeinon-
aan niissä tilanteissa, joissa tekijä itse luovuttaa teoksensa oikeudet. Sopimusehtojen kohtuuttomuuden arvioinnissa tarkasteltaisiin muun muassa sitä, millainen on kyseisellä tekijänoikeuslalla vallitseva hyvä sopimustapa ja miten osapuolten todellinen sopimusvapaus tekijänoikeuden luovutuksesta sovit-
taessa toteutuu.

Ehdotuksen tavoitteena on lisäksi osaltaan tehostaa tekijänoikeuden luovutuksia ja edistää neuvottelukulttuuria tekijöiden ja teosten hyödyntäjien välillä. Ehdotuksella ohjattaisiin toimialojen toimijoita ja oikeudenhaltijoita laajemminkin keskustelemaan keskenään siitä, millainen on alan kohtuullinen oikeuksien luovutus sopimus ja mistä elementeistä se koostuu.

Ehdotuksessa ei oteta kantaa oikeuksien luovutuksissa sovittavien mahdollisten korvausten tasoon. Ehdotuksella ei ole myöskään tarkoitus vaikuttaa elinkeinonharjoittajien välisten sopimusten kilpailuoikeudelliseen arviointiin. Ehdotuksessa on nimenomaisesti todettu, että työ sopimukseen perustuvan tekijänoikeuden luovutuksen kohtuuttoman ehdon sovitteluun sovelletaan työ sopimuslakia.

Ehdotuksen tavoitteena on lisäksi pyrkiä ennakkollisesti vaikuttamaan tekijänoikeuden luovutuksista tehtävien sopimusten kohtuullisuuteen niin, että sopimus olisi jo alusta lähtien kohtuullinen molempien sopijapuolten kannalta eikä sopimuksen kohtuullistamiseen syntyisi tarvetta. Ehdotusta tukevat

myös Euroopan parlamentin selvityksessä esitetyt suositukset.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Tavoitteena on parantaa oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia puuttua laittomiin palveluihin myös silloin, kun varsinainen loukkaaja on ulkomailla tai palvelun yhteystietoja ei ole saatavilla.

Määräyksen antamisen edellytyksenä olevaa kohtuullisuusharkintaa laajennettaisiin niin, että arvioitavaksi tulisi määräyksen kohtuullisuus myös palvelun käyttäjän näkökulmasta.

Tavoitteena on myös selkeyttää voimassa olevan 60 c §:n säännöksiä keskeyttämismääräyksestä siltä osin, kuin kyse on määräyksen antamisesta ja voimassaolosta.

Ehdotettavien muutosten jälkeen teleyritykselle annettavat määräykset olisivat lähtökohtaisesti tilapäisiä tai määräaikaisia, ja ne voitaisiin uusida. Määräystä voitaisiin myös tarvittaessa muuttaa uudella hakemuksella. Lisäksi säädettäisiin, että määräys tulisi peruuttaa, mikäli sen täytäntöönpanolle ei enää ole perusteita.

Sopimuslisenssi

Sopimuslisenssijärjestelmän perussäännöksen ehdotettavalla täydennyksellä vahvistettaisiin sopimuslisenssin oikeudellista konstruktiota ottaen huomioon sopimuslisenssijärjestelmästä kahden viime vuosikymmenen aikana käyty eurooppalainen keskustelu.

Perussäännöksen täydennyksellä ja muilla kielellisillä parannuksilla on lisäksi tarkoitus lisätä sopimuslisenssiä koskevan peruspykälän säännösten ymmärrettävyyttä ja selkeyttä, myös eurooppalaisissa yhteyksissä. Muutokset olisivat luonteeltaan semanttisia. Sopimuslisenssin käyttöalaa ei esitetä muutettavaksi tai laajennettavaksi nykyisestä.

Vaikka sopimuslisenssipykälään ehdotettavilla parannuksilla ei olekaan suoraa yhteyttä teosten rajat ylittävän käytön lisensiointiin, muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia sopimuslisenssijärjestelmän omaksumiseen ja käyttöönottoon niissä muissa Euroopan unionin maissa, joissa siitä ollaan kiinnostuneita.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Liittymäkriteereiden ajanmukaistamisella helpotettaisiin ja parannettaisiin suojaa koskevien säännösten soveltamista käytännössä. Tavoitteena on, että äänitallenteiden suoja toteutuisi nykyistä varmemmin ja etteivät äänitallenteet jäisi jossain tilanteessa suojaavalle tallentamiskriteerin käytännön soveltamiseen liittyvien vaikeuksien vuoksi.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Ratkaisuvaihtoehtojen esittely pohjautuu seuraavassa pääosin tekijänoikeustoimikunnan mietinnössä ”Ratkaisuja digitaalisen haasteisiin” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2) esitettyihin ratkaisuvaihtoehtoihin. Toimikunta ei ollut ratkaisusta yksimielinen eikä se näin ollen tehnyt ehdotusta asiasta.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan suojatun aineiston käyttämiseen on oltava oikeudenhaltijoiden lupa, ellei jokin laissa oleva rajoitussäännös sovellu tilanteeseen ja käyttö voi tapahtua sen nojalla.

Verkkotallennuspalveluiden tekijänoikeudellisen aseman ratkaisemiseksi on olemassa neljä vaihtoehtoa: 1) yksityisen kopioinnin rajoitussäännös yhdistettynä hyvitysmaksun muodossa tapahtuvaan korvaukseen, 2) suora lisensiointi, 3) sopiminen oikeuksien yhteishallinnointia hyödyntäen, 4) sopimuslisenssiratkaistu.

Mitä etäämmäksi suorasta lisensioinnista etäännyttään, sitä vähäisemmäksi käy oikeudenhaltijoiden mahdollisuus määrätä teostensa käyttämisestä yksilöllisesti. Toisaalta, televisio-ohjelmien luonteen huomioon ottaen haasteet yksilöllisen lisensioinnin toteuttamiseksi ovat erittäin suuret ohjelmien suuren oikeudenhaltijamäärän vuoksi. Kollektiivinen lisensiointi tai sopimuslisenssiratkaistu vähentäisi oikeudenhaltijoiden tavoitettavuuteen liittyviä ongelmia.

Eri ratkaisuvaihtoehdoilla on myös erilaisia vaikutuksia alkuperäisten oikeuksien markkinoihin sekä lähettämiseen oikeuttavan luvan hankkineen lähettäjäyrityksen asemaan

ja vastuuseen suhteessa muun muassa lisenssin myöntäneisiin oikeudenhaltijoihin.

Yksityinen kopiointi. Tekijänoikeustoimikunta käsittelee mietinnössään seikkaperäisesti sitä, voitaisiinko televisio-ohjelmien verkkotalennuspalveluita käsitellä yksityisen kopioinnin piiriin kuuluvina toimina. Toimikunnan mukaan sen arvioimisessa, ovatko verkkotalennuspalvelut mahdollisesti sallittuja yksityistä kopiointia koskevan rajoitussäännöksen nojalla, on keskeistä se, onko kyseessä laillinen lähde, kuka kappaleen valmistaa ja mihin tarkoitukseen, mitä kappaleelle tapahtuu sen valmistamisen jälkeen sekä liittykö toimintaan ansiotarkoitus.

Toimikunnan mukaan tekijänoikeuslain 11 §:n 5 momentti edellyttää, että yksityinen kopiointi tehdään laillisesta lähteestä.

Lisäksi 12 §:n 1 momentti edellyttää, että kyse on luonnollisen henkilön valmistamasta kappaleesta. Keskeisin kysymys tässä on toimikunnan mukaan se, kenen toimesta tekijänoikeudellisesti relevantti kappaleen valmistaminen tapahtuu.

Lisäksi toimikunnan mietinnössä todetaan seuraavaa: ”Monissa verkkotalennuspalveluissa tallennuspyyntö ja sen lopputulos muistuttaa asiakkaan kannalta yksityistä kopiointia kotidigiboksin avulla. Teknisesti arvioituna digitaalista kappaletta ei kuitenkaan koskaan valmistaa asiakas itse, vaikka hän tekeekin sitä koskevan tilauksen palveluntarjoajalle.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen toimikunnassa on esitetty toisistaan poikkeavia käsityksiä siitä, voiko kyse olla 12 § 1 momentin mukaisesta yksityisestä kopiointista.

Verkkotalennuspalveluiden voitaisiin toisaalta katsoa muistuttavan palveluja, jossa ulkopuolinen taho tallentaa TV-ohjelmia yksityisen henkilön puolesta. Kappaleen valmistamista valmistuttajan yksityistä käyttöä varten säädetään tekijänoikeuslain 12 § 2 momentissa. Ilman palveluntarjoajaa, ei asiakkaalle valmistuisi kappaletta teoksesta. Kuitenkin, koska tekijänoikeuslain 12 § 3 momentissa todetaan, ettei pykälän 2 momentti koske sävellysteoksen ja elokuvateoksen valmistuttamista, ei säännöstä ilman lainmuutosta voitaisi ulottaa näitä teoksia

laajasti käytäviin verkkotalennuspalveluihin.

Mikäli 12 §:n säännöstä ehdotettaisiin muutettavaksi, tulisi myös kolmen kohdan testin arvioiminen ajankohtaiseksi.” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2, s. 87)

Sekä tekijöiden, tuottajien ja televisioyhtiöiden edustajat että verkkotalennuspalveluiden tarjoajien edustajat esittivät lisäksi omat erityiset näkemyksensä asiasta.

Toimikunnan mietinnössä esitettyjen arvioiden lisäksi tulee kiinnittää huomiota myös siihen, että katsojan välittömän kontrollin ulottumattomissa toimivassa tallennuspalvelussa, jota käytetään verkkoyhteyden välityksellä, asiakas saa tallennetun ohjelman katsottavakseen valitsemastaan paikasta ja valitsemanaan ajankohtana. Jos ohjelmien tallentaminen on toteutettu teknisesti niin, että jokaisella asiakkaalla ei ole omaa tallennetta vaan ohjelma striimataan eli suoratoistetaan asiakkaalle yhteisestä tallenteesta, ohjelman katseluun liittyy pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä (on demand). Televisio-ohjelmien tallenteet eivät ole yksityiseen käyttöön valmistettuja teosten kappaleita, vaan tallennuspalvelun tarjoajan liiketoiminnassaan valmistamia teosten kappaleita.

Suora sopiminen. Verkkotalennuspalvelun toteuttaminen edellyttää televisiolähetysten ja siihen sisältyvän ohjelman oikeudenhaltijoiden luvan, jos palvelun ei voida katsoa kuuluvan tekijänoikeuden rajoitussäännösten soveltamisalaan. Oikeudet voidaan hankkia suoraan tekijöiltä, tuottajilta ja muilta oikeudenhaltijoilta.

Myös lähettäjäyritysten oikeudet televisiolähetysten signaaliin on mahdollista hankkia suoraan lähettäjäyrityksiltä.

Suoran sopimisen haasteeksi muodostuu se, että televisiolähetysten ohjelmavirtaan sisältyvien elokuvien ja muun audiovisuaalisen aineiston oikeudenhaltijoiden määrä muodostuu käytännössä varsin suureksi, vaikka oikeuksia olisikin siirtynyt tuottajalle. Ulkomaisten oikeudenhaltijoiden suuri määrä asettaa omat rajoituksensa suoralle sopimiselle tilanteessa, jossa kysymys on televisiossa lähetettyjen aineistojen jälkikäytöstä verkkotalennuspalvelussa.

Lopputulos olisi, että verkkotallennusmahdollisuuden osalta ohjelmavirtaan syntyisi väkisinikin aukkoja niissä tilanteissa, joissa oikeudenhaltijoita ei ole tavoitettu eikä lupaa tallentamiseen ole saatu.

Etukäteinen sopiminen olisi käytännössä mahdotonta, koska palveluntarjoaja ei oletettavasti voisi saada riittävän ajoissa tietoa lähetettävistä ohjelmista ja niiden oikeudenhaltijoista.

Oikeuksien yhteishallinnointi. Monien teoslajien ja muiden suojan kohteiden hallinnointi tapahtuu oikeudenhaltijoiden valtuuttaman yhteishallinnointijärjestön toimesta. Tekijän tai muun oikeudenhaltijan puolesta toimiminen ja suojatun aineiston käyttölupien myöntäminen perustuu valtakirjaan tai muuhun nimenomaiseen valtuutukseen, jonka pohjalta yhteishallinnointijärjestö tekee sopimuksia aineistojen käyttäjien kanssa.

Suomessa elokuvien ja muun audiovisuaalisen aineiston tekijöiden oikeuksia laajasti edustaa Kopiosto ry, sävellysteosten tekijöiden oikeuksia Teosto ry, esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksia Gramex ry ja audiovisuaalisten tuottajien oikeuksia Tuotos ry. Televisioyritykset itse myöntävät luvat signaalinsa käyttöön.

Oikeuksien yhteishallinnointi tarkoittaa sitä, että käyttäjä voi sopia yhteishallinnointijärjestön kanssa kaikkien sen edustamien oikeudenhaltijoiden ja aineistojen käyttämisestä. Vastavuoroisuussopimusten kautta järjestöt edustavat yleensä myös laajaa joukkoa vastaavan alan ulkomaisia oikeudenhaltijoita.

Suoralla sopimisella yhdistettynä oikeuksien yhteishallinnointijärjestöjen kanssa tehtyihin sopimuksiin on mahdollista kattaa suuri osa verkkotallentamiseen tarvittavista oikeuksista.

Sopimussenssi. Suoraa ja kollektiivista sopimista täydentämään on tarjolla sopimussenssiin perustuva mekanismi. Nimenomaisella lain säännöksellä yhteishallinnointijärjestön ja käyttäjän tietynlaisesta teosten käyttämisestä tehty sopimus ulotetaan koskemaan myös järjestön ulkopuolisia oikeudenhaltijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestöt, joiden tekemiä sopimuksia tämä laajennusvaikutus koskee.

Järjestön ulkopuolisen oikeudenhaltijan asemaa suhteessa järjestön suoraan edusta-

miin oikeudenhaltijoihin voidaan joissain tapauksissa täydentää kiello-oikeudella, jota käyttämällä järjestön ulkopuolinen oikeudenhaltija pystyy halutessaan itse lisensoimaan aineistojensa käyttämistä. Niissä tilanteissa, joissa teoksen tai muun suojatun aineiston käyttäminen edellyttää useiden eri oikeudenhaltijoiden lupaa, sopimussenssisäännökseen yhdistetty kiello-oikeus voi tehdä lisensoinnin mahdottomaksi. Kiello-oikeuden säätäminen edellyttää aina tarkkaa punnintaa toisaalta teosten käyttötapaan ja -tarkoituksen ja toisaalta tällaiseen käyttötilanteeseen liittyvien tekijän intressien välillä.

Sopimussenssisäännöstä on käytetty lainsäädännössä ratkaisuna silloin, kun käytettävien teosten ja niiden oikeudenhaltijoiden määrä on suuri eikä kaikkia oikeudenhaltijoita voida arvioida tavoitettavan, tai kun yksittäisiä käyttötapauksia ja käytettäviä teoksia ei voida tietää etukäteen tarkasti. Tällaisessa tapauksessa sopimussenssiin perustuva kollektiivinen ratkaisu voi olla kaikkien osapuolten kannalta toimivampi ratkaisu kuin yksilöllinen sopiminen – joskus jopa ainoa ratkaisu teosten käytön mahdollistamiseksi.

Tekijänoikeuslain nykyiset sopimussenssisäännökset eivät kata televisio-ohjelmien verkkotallennusta.

Tekijänoikeustoimikunta totesi sopimussenssiin pohjautuvasta ratkaisusta seuraavaa: ”Mahdollisen sopimussenssisäännöksen toimuutta ratkaisuvaihtoehtona tulisi tarkastella sekä toiminnallisesta että juridisesta näkökulmasta: Mitä oikeuksia sopimussenssi kattaisi, ketkä ovat sopimuksen osapuolia, sisällytetäänkö sopimussenssin ehtoihin tekijälle ja muille oikeudenhaltijoille oikeus kieltää teoksen käyttö sopimussenssin mukaisessa toiminnassa ja mikä olisi se malli, jonka pohjalta sovittua toimintaa hallinnoitaisiin.

Sopimussenssijärjestelmässä käyttäjä solmisi sopimuksen lähettäjäyrityksen ja tekijöitä laajasti edustavan tekijänoikeusjärjestön kanssa. Lähettäjäyritys sopisi tällöin tekijänoikeuslain 48 §:n mukaisen lähioikeuksien suojan piiriin kuuluvista lähettäjäyrityksen oikeuksista sekä hankkimistaan oikeuksista. Tekijöitä laajasti edustava järjestö sopisi niistä tekijöiden oikeuksista, joita tekijät eivät

ole siirtäneet lähettäjäyryykselle. Tämä malli on käytössä satelliitti- ja kaapelidirektiivissä.

Järjestön, joka voi sopimuslisenssitapauksissa olla sopimuksen osapuolena, tulee olla sellainen, joka edustaa lukuisia tietyn alan tekijöitä, joiden teoksia on Suomessa käytetty.

Verkkotalennuspalveluiden kannalta sellaisia, opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymiä järjestöjä, jotka edustavat lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä, ovat muun muassa Teosto ry, Kopiosto ry, Gramex ry ja Tuotos ry. Tekijänoikeusjärjestöt edustavat kattavasti tekijöitä ja tekijänoikeudenhaltijoita, joiden teoksista verkkotalennuspalveluissa valmistetaan kappaleita ja joiden teoksia palvelussa välitetään yleisölle. Järjestöjen toimivalta oikeudenhaltijoiden edustajana sopia teoksen käytöstä sopimuslisenssillä perustuu tekijöiltä ja tuottajilta saatuihin valtakirjoihin tai oikeuksien siirtosopimuksiin.

On myös mahdollista järjestää sopimuslisenssi siten, että siihen kytketään edellytys käyttäjän ja laajasti eri oikeudenhaltijaryhmiä edustavien järjestöjen (tekijät, esiintyjät, tuottajat ja lähettäjäyrytykset) välille syntyvästä sopimuksesta. Tällöin eri oikeudenhaltijaryhmillä säilyisi mahdollisuus vaikuttaa lisensoinnin ehtoihin.

Sopimuksen piirissä olevien oikeudenhaltijoiden edustavuudessa olevat puutteet voitaisiin myös korjata tarpeellisilta osin lakiin säädettävällä sopimuslisenssipykälällä, jota täydentäisivät opetus- ja kulttuuriministeriön antamat tarvittavat järjestöjen hyväksymispäätökset. Sopimuslisenssin hallinnointi voitaisiin tehokkuussyistä myös esimerkiksi keskittää yhdelle tai muutamalle järjestölle.

Järjestöille ei lain säännöksen perusteella voida asettaa sopimuksetekopakkoa. Täten varsinaisten sopimusten syntyminen edellyttää sopimuslisenssisäännöksen säätämisen lisäksi, että osapuolet ovat kiinnostuneita sopimusneuvottelujen aloittamisesta. Pelkkä sopimuslisenssisäännös ei siten ratkaisisi asiaa automaattisesti vaan sopimuslisenssisäännöksen säätämisen lisäksi edellytettäisiin myös molemminpuolista tahtotilaa sopia asiasta.” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2, s. 93—94)

Tämä tekijänoikeustoimikunnan mietinnösäkin esillä ollut sopimuslisenssiin perustuva malli on ollut pohjana osapuolten keskustelulle ja tässä hallituksen esityksessä ehdotettavalle ratkaisulle.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Opetus- ja kulttuuriministeriössä tehdyssä selvityksessä arvioitiin mahdollisina sääntelyvaihtoehtoina nykytilanteen säilyttämistä, erityistä kohtuullisuussäännöstä sekä mallia, johon sisältyisi kohtuullisuusstandardi ja ratkaisumenettely kohtuullisuuden ratkaisemiseksi.

Nykytilan säilyttämistä puoltavat uuden sääntelyn tekijänoikeusaloille mahdollisesti aiheuttamat vaikutukset, joita ei ole etukäteen mahdollista ennakoida eikä arvioida. Nykytilassa voidaan kuitenkin nähdä parannettavaa kilpailun ja tosiasiallisen sopimusvapauden toteutumisen näkökulmasta tekijänoikeuksiin perustuvilla toimialoilla. Neuvottelukulttuurin kehittämiseksi ja sovittelua koskevan sääntelyn toimivuuden edistämiseksi olisi perusteltua säätää tarkemmin tekijänoikeuslaissa tekijänoikeuden luovutusso-
pimusten ehtojen kohtuullistamisesta.

Kohtuullisuusstandardin ja ratkaisumenettelyn sisältävällä mallilla voitaisiin ratkaista keskeiset kysymykset, jotka liittyvät kohtuullisuuden määrittämiseen ja siihen, että epätasapaino sopimusta solmittaessa voi myös käytännössä estää oikeudenkäynnit sopimusten kohtuullistamiseksi. Useita pykäläiä sisältävän mallin voidaan kuitenkin arvioida olevan käytännössä varsin raskas sekä tekijöille että oikeuksien luovutusten saajille.

Tähän malliin liittyisi myös huomioon otettavia kilpailuoikeudellisia näkökohtia, koska kohtuullisuuden taso pitäisi määritellä säännösten tasolla varsin sitovasti. Kohtuullisuusstandardin ja ratkaisumenettelyn sisältävää mallia ei voida pitää tällä hetkellä toteuttamiskelpoisena, ja se voisi lisäksi toteutessaan aiheuttaa ennakoimattomia ongelmia tekijänoikeuksiin perustuvilla aloilla.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Luvattoman verkkojakelun vähentämistä koskevat ehdotukset perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriössä tehtyyn luvattoman verkkojakelun vähentämistoimenpiteiden arviointiin (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:13). Selvityksessä on arvioitu vaihtoehtoisia tai toisiinsa täydentäviä keinoja luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi.

Selvityksessä on arvioitu neljää lainsäädännöllistä keinoa: 1) kirjemenettely, 2) pääsyn estäminen, 3) verkkoliikenteen hidastaminen, 4) verkkotunnuksen sulkeminen.

Näistä keinoista toteuttamiskelpoisimmiksi arvioitiin pääsyn estämiseen perustuva voimassa olevan lain mukainen keskeyttämismääräys sekä lievempänä keinona uusi hidastamismääräys. Lisäksi katsottiin, että määräys tulisi voida hakea ja myöntää tilanteissa, joissa tekijänoikeuden loukkaajaa ei voida tunnistaa.

Kirjemenettelyn käyttöönottoaminen edellyttäisi, että kirjeet säilytetään ja niiden johdosta määrätään seuraamus, esimerkiksi aineistoa luvattomasti jakaneen yhteystietojen luovuttaminen oikeudenhaltijoiden edustajalle tai valvontamaksu kirjeen saajalle. Opetus- ja kulttuuriministeriön arvion mukaan menettelystä aiheutuvat kustannukset muodostuisivat kuitenkin liian suuriksi suhteessa menettelystä saatavaan hyötyyn. Lisäksi menettely kohdistuisi yksittäisiin verkon käyttäjiin vakavampien ja laajamittaisempien oikeudenloukkausten sijasta.

Verkkotunnuksen sulkeminen edellyttäisi sitä koskevaa lainsäädäntöä laittoman palvelun sijaintimaassa sekä kansainvälistä yhteistyötä ja keskusrikospoliisin myötävaikutusta. Ilman kansainvälisen lainsäädännön tukea loukkauksen lähde maassa kansainvälisen yhteistyön tuloksena on vain harvoin mahdollista sulkea laitton palvelu sen lähteellä. Sen vuoksi tämä keino ei yksinään riittävästi vaikuttaisi luvattoman verkkojakelun vähenemiseen Suomessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on selvitetty ja arvioitu myös ei-lainsäädännöllisiä, esimerkiksi vapaaehtoisia keinoja, sekä tiedotuksen ja koulutuksen tehostamisen vaikutuksia. Edelleen on arvioitu sitä, millä tavoin

uusien laillisten palvelujen kehittämisen tukeminen vaikuttaisi piratismiin vähenemiseen. Nämä keinot katsottiin joka tapauksessa hyödyllisiksi lainsäädännöllisten keinojen rinnalla.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erikseen tilanteista, joissa varsinaista loukkaajaa ei voida tunnistaa. Muutos ehdotetaan toteutettavaksi niin, että sillä mahdollisimman vähän poiketaan periaatteesta, jonka mukaan tekijänoikeuden täytäntöönpanoa koskevat toimet olisi aina ensisijaisesti kohdistettava siihen osapuoleen, joka tekijänoikeutta loukkaa.

Usein laittomia palveluja tarjotaan suomalaisten käytettäväksi ulkomailta, eikä niihin nykysääntelyn nojalla pystytä tehokkaasti puuttumaan. Käytännössä ehdotettavat säännökset merkitsisivät sitä, että määräys olisi näissä tilanteissa itsenäinen pääasiakanteesta riippumaton toimenpide. On perusteltua, että tekijänoikeuden loukkauksen vaikutuksia voidaan olennaisesti vähentää mahdollisimman kattavasti eri tilanteissa.

Tekijänoikeuden tehostamista koskevia toimenpiteitä tulisi voida kohdistaa mahdollisimman tasapuolisesti kaikkiin tekijänoikeuden loukkauksiin verkossa välittäviin tahoihin. Tekijänoikeustoimikunnan mietinnössä ”Ratkaisuja digiajan haasteisiin” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2) katsottiin, että ministeriön tulisi selvittää, olisiko mahdollista säätää niin, että yhtä teleyritystä koskeva määräys laajenisi koskemaan myös muita kotimaisia teleyrityksiä. Sekä oikeudenhaltijoiden että suurimpien teleyritysten kannalta tämä olisi tasapuolisin ja oikeudenmukaisin ratkaisu, koska käytännössä ei ole järkevää käydä oikeutta kaikkien teleyritysten osalta erikseen.

Tuomioistuimen määräyksen laajentamisen toteuttaminen harkittiin annettavaksi Viestintäviraston tehtäväksi lakiin lisättävän valtuutuksen perusteella. Paikalliset teleyritykset, joita on yhteensä 24, katsoivat kuitenkin, että tuomioistuimen yhdelle teleyritykselle antama määräystä ei tulisi laajentaa ilman erillistä oikeudenkäyntiä muihin teleyrityksiin. Viestintävirasto vastusti laajentamista vedoten siitä aiheutuvaan työmäärään muun muassa määräyksen edellytyksenä olevien seikkojen arvioinnissa ja teleyrityksille määräyk-

sistä mahdollisesti aiheutuvien korkeiden kustannusten vuoksi. Tuomioistuimen päätöksen laajentamista muihin teleyrityksiin vastusti myös oikeusministeriö, jonka mielestä Viestintävirastolle ei voitaisi antaa tuomioistuimelle kuuluvaa toimivaltaa.

Ehdotettavan 60 c §:n mukainen määräys tulisi hakea erikseen kunkin teleyrityksen osalta. Hakemuksen käsittelyssä voitaisiin hyödyntää mahdollisuuksien mukaan samaa asiaa koskevien aikaisempien päätösten todistelua.

Esteenä useamman teleyrityksen haastamiselle oikeuteen yhdellä kertaa on oikeudenhaltijoiden mukaan ollut se, että ulosottomies on määrännyt vakuudet yrityskohtaisesti. Voimassa olevan ulosottokaaren 11 luvun 1 §:n sääntelyn mukaisesti hakijoilla on mahdollisuus valittaa ulosottomiehen antamasta vakuuksista koskevasta päätöksestä ja saada vakuuksien määrää alennetuksi.

Ehdotus hidastamismääräyksestä sisältyi luonnokseen hallituksen esitykseksi, joka oli laajalla lausuntokierroksella vuodenvaihteessa 2013—2014.

Verkkoliikenteen hidastamisella tarkoitetaan käytännössä tuomioistuimen määräyksellä tapahtuvaa teleyritysten suorittamaa verkkoliikenteen hallintaa, jolla teknisesti vaikutetaan verkkoliikenteen toimivuuteen niin, että laitton palvelu toimii hitaammin kuin sellaiset palvelut, joissa teosten välittämiseen on oikeudenhaltijoiden lupa. Hidastamisella voitaisiin puuttua verkossa toimiviin laittomiin palveluihin puuttumatta kuitenkaan liian ankarasti verkon käyttäjien asemaan ja palveluissa saatavilla olevaan lailliseen aineistoon. Hidastaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi palvelukohtaisesti hakijan osoittamissa laittoman palvelun käyttämissä IP-osoitteissa.

Verkkoliikenteen hidastamisen arvioitiin vaikuttavan eri tavoin erityyppistä sisältöä tarjoavissa palveluissa. Laittoman aineiston lataamiseen perustuvissa vertaisverkkopalveluissa hidastamisesta aiheutuvan haitan arvioitiin näkyvän siinä, että laittomaan aineistoon osoittavia linkkejä olisi saatavilla hakupalvelusta paljon tavanomaista hitaammin. Äänen ja videon suoratoistopalveluiden osalta hidastaminen vaikeuttaisi palvelun käyttöä aiheuttamalla kuvan tai äänen pätkimistä tai

muuta vastaavia ongelmia. Toisaalta teleyritykset toivat esiin sen, ettei hidastaminen aina vaikuttaisi linkin toimivuuteen, koska monissa suoratoistopalveluissa varsinainen sisältö tulee muusta osoitteesta kuin siitä osoitteesta, josta sivustoa ylläpidetään. Palvelun käyttö hidastuisi tällöin samalla tavalla kuin vertaisverkkojen tukisivustojen käyttö. Määräys ei myöskään estäisi löytämästä yksittäisiä linkkejä torrent-tiedostoihin esimerkiksi hakukoneiden avulla.

Verkkoliikenteen hidastamista koskevalla määräyksellä voitaisiin siten puuttua ainoastaan palvelun käyttämisen tukisivuston toimintaan, ei suoraan vertaisverkkojen asiakkaiden väliseen tiedostojenvaihtoon tai striimaukseen. Määräykseen, jossa teleyritykselle asetettaisiin velvoite seuloa internet-liikennettä esimerkiksi DPI-tekniikkaa käyttämällä, liittyisi suuria yksityisyyden suojaan liittyviä riskejä ja se voisi aiheuttaa myös huomattavan suuria kustannuksia.

Koska tukisivustolla liikkuu hyvin pieniä datamääriä, yhteyksien riittävän hidastamisen tasoa olisi vaikea etukäteen arvioida. Jos verkkoliittymän kautta kulkevaa liikennettä hidastetaan liian vähän, sillä ei olisi vaikutusta luvattomaan verkkojakeluun. Jos taas liikennettä hidastetaan liian paljon, hidastaminen saattaisi käytännössä muuttua palvelussa olevan laillisen aineiston saavutettavuuden estoksi.

Teleyritysten edustajat ilmoittivat, että niillä olisi pääsääntöisesti olemassa valmiudet toteuttaa hidastaminen käyttämällä esimerkiksi haitallisen liikenteen pois ohjaamiseen tarkoitettuja tekniikoita. Verkkoliikenteen hidastamiseen nämä järjestelmät eivät kuitenkaan sellaisenaan soveltuisi. Tekniikan käyttäminen uuteen tarkoitukseen aiheuttaisi ainakin suunnittelukustannuksia, joiden suuruutta teleyritykset eivät osanneet arvioida.

Kun kyse olisi standardinmukaisesta toiminnasta poikkeavista määrittelyistä, hidastamisen toteuttamiseen sisältyisi aina myös virheriski ja mahdollisia heijastusvaikutuksia muuhun liikenteeseen. Viestintävirasto piti tätä eräänä merkittävänä hidastamismääräyksen riskitekijänä. Markkinaoikeus piti hidastamismääräyksen edellyttämää teknistä arviointia oikeuden kannalta hyvin vaikeana tehtävänä. Hidastamismääräys olisi myös täysin

uusi keino luvattoman verkkojakelun vähentämisessä. Verkkoliikenteen hidastamismääräyksiä ei tiettävästi ole käytössä ainakaan muualla Euroopassa.

Esitysluonnokseen sisältyneeseen hidastamismääräykseen suhtauduttiin pääsääntöisesti varauksellisesti. Hidastamisen tekniseen toteuttamiseen ja hidastamisen vaikutuksiin luvattomalle verkkojakelulle liittyvien epävarmuustekijöiden vuoksi tässä hallituksen esityksessä ei ole päädytty ehdottamaan verkkoliikenteen hidastamista.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sopimiseen pohjautuvaa televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelujen järjestämistä tukeva sopimuslainsäätännös.

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluissa tapahtuvaa televisio-ohjelmien ja niihin sisältyvien teosten kappaleen valmistamista ei voida pitää tekijänoikeuslain 12 §:n piiriin kuuluvana yksityisenä kappaleen valmistamisena. Näin ollen tällaisessa verkkotallennuspalvelussa tapahtuva kappaleen valmistaminen ei voi myöskään kuulua yksityisestä kappaleen valmistamisesta suoritettavan hyvityksen piiriin.

Hallituksen esitys perustuu keskeisten televisioyhtiöiden, teleyritysten ja tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöjen saavuttamaan ratkaisumalliin, joka esiteltiin opetus- ja kulttuuriministeriölle tammikuussa 2014. Esitetyn ratkaisumallin kolme keskeistä elementtiä ovat suora sopiminen, sopimus oikeudenhaltijoita laajasti edustavien yhteishallinnointijärjestöjen kanssa sekä lain säännöksen nojalla syntyvä sopimuslainsäätännön vaikutus.

Ratkaisumallin mukaisesti verkkotallennuspalvelun tarjoaja sopisi televisioyhtiön kanssa televisioyhteyksien signaalin käyttämisestä ja käytön korvaamisesta sekä tallennuspalvelun teknisestä toteutuksesta. Tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöt sopisivat verkkotallennuspalvelun kanssa järjestöjen hallinnoimien oikeuksien käytöstä ja korvauksesta. Lupien myöntäminen tulisi järjestää niin, että kaikki järjestöjen luvat myönnettäisiin samanaikaisesti ja yhteensopivoin ehdoin.

Yhteishallinnointijärjestöjen verkkotallennuspalvelun tarjoajan kanssa tekemät sopimukset saisivat sopimuslainsäätännön vaikutuksen tekijänoikeuslakiin säädettävän säännöksen kautta.

Säännökseen ei liitettäisi järjestön ulkopuolisen tekijän oikeutta kieltää teoksen tallentaminen. On arvioitu, että mahdollisten kieltojen mukaiset toimenpiteet voisivat muodostua verkkotallennuspalvelun tarjoajille käytännössä mahdottomiksi toteuttaa.

Tältä osin ehdotettava säännös vastaisi 25 h §:n edelleen lähettämistä koskevaa sopimuslainsäätännöstä.

Sopimuslainsäätännön toimevuutta seurattaisiin ja tarvittaessa arvioitaisiin tarvetta tarkistaa sääntelyä.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Esityksessä ehdotetaan, että tekijänoikeuslain 29 §:ään lisättäisiin oikeustoimilain 36 §:n mukaiset säännökset kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta sekä viittaus tekijänoikeuslalla vallitsevaan hyvään sopimustapaan. Uudet säännökset koskisivat tilanteita, joissa teoksen alkuperäinen tekijä luovuttaa teokseen kohdistuvia oikeuksiaan.

Muihin kuin alkuperäisen tekijän sopimukseen oikeuksiensa luovuttamisesta sovellettaisiin nykyiseen tapaan oikeustoimilain säännöksiä sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta.

Ehdotuksella ei muutettaisi nykytilaa vaan parannettaisiin edellytyksiä kohtuuttomien sopimusehtojen sovitteluun tarvittaessa. Kyse olisi ennen kaikkea lainsäädännön informatiivisuuden lisäämisestä sekä siitä, että tekijänoikeuden luovutussopimusten osapuolet nykyistä paremmin tiedostaisivat eri alojen hyvät sopimustavat ja mahdollisuuden sovittella oikeuksien luovutusten kohtuuttomia ehtoja.

Ehdotuksella toivotaan olevan vaikutusta hyvien sopimuskäytäntöjen kehittämiseen eri aloilla niin, että oikeuksien luovutusta koskevat sopimukset olisivat jo alunperin kohtuullisia molempien sopijapuolten kannalta.

Ehdotuksen tavoitteena on, että kohtuuttomuuden arvioinnissa otettaisiin paremmin

huomioon tekijänoikeuden luovutusten erityispiirteet eri aloilla.

Arvioitaessa tarvetta sopimuksen kohtuullistamiseen voitaisiin kyseisen alan hyvän sopimustavan noudattamisen lisäksi arvioida oikeustoimilain 36 §:n kriteereiden mukaisesti myös sitä, mitä sopimuksen tekemisen jälkeen on tapahtunut: onko luovutettua oikeutta kohtuullisessa ajassa hyödynnetty, ja onko tekijän oikeuksien luovutuksesta saama korvaus mahdollisesti ilmeisessä epäsuhdassa tekijänoikeuden tuottamaan taloudelliseen hyötyyn.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Nykyisten säännösten selkeyttäminen ja laajentaminen. Tekijänoikeuslain 60 c §:n mukaan tuomioistuin voi 60 b §:n mukaista tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan ajettavaa kieltokannetta käsitellessään tai poikkeuksellisesti myös ennen kuin kanne on nostettu määrätä, että teleyrityksen on keskeytettävä tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin. Tämä keskeyttämismääräys on oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitetun turvaamistoimen kaltainen toimenpide, joka on riippuvainen pääasiana käsiteltävän loukkauskanteen lopputuloksesta.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ja laajennettavaksi voimassaolevaa sääntelyä. Ehdotettujen muutosten jälkeen laissa olisi selvästi toisistaan eroteltuina turvaamistoimen kaltaiset määräykset ja uusi, väitettyä loukkaajaa koskevasta pääasiakanteesta erillinen estomääräys, kun väitetty loukkaaja on tuntematon. Nykyistä 60 a §:ää täydennettäisiin viittauksella tuomioistuimen mahdollisuuteen määrätä yhteystietojen turvaamisesta oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaisesti.

Voimassa olevan lain nojalla tuomioistuimissa käsiteltävissä tapauksissa on kyse poikkeuksellisesta kolmen asiaan osallisen tilanteesta. Asiassa ei ole vastaajaa vaan kolme keskeistä asiaan osallista: hakija, välittäjä ja väitetty loukkaaja. Välittäjänä toimiva teleyritys ei ole vastaaja asiassa eikä vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta.

Oikeuspoliittisesti on kuitenkin katsottu olevan kohtuullista, että myös teleyritykset osallistuvat luvattoman verkkojakelun vähen-

tämiseen verkossa. Tätä tukevat EU-direktiivit ja Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut.

Teleyrityksen asema korostuu tilanteissa, joissa väitetty loukkaaja jää tuntemattomaksi. Teleyritykset ovat keskeisessä asemassa määräysten teknisinä täytäntöönpanijoina. Määräysten täytäntöönpanosta aiheutuu yrityksille kuluja. Esityksessä ehdotetaan, että nykyisiä säännöksiä kulujen ja vahingon korvaamisesta täsmennetään.

On myös tärkeää huomata, että tuomioistuin antaisi määräyksen muulle kuin vaatimuksen vastapuolelle, eli välittäjälle tilanteessa, jossa ei vielä varmuudella tiedetä, että loukkaus on tapahtunut. Tämän vuoksi näyttökynnys määräyksen saamiseksi olisi tavanomaista korkeammalla. Kun kanne väitettyä loukkaajaa vastaan on nostettu, ratkaistaan asia lopullisesti varsinaisessa oikeudenkäynnissä. Tuntematonta loukkaajaa vastaan annettavan määräyksen osalta kynnys olisi vieläkin korkeammalla.

Keskeyttämis- ja estomääräyksen edellytykset. Hakijan olisi määräyksen saamiseksi täytettävä pykälissä mainitut edellytykset. Hakijan olisi toimitettava riittävä näyttö siitä, mitä teoksia on havaittu käytetyn palvelussa ilman tekijän lupaa. Hakijan olisi myös osoitettava olevansa näiden teosten oikeudenhaltija tai edustavansa häntä. Hakijan olisi myös toimitettava tuomioistuimelle näkemysensä siitä, että määräyksen antamista ei voida pitää kohtuuttomana kenenkään säännöksessä mainitun asiaan osallisen kannalta.

Jos hakija hakee estomääräystä, hänen olisi lisäksi ilmoitettava, mitä hän on tehnyt väitetyn loukkaajan tunnistamiseksi.

Hakijan tulisi myös toimittaa tietoa tuomioistuimelle palvelussa tarjolla olevien teosten määristä ja palvelun arvioituista käyttäjämääristä. Vain suuria käyttäjämääriä palvelevilla tekijänoikeutta loukkaavilla palveluilla on olennaista merkitystä oikeudenhaltijoiden oikeuksien toteutumisen kannalta. Niin sanottujen huippusivustojen osalta vaikutusta on myös sillä, että palvelussa levitetään vielä julkaisematonta aineistoa.

Tuomioistuimen tulisi voida antaa asiassa tarkkarajainen ja täytäntöön pantavissa oleva määräys teleyritykselle. Tämä merkitsisi sitä, että IP-osoitteet, joista aineiston saataviin

saattaminen tulisi keskeyttää tai estää, tulisi luetella jo hakemuksessa eikä vasta täytäntöönpanovaiheessa, kuten voimassaolevan lain mukaan on mahdollista.

Kohtuullisuusarviointi. Voimassa olevan 60 c §:n mukaan keskeyttämismääräys voidaan antaa, jollei sitä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon ”aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän ja tekijän oikeudet”. Kohtuullisuusarviointi perustuu ennen kaikkea perusoikeudelliseen arviointiin määräyksen vaikutuksista osapuolille. Tuomioistuimen tulisi kiinnittää huomiota erityisesti osapuolten omaisuuden suojan, sananvapauden ja elinkeinovapauden toteutumiseen. Kohtuullisuusarvioinnissa tulisi arvioida myös määräyksen täytäntöönpanosta osapuolille aiheutuvia kuluja.

Tällainen laaja kohtuullisuusarviointi olisi Suomen oikeusjärjestelmässä poikkeuksellinen mutta tarpeellinen menettelytapa, jotta asiaan liittyvät näkökohdat voitaisiin riittävästi ottaa huomioon.

Kohtuullisuusarviointiin ehdotetaan lisättäväksi määräyksen arviointi myös palvelun käyttäjän, eli aineistoa vastaanottavan henkilön, kannalta. Tilanteen arviointi palvelun käyttäjän kannalta on tarpeen erityisesti sananvapausnäkökulman huomioon ottamiseksi. Ehdotettava lisäys on luonteeltaan täsmenävä, sillä jo voimassa olevan säännöksen mukaan tuomioistuimen on varmistuttava siitä, ettei määräyksellä vaaranneta kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä.

Palvelun käyttäjän osalta tulisi arvioida, aiheutuisiko keskeyttämis- tai estomääräyksestä palvelun käyttäjälle kohtuutonta haittaa tekijänoikeussuojan ulkopuolella olevan tai tekijän luvalla yleisön saataviin saatetun aineiston saataville saamisessa.

Näytöksi määräyksen kielteisistä vaikutuksista palvelun käyttäjiin nähden riittäisi esimerkiksi asiaan osallisen esittämä tieto siitä, että merkittävä määrä suomalaisia tai Suomessa asuvia ETA-maiden oikeudenhaltijoita käyttää kyseistä palvelua teostensa levittämiseen. Asiaan vaikuttaisi myös se, onko kyseisten suomalaisten tai ETA-maista olevien oikeudenhaltijoiden aineisto saatavilla laajasti tarjolla olevien lisensioitujen tai muunlaisten oikeudenhaltijoiden suostumukseen perustuvien palveluiden kautta.

Tällöin tuomioistuimen tulisi arvioida sitä, millaiset vaikutukset määräyksen antamisella olisi aineistojen oikeudenhaltijoille teosten laillisesta välittämisestä syntyviin tuloihin, ja verrata sitä määräystä hakeneille oikeudenhaltijoille palvelun käytöstä aiheutuviin vahinkoihin. Merkityksellistä olisi myös se, tarjoavatko nämä oikeudenhaltijat sisältöjä yleisölle vastiketta vastaan palvelun ulkopuolella. Tuomioistuin voisi pyytää hakijalta selvitystä myös siitä, onko palvelua erityisesti markkinoitu oikeudenhaltijoille kanavana heidän teostensa välittämiseksi yleisölle.

Tuomioistuimen olisi yhteiskunnallisista ja perusoikeudellisista syistä pyrittävä varmistamaan siitä, ettei haetulla määräyksellä kohtuuttomasti puututtaisi kolmansien oikeuksiin. Asiaan osalliset hakija ja teleyritys eivät luontevasti voisi esittää näyttöä määräyksen vaikutuksista tunnistamattomaan väitettyyn loukkaajaan tai kolmansiin osapuoliin. Hakijan olisi kuitenkin varmistuttava siitä, että hakemuksessa mainituista IP-osoitteista todellisuudessa pääsee laittomaan palveluun. Hakijan tulisi tuomioistuimen suorittamaa kohtuullisuusarviointia varten antaa tuomioistuimelle tietoa myös siitä, ovatko samat IP-osoitteet joidenkin muiden palvelujen käytössä.

Mikäli hakija on hakenut keskeyttämismääräystä, tuomioistuimen tulisi arvioida, olisiko jonkin osapuolen kannalta kohtuutonta, että pääsy palveluun estettäisiin. Mikäli tuomioistuin katsoisi, että palvelussa on saatavilla tekijän luvalla runsaasti aineistoa, jota ei ole saatavissa muista palveluista, ja palvelua käytetään laajasti myös laillisen tekijänoikeudella suojatun aineiston levittämiseen, tuomioistuimen tulisi hylätä hakemus sillä perusteella, että keskeyttäminen estäisi kohtuuttomasti palvelun käyttäjiä käyttämästä palvelua aineiston saattamiseen laillisesti yleisön saataviin tai saamasta palvelussa tarjolla olevaa laillista aineistoa saataviinsa.

Lähtökohtaisesti tuomioistuin tekisi arvion asiaan osallisilta saamiensa tietojen perusteella. Tuomioistuimen tulisi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita ja pyytää lausuntoa palveluun sisältyvästä aineistosta asiaan perehtyneeltä asiantuntijalta osana määräyksen edellyttämää kohtuullisuusarviointia.

Henkilötietolain soveltaminen määräysten hakemiseen. Tietosuojalautakunta on katsonut vuonna 2006 antamassaan ratkaisussa (2/936/2005), joka koski tekijänoikeuslain 60 a §:ssä tarkoitettua määräystä yhteystietojen saamiseksi, että IP-osoitteet ovat henkilötietolain (523/1999) 3 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja. Tiedot henkilöistä, joiden tekijän edustajana toiminut Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus oli epäillyt syyllistyneen tekijänoikeusrikkomukseen tai rikokseen, sekä tiedot heidän käyttämistään IP-osoitteista olivat henkilötietolain 11 § mukaisia arkaluonteisia henkilötietoja.

Ratkaisun mukaan tekijän edustajalla oli oikeus käsitellä kyseisiä tietoja ilman tietosuojalautakunnan lupaa, koska tietojen käsittely oli arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta säädetyn 12 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti tarpeen tekijänoikeuden loukkauksia koskevien oikeusvaateiden laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi.

Henkilötietojen käsittely olisi vastaavalla tavalla tarpeen myös 60 c §:n mukaista keskeyttämismääräystä tai 60 e §:ssä tarkoitettua estomääräystä haettaessa ja täytäntöön pantessa. Myös näissä tapauksissa arkaluonteisten tietojen käsittely olisi mahdollista henkilötietolain mainitun poikkeuksen mukaisesti. Kaikissa näissä tapauksissa, myös väitetyn loukkaajan ollessa tuntematon, määräyksen hakeminen liittyy tekijänoikeuslaissa säädetyn yksinoikeuden täytäntöönpanon edellyttämään valvontaan ja puolustamiseen. Määräyksen hakeminen edellyttää puolestaan sitä, että hakija pystyy näyttämään toteen seikat, joihin hakemus perustuu.

Tekijän tai hänen edustajanaan toimivan määräyksen hakijan tulisi IP-osoitteiden käsittelyssä noudattaa henkilötietolain ja sen vaatimuksia muun muassa tietoturvallisuuden ja tietojen säilyttämisen sekä tietojen paikkansa pitävyden, ajantasaisuuden ja tarpeellisuuden osalta.

Viestintäsalaisuuden suojaaminen määräyksen täytäntöönpanossa. Teleyritysten tulisi aina panna tuomioistuimen määräykset täytäntöön niin, ettei viestinnän luottamuksellisuus missään tilanteessa vaarannu.

Keskeyttämisen- ja estomääräysten toteuttaminen IP-osoitekohtaisesti niin, että estetään

pääsy yksittäisiin IP-osoitteisiin tai poistetaan nimipalvelimelta IP-osoitetta vastaava verkkotunnus (IP/DNS -esto), ei vaikuttaisi viestinnän luottamuksellisuuteen.

Määräyksen antaminen, kun väitetty loukkaaja on tuntematon. Voimassa olevan lain mukaan välittäjää vastaan annettu keskeyttämismääräys raukeaa, ellei 60 b §:n mukaisista kanteista ole nostettu väitettyä loukkaajaa vastaan kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta. Nykyään pääosa laittomista palveluista tarjotaan kuitenkin ulkomailta tai tuntemattomien ylläpitäjien toimesta, eikä kanteita voida nostaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan voimassa olevaa lakia muutettavaksi niin, että siinä otetaan huomioon tilanteet, jossa tekijänoikeutta loukannutta henkilöä tai laittoman palvelun ylläpitäjää ei voida tunnistaa kanteen nostamista varten.

Kanteen nostaminen, eli kanteen vireille tulo, edellyttää, että vähintäänkin väitetyn loukkaajan nimi on tiedossa. Kotipaikan ilmoittaminen edesauttaa hakemuksen tiedoksiantoa. Tiedoksianto on mahdollista toimittaa myös kuuluttamalla, jolloin väitetyn loukkaajan tavoittaminen ei ole ehdoton vaatimus kanteen nostamiselle. Kanteen käsittelemiseksi asianmukaisesti väitetyn loukkaajan tavoittaminen on kuitenkin tarpeen.

Voimassa oleva laki edellyttää, että väitetty loukkaaja voidaan ainakin tunnistaa. Väitetyn loukkaajan tunnistamiseksi on mahdollista selvittää IP-osoitteiden omistaja- ja palveluntarjoajatietoja esimerkiksi julkisista rekistereistä, kuten internetissä toimivista WHOIS-palveluista tai RIPE-palvelusta (Réseaux IP Européens). Tarvittaessa hakijan tulisi selvittää, onko saatavilla tietoa siitä, minkä teleyrityksen asiakas tietyn IP-osoitteen haltija on, ja onko ulkomainen teleyritys mahdollista velvoittaa luovuttamaan tiedot IP-osoitteen haltijasta. Mikäli kyseisessä maassa ei ole tiedonsaannin mahdollistavaa lainsäädäntöä, olisi katsottava, ettei loukkaajaa voida tunnistaa.

Tuomioistuin voisi antaa estomääräyksen vain kaikkein vakavimmissa tietoverkon välityksellä tapahtuvissa loukkaustapauksissa. Sen vuoksi määräyksen saaminen edellyttäisi, että tekijänoikeutta on väitetty loukatun merkittävässä määrin ja on ilmeistä, että teki-

jän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vaarantuisi vakavasti.

Myös tuntematonta loukkaajaa vastaan olisi mahdollista antaa väliaikainen keskeyttämismääräys ennen kanteen nostamista, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii. Tällöin hakijalla olisi nykyistä pidempi aika selvittää, kuka on tietyn verkkoyhteyden haltija. Kanteen nostamiselle varattua aikaa ehdotetaan pidennettäväksi kahdeksi kuukaudeksi. Mikäli hakijalla kuitenkin on riittävästi näyttöä siitä, ettei väitettyä loukkaajaa voida kohtuullisin toimenpitein tunnistaa kanteen nostamista varten, hakijan olisi mahdollista hakea tuomioistuimelta pääasiasta riippumattomasta määräystä 60 e §:n mukaisesti.

Edellä kuvatun itsenäisen, välittäjään kohdistuvan oikeussuojakeinon säätämistä lakiin puoltaa erityisesti se, että salaamalla ylläpitäjänsä tiedot laittomat palvelut estävät voimassa olevan lainsäädännön mukaisten oikeussuojakeinojen käytön.

Tekijänoikeuslaki saatettaisiin tältä osin EU-lainsäädännön mukaiseksi. Komission täytäntöönpanodirektiiviä koskevan kertomuksen (KOM (2010) 779) mukaan välittäjänä toimiva teleyritys voidaan velvoittaa puuttumaan tekijänoikeuden loukkauksiin riippumatta siitä, onko teleyritys itse syyllistynyt tekijänoikeuden loukkaukseen. Direktiivi sallii myös määräysten antamisen tilanteissa, joissa väitettyä loukkaajaa vastaan ei voida nostaa kannetta.

Määräyksen täytäntöönpanon edellytyksinä olevat vakuudet. Voimassa olevassa 60 c §:ssä edellytetään, että hakija asettaa määräyksen täytäntöönpanolle vakuuden. Vakuutta edellytetään laissa yleensä tilanteissa, joissa on tarve mahdollistaa tietty toimenpide ennen kuin asia on lopullisesti ratkaistu oikeudenkäynnissä. Vakuuksien asettamisvelvoite syntyisi hakijalle 60 c §:ään ehdotettavan oikeudenkäymiskaaren 7 lukuun tehtävän viittauksen perusteella. Vakuuden asettaminen on olennainen osa turvaamistoimimenettelyä. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan määräyksen voimaantulo edellyttää, että hakija hakee turvaamistoimen täytäntöönpanoa siten kuin ulosottoaaren 8 luvussa säädetään.

Ulosottomies määrää vakuuden tuomioistuimen päätöksen jälkeen. On perusteltua, että hakijalle asetetaan vakuuden muodossa kynnys määräyksen hakemiselle siltä varalta, että väite tekijänoikeuden loukkauksesta myöhemmin osoittautuu perusteettomaksi tekijänoikeuslain 60 b §:ssä tarkoitetussa oikeudenkäynnissä. Väitetty loukkaaja ei ole vastaajana määräystä koskevassa hakemusasiassa, eikä tuomioistuin tutki hakemusasian käsittelyn yhteydessä väitettyä loukkausta substanssiasiana vaan objektiivisesti.

Vakuuden tarkoituksena on kattaa määräyksen antamisesta syntyvät kulut ja mahdolliset vahingot välittäjälle ja väitetylle loukkaajalle, joka myöhemmin osoittautuu syyttömäksi. Välittäjälle aiheutuu täytäntöönpanosta kuluja ja mahdollisesti myös vahinkoa. Väitetylle loukkaajalle syntyvien kulujen osalta kyse on mahdollisesti menetetyn liiketoiminnan aiheuttamien kulujen korvaamisesta. Sen vuoksi vakuuksien määrät ovat olleet korkeita. Vakuudet on myös määrätty teleyrityskohtaisesti.

Hakijat voivat saada vakuuksien määrää alennetuksi valittamalla ulosottomiehen ratkaisusta. Jos hakemus koskee samanaikaisesti useampaa teleyritystä, tämä tulisi huomioida vakuuksien määrässä. Yksittäisten vakuuksien ei tarvitsisi aina kattaa täysmittaisesti myös väitetyn loukkaajan arvioituja menetyksiä vaan riittäisi, että vakuudet yhteenlaskettuina korvaisivat riittävästi mahdollisesti syntyvät vahingot väitetylle loukkaajalle.

Vakuuksien vapauttamisesta päätetään yleensä pääasian käsittelyn yhteydessä.

Mahdolliset asetetut vakuudet tulisi vapauttaa myös silloin, kun hakija on hakenut 60 e §:n mukaista kieltokanteesta riippumattomasta estomääräystä sen perusteella, että väitetty loukkaaja on tuntematon. Määräys olisi pääasian lopputuloksesta riippumatta tällaisessa tapauksessa itsenäisesti voimassa, eikä vakuuksia tarvittaisi.

Vakuuksien tarkoituksena on nimenomaan sen turvaaminen, etteivät haettu määräys ja sen edellytykset myöhemmin osoittautu perusteettomiksi. Jotta vakuudet olisi mahdollista vapauttaa, tuomioistuimelle olisi itsenäisen loukkauskanteesta riippumattoman mää-

räyksen osalta toimitettava enemmän todisteita kuin oikeudenkäynnin aikana tai väliaikaisena annettavan määräyksen osalta. Tuomioistuimen tulisi todisteiden avulla varmistua siitä, että loukkaus on tapahtunut ja edelleen jatkuu ja että kyse on laissa tarkoitetulla tavalla vakavasta tapauksesta.

Mikäli väitetty loukkaaja myöhemmin tavoitetaan, hakija ja välittäjä voivat esittää aiheutuneista kuluista erillisen korvausvaatimuksen loukkaajalle.

Kuuleminen. Asiaan osallisten kuulemisvelvoitetta vahvistettaisiin nykyisestä. Tuomioistuimen tulisi kuulla välittäjää ja väitettyä loukkaajaa myös silloin, kun keskeyttämismääräystä on haettu kieltokanteen käsitelyn aikana.

Esityksessä on pyritty selventämään sitä, millä tavoin väitetylle loukkaajalle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ja minkälainen uhka liittyy siihen, ettei hän käytä tilaisuutta hyväkseen. Asian ratkaisussa on pyritty sovittamaan yhteen väitetyn loukkaajan kuuleminen ja oikeudenhaltijan vahva asianosaisasema.

Keskeyttämismääräyksiä koskevat asiat käsiteltäisiin oikeudessa hakemusasioina noudattaen soveltuvin osin, mitä turvaamistoimen määrittämisestä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään. Myös estomääräys perustuisi hakemukseen.

Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun mukaisen hakemuksen vireille tuloon sovelletaan soveltuvin osin 5 luvun 2 §:ää, jonka mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä prosessiosoitteena se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle. Lähtökohtaisesti haaste toimitetaan postitse vastaanottokuittausta vastaan.

Jos tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa eikä haasteen tiedoksiantoa ole uskottu asianosaisen huolehdittavaksi, oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 8 §:n mukaan tuomiois-

tuimen tulee huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä ulkomaan viranomaiselle siten, kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu.

Jollei tiedoksiannon vastaanottajan eikä hänen tiedoksiannon vastaanottamista varten valtuuttamansa henkilön olinpaikasta voida saada tietoa, tuomioistuin huolehtisi tiedoksiannon toimittamisesta kuuluttamalla. Tämä tapahtuu pitämällä asiakirja liitteineen nähtävillä tuomioistuimen kansliassa ja julkaisemalla Virallisen lehden jonkin kuukauden ensimmäisessä numerossa ilmoitus asiakirjan pääasiallisesta sisällöstä sekä siitä, missä tiedoksi annettavat asiakirjat ovat nähtävillä. Tuomioistuin voi julkaista ilmoituksen myös sanomalehdessä. Ilmoitus on viipymättä pantava nähtäville myös tuomioistuimen ilmoitustaululle.

Kuuluttamisella voidaan viimekädessä antaa kuulemiselle varattu tilaisuus tiedoksi väitetylle loukkaajalle. Mikäli kuultava ei annetuissa määräajassa käytä hyväkseen tilaisuutta tulla kuulluksi, asia ratkaistaan häntä kuulematta.

Määräyksen määräaikaisuus, muuttaminen ja peruuttaminen. Määräykset olisivat lähtökohtaisesti määräaikaisia, ja niiden voimassa pitämisen tarvetta ja laajuutta arvioitaisiin säännöllisin väliajoin.

Tuomioistuimen antama estomääräys olisi lähtökohtaisesti korkeintaan vuoden mittainen, jonka jälkeen se voitaisiin uusua. Väliaikainen määräys voisi olla voimassa korkeintaan kaksi kuukautta. Mikäli väitetty loukkaaja on tuntematon, väliaikainen määräys ei esityksen mukaan raukeaisi, jos hakija on hakenut 60 e §:n mukaista estomääräystä kieltokanteen nostamiselle varatussa ajassa. Määräaikaisuuden perusteena on, että määräyksillä puututtaisiin tietoverkkojen toimintaan olosuhteissa, joissa tapahtuu jatkuvasti muutoksia.

On hyvin mahdollista, että määräyksen antamisen jälkeen laitton palvelu ryhtyy käyttämään uutta IP-osoitetta, joka ei ole ollut määräyksen piirissä. On myös mahdollista, että määräyksen piirissä oleva IP-osoite otetaan toiseen käyttöön, jolloin on tarpeen poistaa tämä osoite määräyksen piiristä.

Laissa selvennettäisiin, että yksittäinen IP-osoite voitaisiin poistaa määräyksen piiristä tai koko määräys peruuttaa, jos oikeudenhaltija on antanut luvan saattaa aineistoa yleisön saataviin kyseistä IP-osoitetta käyttävän palvelun kautta.

Koska IP-osoitteiden avaruus on rajallinen, tietoverkkojen toiminnan kannalta on tärkeää, että IP-osoitteita vapautuu käytettäväksi, kun niitä koskeville määräyksille ei enää ole perusteita.

IP-osoitteen poistaminen määräyksen piiristä voitaisiin hakijan toimesta toteuttaa ilman erillistä hakemusta tuomioistuimelle. Hakija toimittaisi ulosottomiehelle tiedon siitä, että määräyksen täytäntöönpanon piiristä on poistettava tietty IP-osoite. Välittäjä olisi velvollinen poistamaan IP-osoitteen saatuaan ulosottomiehen täytäntöönpanomääräyksen tiedoksi.

Määräyksen peruuttamista tuomioistuimelta olosuhteiden muutoksen vuoksi voisi hakea välittäjä tai väitetty loukkaaja.

Uusi IP-osoite voitaisiin lisätä määräyksen piiriin vain uudella hakemuksella. Tuomioistuimella voisi määrätä, että teleyrityksen on keskeytettävä yleisölle välittäminen myös tästä osoitteesta.

Kulujen korvaaminen. Tuomioistuimen olisi kussakin tapauksessa erikseen päätettävä määräyksen täytäntöönpanosta johtuvien kulujen korvaamisesta.

Kulut jakautuisivat lakiin ehdotettavien säännösten mukaisesti eri tavoin riippuen siitä, onko väitetty loukkaaja tunnettu vai tuntematon. Kulujen ja vahingon korvaamisesta ehdotettavat säännökset muodostavat kokonaisuuden, jossa asiaan osallisten tasapuolinen kohtelu on pyritty ottamaan huomioon.

Ennen väitettyä tekijänoikeuden loukkausta koskevan asian ratkaisemista tai ennen oikeudenkäynnin vireille tuloa annettujen määräysten osalta kuluista vastaisi ensisijaisesti teleyritys. Tämä poikkeaisi turvaamistoimioissa sovellettavasta pääsäännöstä, jonka mukaan hakija vastaa turvaamistoimen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista. Oikeuspoliittisesti on kuitenkin perusteltua, että myös teleyritykset osallistuvat luvattoman verkkojakelun vähentämisestä syntyvien kustannusten korvaamiseen.

Tuntematonta loukkaajaa vastaan annetun estomääräyksen aiheuttamista kuluista vastaisi ensisijaisesti määräystä hakenut tekijä tai hänen edustajansa. Tässä otettaisiin erityisesti huomioon se, että mahdollisuudet kohdistaa määräyksen täytäntöönpanosta aiheutuvat kulut myöhemmin tekijänoikeutta loukanneen korvattaviksi ovat vähäiset. Tällöin on perusteltua, että kuluista vastaa määräystä hakenut tekijä tai hänen edustajansa eikä teleyritys.

Jos tuomioistuimella olosuhteiden muuttumisen vuoksi peruuttaa aiemmin antamansa määräyksen, hakija ei olisi velvollinen korvaamaan välittäjälle alkuperäisen määräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneita kuluja tältä osin. Kulut tulisivat korvattaviksi vain, jos ilmenee, että väitettyä loukkaajaa kuulematta annettu väliaikainen määräys osoittautuu myöhemmin perusteettomaksi, tai määräys peruutetaan sen vuoksi, ettei kieltokannetta väitettyä loukkaajaa vastaan ole nostettu määrääjässä.

Lakiin ehdotetaan selventäviä säännöksiä myös oikeudenkäyntikulujen jakautumisesta. Kun kysymyksessä on toimenpide, jonka toteuttamiseksi tuomioistuimen määräys on välttämätön, kumpikin osapuoli vastaisi omista oikeudenkäyntikuluistaan, ellei olisi erityistä syytä määrätä toinen osapuoli vastaamaan myös toisen oikeudenkäyntikuluista. Tämä ratkaisu olisi linjassa myös oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 2 §:n kanssa.

Hakija voisi joutua vastaamaan teleyrityksen oikeudenkäyntikuluista esimerkiksi siinä tapauksessa, että hakija on laittanut keskeyttämisen- tai estomääräystä koskevan hakemuksen vireille ilmeisen riittämättömien perusteiden ja aiheuttanut näin haittaa määräyksen kohteena olevalle teleyritykselle. Myös välittäjä voisi poikkeuksellisesti joutua vastaamaan hakijan kustannuksista.

Lopullisesti keskeyttämisen- tai estomääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen korvaamisesta päätettäisiin väitettyä loukkaajaa vastaan käytävässä oikeudenkäynnissä. Tällöin sekä hakija että välittäjä voisivat kohdistaa loukkaajaan erillisen korvausvaatimuksen aiheutuneista kuluista.

IP/DNS-estoa koskevissa päätöksissä eurooppalaiset tuomioistuimet ovat pääsääntöisesti katsoleet, että määräyksistä aiheutuneet

kustannukset ovat olleet teleyritysten näkökulmasta yleensä vähäisiä ja kohtuullisia. EU-tuomioistuimien on kuitenkin katsonut, että seulonnan perustuvan tekniikan, joka on huomattavasti IP/DNS-estojen kalliimpi tekniikka, käyttämisestä ei ollut teleyrityksen elinkeinovapauden kannalta kohtuullista toteuttaa pelkästään teleyrityksen kustannuksella.

Edellä esitetty tukee kulujen jakamista hakijan ja teleyrityksen välillä esityksessä ehdotettavalla tavalla.

Sopimuslisenssi

Esityksessä ehdotetaan tarkennuksia ja selvennyksiä 26 §:ssä olevaan sopimuslisenssi-järjestelmän perussääntöön. Keskeisimmällä tarkennuksella vahvistettaisiin sopimuslisenssi-järjestelmän oikeudellista perustaa, kun hyväksyttyä järjestöä pidettäisiin toisten tai muun suojatun aineiston käyttämisestä tehdyn nimenomaisen sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan järjestön suoraan edustamien oikeudenhaltijoiden lisäksi muitakin saman alan oikeudenhaltijoita.

Tämä vastaisi satelliitti- ja kaapelidirektiivin 93/83/ETY 9 artiklan 2 kohdassa olevaa konstruktiota: ”Kun oikeudenhaltija ei ole antanut oikeuksiaan yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, pidetään sitä yhteisvalvontajärjestöä, joka valvoo samaan lajiin kuuluvia oikeuksia, oikeutettuna hallinnoimaan hänen oikeuksiaan.”

Järjestön ulkopuolisten oikeudenhaltijoiden erityisasema olisi nykyiseen tapaan parempi suhteessa jäseniin, joita järjestö edustaa valtakirjoilla tai oikeuksien siirtosopimuksilla. Ulkopuolisia oikeudenhaltijoita olisi korvausten jakamiseen tai korvausten kollektiiviseen käyttöön nähden kohdeltava edelleen yhtäläisin ehdoin järjestön edustamien oikeudenhaltijoiden kanssa. Lisäksi järjestön ulkopuolinen oikeudenhaltija voisi vaatia henkilökohtaisen korvauksen sopimuksen mukaisesta käytöstä siinäkin tapauksessa, että järjestö ei päätöksensä mukaisesti kyseissä tapauksissa tilitä henkilökohtaisia korvauksia edustamilleen oikeudenhaltijoille.

Muut 26 §:ään ehdotettavat muutokset olisivat luonteeltaan kielellisiä selvennyksiä.

Pykälään ehdotettavilla muutoksilla ei ole tarkoitus muuttaa nykyisen sopimuslisenssi-järjestelmän perusteita. Muutokset eivät vaikuttaisi myöskään sektorikohtaisten sopimuslisenssisääntösten soveltamiseen.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Esityksessä ehdotetaan, että äänitallenteen tuottajan oikeuksien liittymäkriteereitä täydennettäisiin niin, että tallentamiskriteerin lisäksi sovellettaisiin kansallisuuskriteeriä. Muutos vastaisi pääosiltaan muissa Pohjoismaissa jo aiemmin toteutettujen muutosten linjaa.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteeriden muutos edellyttäisi vastaavan muutoksen tekemistä myös asetukseen tekijänoikeuslain soveltamisesta eräissä tapauksissa Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin suojan kohteisiin (575/1995). Tämän asetuksen säännökset määrittelevät tekijänoikeuden lähioikeuksien suojan ulottuvuuden Euroopan talousalueen sisällä.

Tämän lisäksi Suomen tulisi tehdä Rooman sopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu ilmoitus, että se ei tule soveltamaan julkaisukriteeriä. Samalla tulisi poistaa 17 artiklan mukaisesti tehty varaus, jonka mukaan 5 artiklassa mainittuja tarkoituksia varten sovelletaan yksinomaan tallennuskriteeriä ja 16 artiklan 1 kappaleen a (iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin sijasta.

Muut muutokset

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että laissa nykyisin olevat väliotsikot, joita on vuodesta 1961 lähtien käytetty pykäläotsikoiden tapaan, kumotaan ja lisätään jokaiseen pykälään informatiiviset pykäläotsikot.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Verkkotallennuspalveluiden järjestäminen sopimuslisenssipohjalta ja sopimuslisenssisääntönsä tukemana mahdollistaisi sopimisen pal-

veluntarjoajille syntyvien tulojen jakamisesta niille tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille, joiden tekijänoikeudella suojattuja aineistoja palveluissa hyödynnetään.

Palveluiden saaminen oikeudellisesti ja taloudellisesti pitävälle pohjalle hyödyttäisi tallennuspalveluiden tarjoajia, televisioyhtiöitä ja televisio-ohjelmien oikeudenhaltijoita.

Palveluissa tallennettavien sisältöjen oikeudenhaltijoille esitys toisi mahdollisuuden sopia oikeuksista ja niistä maksettavista korvauksista. Televisioyhtiöt puolestaan voisivat omien lähetykseen liittyvien oikeuksiensa pohjalta sopia palveluntarjoajien kanssa ansaintamallista, joka parhaiten sopisi yhtiöiden liiketoimintaan. Televisioyhtiön ansainta voisi perustua esimerkiksi tallennuspalvelun yhteydessä esitettävään mainontaan.

Verkkotallennuspalveluiden tarjoajien liiketoiminta voisi jatkua ja kehittyä edelleen. Palveluntarjoajille aiheutuisi taloudellisia vaikutuksia tekijänoikeuskorvausten maksamisen ja palveluiden teknisten muutosten toteuttamisen myötä. Pitemmällä aikavälillä kokonaisratkaisu kuitenkin tarjoaisi vakaan liiketoimintaympäristön ja mahdollistaisi palveluiden kehittämisen sekä toisi uusia asiakkaita.

Verkkotallennuksen suosion odotetaan edelleen kasvavan, ja samalla kasvava IPTV-jakelun infrastruktuuri voi laajentua myös muiden kaupallisten jakelutapojen käyttöön. Tämä hyödyttäisi muiden uusien kuluttajapalveluiden yleistymistä.

Mainonnan mahdollinen lisääntyminen tallennuspalveluissa saattaa joissain tapauksissa kallistaa asiakkaan valinnan tallentavien digisovittimien suuntaan. Verkkotallennuspalvelun helppous ja mobiili käytettävyys saattaa kuitenkin olla sellainen etu, joka painaa mainoksia enemmän kuluttajien valinnassa.

Kuluttajien näkökulmasta ratkaisu voisi aiheuttaa palveluiden hinnoitteluun korotuspaineita etenkin silloin, jos palvelu perustuu puhtaasti verkkotallennuksen tarjoamiseen. Samalla se kuitenkin mahdollistaisi palveluiden jatkumisen ja edelleen kehittämisen sekä niiden laadun säilymisen korkealla tasolla.

Sopimisen ja tekijänoikeuksien huomioon ottavan järjestelyn voidaan arvioida joissain tapauksissa aiheuttavan muutoksia palveluiden tekniseen järjestämiseen ja tallenteiden

käyttöaikoihin. Suuri osa tallennuspalveluista on kuitenkin jo nyt toteutettu niin, että tallenteiden säilytysaikaa on rajoitettu.

Palveluiden mahdolliset hinnankorotukset riippuvat palveluiden nykyisestä hintarakenteesta ja tekijänoikeudellisten korvausten suuruudesta. Ehdotuksen pohjana ollut keskeisten toimijoiden yhteinen esitys ratkaisumalliksi perustuu tahtotilaan, jossa korostuvat sisältöjen tuominen kestäväällä tavalla kuluttajien saataville, ratkaisun oikeudenmukaisuus kaikille osapuolille, myös kuluttajille, sekä ratkaisun joustavuus, palveluiden kehittämismahdollisuudet ja kuluttajien tarpeiden huomioon ottaminen palveluita kehitettäessä.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa oikeustilaa tekijänoikeuden luovutusta koskevien sopimusten kohtuullistamisen osalta eikä ehdotuksella näin ollen olisi suoria taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotus vahvistaisi erityisesti itsensä työllistävien luovien alojen tekijöiden asemaa painottamalla alan hyvää sopimustapaa tekijänoikeuksien luovutuksissa.

Ehdotettavalla sääntelyllä ei ole tarkoitus määrittää eri toimialoilla tehtävien sopimusten ehtoja eikä korvauksia. Ehdotuksella ei ole tarkoitus myöskään puuttua korvaustason, vaan kohtuullisuuden arviointi ja määrittely jäisi kohtuullisuudesta toimialoilla käytäviin keskusteluihin ja mahdollisiin oikeudenkäynteihin. Ehdotettavalla sääntelyllä ei ole tarkoitus muuttaa elinkeinonharjoittajien välisten sopimusten kilpailuoikeudellista arviointia eikä työ sopimusten työoikeudellista arviointia.

Taloudellisia vaikutuksia sopimuspuolille syntyy niissä tapauksissa, joissa tekijänoikeuden luovutuksesta tehty sopimus on selvästi kohtuuton tai on muuttunut kohtuuttomaksi sopimuksen tekemisen jälkeen ja joissa tuomioistuimien sopimuspuolen vaatimuksesta sovittelee sopimusta tai sen ehtoja. Tämä vastaa nykyistä tilannetta.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Tekijänoikeustoimikunnan mietintöön (2012:2) kirjattiin, että eston täytäntöönpanosta johtuvaa kulurasitetta selvitetään tarkemmin asian jatkovalmistelussa. Kulujen jakaantumiseen on kiinnitetty huomiota myös Euroopan tuomioistuimen ratkaisussa (Scarlet/SABAM). Tähän mennessä IP/DNS -eston kustannukset ovat olleet noin 10 000 euroa.

Arvio perustuu teleyrityksiltä saatuihin tietoihin, joiden mukaan Pirate Bay –tapauksen tekniikalla toteutetun yksittäisen tekijänoikeuslain 60 c §:n mukaisen keskeyttämismääräyksen, jonka kulut teleyritykset maksoivat itse, toteuttaminen maksoi noin 12 500 euroa.

Hallituksen esityksessä kustannusten jakamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Lakiin ehdotetaan otettaviksi selkeät säännökset kustannusten jakautumisesta määräyksen hakijan ja teleyrityksen kesken.

Keskeyttämismääräyksistä aiheutuneista kustannuksista vastaisi ensisijassa määräyksen saanut teleyritys. Teleyritykselle syntyviä taloudellisia vaikutuksia turvaavat määräysten antamisen edellytyksenä olevat hakijan vakuudet.

Hakijan vastuulle tuleva kulujen korvaaminen teleyritykselle ja väitetyille loukkaajalle on kytketty kuitenkin siihen, että varsinaista loukkaajaa vastaan nostettu kanne hylätään tai jätetään tutkimatta, taikka asian käsittely on jätetty sillensä sen vuoksi, että kantaja on peruuttanut kanteensa tai jäänyt saapumatta tuomioistuimeen. Hakijan on korvattava kulut myös silloin, jos keskeyttämismääräys peruutetaan perusteettomana tai sen vuoksi, ettei kieltokannetta ole nostettu määräajassa. Tähän ei esityksessä ehdoteta muutoksia.

Kieltokanteesta riippumattoman estomääräyksen osalta teleyrityksille aiheutuvien taloudellisten vaikutusten arvioidaan olevan vähäisiä, koska esitykseen sisältyy nimenomainen säännös siitä, että kuluista vastaa tekijä tai hänen edustajansa. Kulujen arvioidaan olevan joko nykyisen 60 c §:n nojalla annettavasta määräyksestä aiheutuvien kulujen tasolla tai niitä alemmat, koska käytettävä tekniikka on molemmissa tapauksissa sama.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Liittymäkriteerinä nyt olevan tallennuskriteerin täydentäminen kansallisuuskriteerillä helpottaisi äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten suojan toteuttamista ja sen hallinnoimista. Toteuttamatta jättäminen puolestaan kasvattaisi entisestään oikeuksien hallinnointiin liittyviä käytännön ongelmia.

Samalla kun suojan soveltaminen helpottuisi, suojattujen äänitallenteiden piiri laajentuisi vain hieman. Liittymäkriteerin laajenuksen ei sen vuoksi arvioida käytännössä vaikuttavan äänitteiden käytöstä maksettaviin korvauksiin.

Tällä hetkellä kaikki Rooman sopimuksen ja WPPT:n sopimusvaltioissa tallennetut äänitteet ovat suojattuja Suomessa. WPPT:n kautta esimerkiksi Kiinassa ja USA:ssa tallennetut äänitteet saavat jo nyt konvention mukaista suojaa Suomessa. Kaikki merkittävät äänitteiden tuottajamaat ovat jommankumman tai molempien sopimusten sopimusvaltioita.

Nykytilanteeseen verrattuna suoja laajenisi vain Rooman sopimuksen ja WPPT:n ulkopuolisissa maissa tallennettuihin äänitteisiin, joiden tuottaja on näiden sopimusten sopimusvaltioiden kansalainen. Kansallisuuskriteerin lisäämisen ei näin ollen voida arvioida lisäävän esimerkiksi äänitystoiminnan siirtymistä Suomesta ulkomaille.

Liittymäkriteerin muutos tulee Rooman sopimuksen mukaisesti voimaan suhteessa muihin sopimusvaltioihin kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen tallettamisesta.

Liittymäkriteerin laajenuksen myötä suojan piirissä Suomessa olisivat tallennuspai-kasta riippumatta kaikki äänitteet, joiden tuottaja on Rooman sopimuksen, WPPT:n tai TRIPS-sopimuksen sopimusvaltion kansalainen. Suojan todellinen laajuus määräytyisi sopimusvaltioiden kuhunkin sopimukseen tekemien varaumien ja sopimusten vastavuoroisuusmääräysten mukaisesti.

Rooman sopimuksen soveltamisen osalta suojan piiriin Suomessa tulisivat esimerkiksi sellaiset Rooman sopimusvaltioiden kansalaisten äänitteet, jotka on tallennettu Rooman sopimukseen kuulumattomissa valtioissa.

Liittymäkriteerin laajennus vaikuttaisi suomalaisten äänitetuottajien ja esittävien tai-

teilijoiden suojaan muissa sopimusvaltioissa vain vähän.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Sopimusten kohtuullisuutta koskevilla säännösehdoituksilla ei arvioida olevan merkittäviä viranomaisvaikutuksia. Ei ole oletettavaa, että erityinen sopimusten kohtuullistamissäännös tekijänoikeuslaissa lisäisi oikeudenkäyntien määrää tai edellyttäisi viranomaisilta toimenpiteitä.

Luvattoman verkkojakelun vastaisia toimia koskevien säännösehdoitusten vaikutukset viranomaistoimintaan riippuisivat siitä, missä määrin ehdotettavat muutokset vaikuttavat uusien määräysten hakemiseen tekijänoikeuslakiin perustuvia riita- ja hakemusasioita käsittelevässä markkinaoikeudessa. Muutoksenhaun kautta markkinaoikeuden hakemusasiassa antama ratkaisu voisi tulla myös korkeimman oikeuden käsiteltäväksi, mikäli korkein oikeus myöntää asiassa valitusluvan.

Keskeyttämis- tai estomääräyksiä koskevia hakemuksia voidaan arvioida tulevan markkinaoikeudessa vireille muutamia vuodessa. Niiden käsittely edellyttäisi markkinaoikeudelta paitsi tekijänoikeudellista myös teknistä osaamista sekä tietoverkkojen toiminnan ymmärtämystä.

Hallituksen esityksessä on pyritty helpottamaan määräystä koskevien hakemusten käsittelyä markkinaoikeudessa selventämällä määräysten antamisen edellytyksenä olevan kohtuullisuusarvioinnin periaatteita. Myös kustannusten jakamiseen liittyviä reunaehtoja on pyritty selventämään.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluiden järjestäminen suoran sopimisen kautta yhdistettynä sopimuslisenenssisäännöksen soveltamiseen järjestön ulkopuolisiin tekijöihin nähden poistaisi palveluihin sisältyvän oikeudellisen epävarmuuden ja toisi tekijänoikeudella suojatut sisällöt kuluttajien saataville oikeudellisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Ratkaisu tarjoaisi verkkotallennuspalveluiden tarjoamiselle vakaan liiketoimintaympä-

ristön ja mahdollistaisi kuluttajille suunnattavien palveluiden kehittämisen entisestään. Tämän voidaan arvioida lisäävän tulevaisuudessa myös uusien asiakkaiden määrää.

Kuluttajien kannalta ratkaisu mahdollistaisi palveluiden jatkumisen ja edelleen kehittämisen, niiden laadun säilymisen sekä avaisi mahdollisuuksia laajentaa palvelut kattamaan mahdollisesti myös muunlaisia audiovisuaalisiin sisältöihin liittyviä palveluita.

Ehdotettavilla sopimusten kohtuullisuutta koskevilla säännöksillä ei ole tarkoitus tuoda sopimusten kohtuullistamisen piiriin nykyistä enempää tilanteita.

Tarkoitus on, että ehdotuksella lisättäisiin tietoisuutta sovittelumahdollisuudesta sekä hyvän sopimustavan merkityksestä ja siten vahvistettaisiin jo nykyisen lain mukaan olemassa olevaa mahdollisuutta tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuullistamiseen niissä tapauksissa, joissa se on tarpeen.

Säännöksillä pyrittäisiin vaikuttamaan sopimusten kohtuullisuuteen jo niiden tekemisvaiheessa. Tähän voitaisiin päästä muun muassa toimialojen yhteisten toimien kautta.

Estomääräyksellä lisättäisiin oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia vähentää luvatonta verkkojakelua tietoverkossa entisestään. Tilanteissa, joissa tekijänoikeutta loukkaavan verkkopalvelun ylläpitäjistä ei ole saatavilla riittävästi tietoa tai joissa tekijänoikeuden loukkaaja jää tuntemattomaksi, niin että kanteen nostaminen ei ole mahdollista, viimekätiseksi keinoksi jää puuttuminen laittomaan toimintaan estämällä loukkaavan palvelun käyttö tai vaikeuttamalla sitä. Tällaisessa tilanteessa teleyritys on ainoa toimija, joka voi vaikuttaa laittoman palvelun käyttämiseen tietoverkossa.

Tuomioistuimelta keskeyttämismääräyksen saavat teleyritykset estäisivät pääsyn määrättyihin IP-osoitteisiin tai niitä vastaaviin dommainimiin.

Palveluiden käyttämien verkkoyhteyksien toimintaan puuttuminen perustuisi tuomioistuimen määräykseen ja näyttöön siitä, että aineistoa saatetaan palvelun kautta yleisön saataviin tekijänoikeuslain vastaisesti ja ettei määräyksen antaminen olisi kohtuutonta minkään osapuolen kannalta.

Turvaamistoimina annettavien määräysten edellytyksenä olisi vakuuksien asettaminen, joka merkitsisi sitä, että määräyksiä haettaisiin vain harkiten. Estomääräys voitaisiin antaa vain kaikkein vakavimmissa tapauksissa.

Tuomioistuimen määräyksillä olisi vaikutuksia myös verkkoyhteyksiä käyttäviin kuluttajiin. Koska määräykset vaikuttavat verkkoyhteyksien toimintaan ja voivat näyttäytyä verkon käyttäjille teknisinä häiriöinä, teleyrityksen olisi sekä keskeyttämismääräyksen että estomääräyksen osalta mahdollisimman pian määräyksen täytäntöönpanon jälkeen tiedotettava asiakkailleen, millä tavalla määräys vaikuttaa kyseisen IP-osoitteen toimintaan.

Luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtäävien ehdotusten vaikutuksia olisi pidettävä yhteiskunnan kannalta myönteisinä, koska laittomaan toimintaan olisi mahdollista puuttua nykyistä monipuolisempien keinojen avulla. Esityksessä on pyritty ratkaisemaan luvattoman verkkojakelun vähentämiseen liittyviä ongelmia niin, että kaikkien osapuolten edut ja haitat tulisivat mahdollisimman hyvin huomioon otetuiksi.

Sopimuslisenssijärjestelmän peruspykälään ehdotettavilla muutoksilla varmistettaisiin, että sopimuslisenssi nykyisessä laajuudessa ja muodossa on toimiva järjestelmä myös tulevaisuudessa niissä tilanteissa, joissa kaikkien oikeudenhaltijoiden kanssa ei ole mahdollista yksilöllisesti sopia teosten käyttämisestä.

Nykyisen pykälän muotoilusta ei sinänsä ole aiheutunut haittaa, jota muutoksella korjattaisiin.

Muutosehdotus ei vaikuttaisi millään tavalla siihen, millä teosten käytön alueilla sopimuslisenssi on käytettävissä. Sopimuslisenssin käyttöalueet ja soveltamisrajat säädettäisiin nykyiseen tapaan sektorisäännöksissä.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteereiden täydentäminen parantaisi suojan toimitusta käytännössä ja vahvistaisi äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten kansainvälisen suojan аспекteja. Muutos hyödyttäisi sekä suomalaisia että ulkomaalaisia oikeudenhaltijoita.

Ehdotuksen suurin vaikutus olisi suojan soveltamisen selkeyttäminen ja sitä myöten äänitetuottajien ja esittävien taiteilijoiden oi-

keusaseman johdonmukaisempi kehittyminen. Ehdotus vähentäisi sattumanvaraisuutta äänitteisiin kohdistuvan oikeudellisen suojan toteutumisessa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluihin liittyviä tekijänoikeudellisia kysymyksiä on käsitelty tekijänoikeustoimikunnassa toimikaudella 2010—2011. Selvitys verkkotallennuspalvelujen tekijänoikeudellisista kysymyksistä sisältyy toimikunnan mietintöön ”Ratkaisuja digiajan haasteisiin” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2).

Toimikunta ei saavuttanut yksimielistä ratkaisua, vaan mietinnössä tyydyttiin esittelemään televisioyritysten, oikeudenhaltijajärjestöjen ja palveluntarjoajien toisistaan poikkeavat näkökannat ja niiden perusteet.

Keskeiset televisioyhtiöt, teleoperaattorit ja tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöt etsivät vuoden 2013 aikana keskenään eri toimijaryhmien näkemykset yhteen sovittavaa ratkaisumallia. Keskusteluihin osallistuvat televisioyhtiöt MTV Oy, Sanoma Entertainment Finland Oy ja Yleisradio Oy, teleoperaattorit DNA Oy, Elisa Oyj ja TeliaSonera Finland Oy sekä tekijänoikeusjärjestöt Kopiosto ry, Teosto ry ja Tuotos ry.

Edellä mainitut toimijat esittivät vuoden 2014 alussa opetus- ja kulttuuriministeriölle harkittavaksi suoraan sopimiseen ja sopimuslisenssiin pohjautuvaa ratkaisua.

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Tekijänoikeuden luovutusten kohtuullisuutta koskeva arviointi sisältyi kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäen lokakuussa 2013 antamaan toimeksiantoon tekijänoikeuslain seuraavan muutosvaiheen valmistelusta. Tavoitteena oli kartoittaa nykytilanne

ja ne eri vaihtoehdot, joilla voitaisiin toteuttaa hallitusohjelman kirjaus, joka koskee kohtuullisia ehtoja ja kohtuullista korvausta tekijänoikeuden luovutuksissa. Tavoitteena oli selvittää, onko nykytilanteen muuttamiselle tarvetta, mikä nykyinen sopimuskäytäntö on ja mikä on eri osapuolten näkemys tarvittavista muutoksista.

Selvitys perustui eri toimialojen edustajien toimittamaan aineistoon ja selvityksen aikana muista lähteistä hankittuun tietoon. Kiireellisestä aikataulusta johtuen selvitystyössä keskityttiin toimialoihin, joilla enin osa tekijänoikeuden luovutuksista tapahtuu. Selvitys antaa hyvän yleiskuvan oikeuksien luovutuksista ja eri alojen käytännöistä.

Selvitys julkistettiin 13.2.2014 pidetyssä keskustelutilaisuudessa. Selvitys on saatavilla myös opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilla.

Selvityksessä esitettiin kolme vaihtoehtoa: 1) nykytilanteen säilyttäminen, 2) erityinen kohtuullisuussäännös tekijänoikeuslakiin, ja 3) kohtuullisuusstandardin ja ratkaisumenettelyn sisältävä malli. Vaihtoehtoja on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 3.2.

Selvityksestä antoivat lausunnon AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finlands svenska författareförening rf, Keskuskauppa-kamari, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Museovirasto, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, RadioMedia, Sanoma Media Finland Oy, Suomen Elokuvatuottajien Keskusliitto SEK, Suomen freelance-journalistit ry, Suomen Journalistiliitto, Suomen kääntäjien ja tulkki-en liitto ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Suomen Näyttelijäliitto ry, Suomen tietokir-jailijat ry, Tekijäfoorumi, Viestinnän keskus-liitto sekä Suomen Muusikkojen liitto ry, Sä-veltäjät ja Sanoittajat Elvis ry ja Suomen sä-veltäjät ry (yhteinen lausunto).

Lausunnoissa kommentoitiin selvityksen laajuutta suhteessa selvittävän asian suuruuteen ja aikatauluun. Selvityksen aikataulun ja laajuuden vuoksi toivottiin jatkoselvitystyötä ennen lainsäädäntöhankkeeseen ryhtymistä. Toisissa lausunnoissa selvitystä pidettiin kattavana ja urauurtavana. Selvityksen tietopohjaa koskeva palaute oli vahvasti sidoksissa siihen, mitä intressiryhmää lausunnonantaja edusti.

Tuotos ry, SEK, EK ja Kauppa-kamari esitivät lausunnoissaan, että muutoksilla tulisi puuttua myös muihin tekijänoikeuden luovutuksiin ja säätää työsuhtetekijänoikeudesta. RadioMedia muistutti, että kohtuullistamisen tulee koskea sopimuksen kaikkia osapuolia.

Esitettyjen vaihtoehtojen suhteen lausunnot jakautuivat sen mukaan, edustaako lausunnonantaja tekijöitä vai tekijänoikeuden hyödyntäjiä. Tekijäfoorumi, Suomen freelance-journalistit ry ja Suomen kääntäjien ja tulkki-en liitto ry kannattivat vaihtoehtoa 3. Suomen näyttelijäliitto ry, Suomen tietokirjailijat ry, Suomen Muusikkojen liitto ry, Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry ja Suomen säveltäjät pitivät vaihtoehtoa 3 parhaimpana ja vaihtoehtoa 2 mahdollisena, jos sitä täsmennetään kohtuullisuuden määrittelyn osalta.

Tekijänoikeuden hyödyntäjät ja liikelämää edustavat lausunnonantajat Tuotos ry, EK, Keskuskauppa-kamari, Sanoma Media Finland Oy, SEK, Suomen Musiikkikustantajat ry ja Viestinnän Keskusliitto kannattivat vaihtoehtoa 1 ja vastustivat jyrkästi vaihtoehtoja 2 ja 3. Poikkeuksena oli Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, joka puolsi vaihtoehtoa 1, mutta ilmoitti varauksin ja muutoksin voitavansa hyväksyä myös vaihtoehdon 2. Kilpailu- ja kuluttajavirasto ei lausunut vaihtoehtoista 1 ja 2 mutta piti vaihtoehtoa 3 kilpailuoikeudellisesti nykyisen sääntelyn vastaisena. Museovirasto toivoi, että mahdollisuus yksilöllisten sopimusten tekemiseen säilyy myös mahdollisen muutoksen jälkeen.

Lausuntokierroksen jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö aloitti lainsäädännön valmistelun vaihtoehdon 2 pohjalta. Valmistelussa on otettu huomioon selvityksestä saatu palaute ja ehdotuksesta käydyt keskustelut oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Ehdotus hallituksen esitykseen sisällytettävästä pykälästä toimitettiin lausunnoille 25.3.2014.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Tekijänoikeuden täytäntöönpanon tehostamistoimenpiteitä on niin ikään käsitelty tekijänoikeustoimikunnassa toimikaudella 2010—2011, ja toimikunnan asiaa koskeva ehdotus sisältyi mietintöön 2012:2.

Toimikunta ehdotti, että tekijänoikeuslain 56 g §:ään lisättäisiin säännös, jonka mukaan tuomioistuin voisi oikeudenhaltijan hakemuksesta määrätä teleyrityksen estämään pääsyn tekijänoikeuksia loukkaavalle verkkosivustolle. Lainmuutosta pidettiin tarpeellisenä, koska nykyinen teleyrityksiin kohdistettu keskeyttämismääräystä koskeva sääntely edellyttää, että laittoman verkkopalvelun ylläpitäjä tavoitetaan ja häntä vastaan voidaan nostaa syyte tekijänoikeuden loukkamisesta.

Toimikunta korosti, että tuomioistuimen olisi päätöstä tehdessään tehtävä kokonaisarviointi tilanteesta ja määräyksen kohtuullisuudesta ja otettava huomioon kaikkien osapuolten edut. Mietintöön liittyi teleyrityksiä edustavan jäsenen eriväva mielipide. Mietinnöstä järjestettiin lausuntokierros tammikuussa 2012.

Liikenne- ja viestintäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön mukaan ehdotus edellytti lisävalmistelua. Vaikka ministeriöt pitivät tekijänoikeuksien suojaamista ja täytäntöönpanoa tärkeänä, ne katsoivat, ettei mietinnössä ollut riittävästi selvitetty ehdotuksen yleisiä vaikutuksia IP-muotoisen liikenteen osalta. Mietinnössä ei ollut myöskään pohdittu estomääräyksen kohtuullisuutta verkkosivun ylläpitäjän, teleyrityksen, tekijän eikä palvelun käyttäjien kannalta. Asian valmistelussa tuli mainittujen ministeriöiden mielestä seurata kansainvälistä kehitystä ja kehitystä EU-tasolla.

Suurin osa muista lausunnonantajista katsoi, että piratisminvastaisia oikeuskeinoja on tarvetta lisätä erityisesti silloin, kun varsinaiset oikeudenloukkaajat ovat tuntemattomia tai sijaitsevat ulkomailla. Ehdotetun toimenpiteen osalta esitettiin kuitenkin runsaasti erilaisia kysymyksiä ja huomioita.

Asian jatkovalmistelua kannatettiin laajasti, ja vain muutama lausunnonantaja katsoi, ettei esityksen mukaisia toimenpiteitä voitaisi hyväksyä missään muodossa, vaan piratismia estettäisiin tehokkaimmin lainsäädännöllisten keinojen sijasta laillisia markkinoita kehittämällä.

Kulttuuriministerin toimeksiannosta asian valmistelua jatkettiin huhtikuussa 2012 tehokkaiden ja tarkoituksenmukaisten keinojen löytämiseksi verkkopiratismiin torjumiseksi.

Lainmuutosehdotusten taustana on opetus- ja kulttuuriministeriön selvitys ”Luvattoman verkkojakelun vähentämiskeinojen arviointia - Selvitykset lainvalmistelun tueksi” (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:13). Selvityksen jälkeinen jatkovalmistelu on tehty opetus- ja kulttuuriministeriössä pitäen yhteyttä oikeusministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, markkinaoikeuden ja Viestintävirastoon asiantuntijoihin sekä muihin asiantuntijoihin.

Jatkovalmistelussa on seurattu myös teleyrityksiä vastaan käytyjä oikeudenkäyntejä, jotka koskivat pääsyn estämistä The Pirate Bay -nimiseen laittomaan tiedostojenjakopalveluun. Tuomioistuimen ratkaisulla on ollut merkitystä nyt ehdotettavien lainsäädäntöratkaisujen muotoutumisessa. Oikeustapauksia on käsitelty edellä jaksossa 2.1.

Lokakuussa 2013 kulttuuri- ja urheiluministeri antoi toimeksiannon valmistella toteuttamiskelpoisimmat ja kustannustehokkaimmat keinot luvattonta verkkojakelua vähentävien toimenpiteiden toteuttamiseksi hallitusohjelmakirjauksen mukaisesti.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelut

Tekijänoikeuslain 25 l §:ää koskevasta luonnoksesta toimitettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle yhteensä 29 lausuntoa.

Lausunnonantajat kannattivat ehdotettua pykälää ja pitivät sitä hyvänä tapana ratkaista televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluihin liittyvät epävarmuudet. Useisiin lausuntoihin sisältyi myös pykälän tai sen perustelujen muotoiluehdotuksia. Lukuisat lausunnonantajat pitivät tärkeänä, että ehdotus saatetaan voimaan mahdollisimman pian.

Useat, erityisesti teleyrityksiä edustavat lausunnonantajat katsoivat, että pykälästä tulisi selvästi ilmetä, että sopimuslisenksi koskee kappaleen valmistamisen lisäksi yleisölle välittämistä. Lisäksi katsottiin, että keskeisten osapuolten saavuttamaa ratkaisumallia tulisi kuvailla esityksessä tarkemmin.

Useissa tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöjen ja muiden oikeudenhaltijoita

edustavien järjestöjen lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, ettei pykäläluonnokseen sisältynyt oikeudenhaltijoiden kieltäminen oikeutta. Lausunnonantajat katsoivat, että oikeudenhaltijoiden yksilöllisen sopimisen mahdollistamiseksi oikeudenhaltijoilla tulisi olla aina oikeus kieltää teoksen käyttäminen sopimuslisenissisopimuksen mukaisesti. Myös amerikkalaisia elokuvatuottajia edustava Motion Picture Association MPA katsoi, että oikeudenhaltijoilla tulisi olla mahdollisuus kieltää teosten käyttö verkkotalennuspalveluissa.

Lausunnot on otettu valmistelussa huomioon ja pykälän yksityiskohtaisia perusteluja on täsmennetty lausuntojen pohjalta. Pykälän muotoilu on täsmennetty niin, että siitä käy selvästi ilmi, että sopimuslisenissisäännös kattaa kappaleen valmistamisen lisäksi oikeuden saattaa teos yleisön saataviin siten, että ohjelma on tallennuspalvelun asiakkaan katseltavissa ja kuunneltavissa asiakkaan itse valitsemassa paikassa ja itse valitsemana aikana. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että verkkotalennuspalveluja koskevan ratkaisun toimivuuden varmistamiseksi kieltäminen ei ole perusteltua sisällyttää ehdotettuun säännökseen.

Tekijänoikeuden luovutusten koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Opetus- ja kulttuuriministeriö sai pykäläluonnoksesta 43 lausuntoa.

Tekijöitä edustavat lausunnonantajat pitivät ehdotettua säännöstä pääsääntöisesti liian vähäisenä ja edellyttivät pidemmälle meneviä toimenpiteitä. Tekijänoikeuksia käyttävät ja hyödyntävät lausunnonantajat eivät nähneet esitetulle säännökselle perusteita ja pitivät koko esitystä tarpeettomana.

Grafia ry, Näyttelijöiden tekijänoikeusjärjestö Filmex, Radio- ja televisiotoimittajien liitto (RTTL), Sanasto ry, Suomen journalistiliitto, Suomen kirjailijaliitto, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry (SKTL), Suomen Muusikkojen liitto ry, Suomen Näyttelijäliitto ry, Suomen tietokirjailijat ry, Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ja Tekijäfoorumi esittävät ilahtumisensa siitä, että tekijänoikeuden luovutuksissa esiintyviin epäkohtiin on haluttu puuttua. Tekijät katsoivat kuitenkin,

että ilman kollektiivisopimuksia näin ei todennäköisesti tapahtuisi. Tekijöitä edustavat järjestöt toivoivat tekijäjärjestöille itsenäistä kanneoikeutta kohtuuttomien sopimusten tai sopimustyyppien ollessa kyseessä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Keskuskauppakamari ja Sanoma Media Finland Oy, MTV Oy, Yleisradio Oy, RadioMedia ry, Teknologiaeollisuus ry, Suomen Yrittäjät, Viestinnän keskusliitto ja sen jäsenliitot katsoivat, ettei nykyistä sääntelyä ole tarpeen muuttaa. Lausunnonantajat pitivät suhdetta oikeustoimilakiin ja työelämän sääntöihin epäselvänä eivätkä ne pitäneet esitystä nyky muodossaan toteuttamiskelpoisena. Lausuntojen mukaan kohtuuttomista sopimuksista ei ole todisteita, on ainoastaan tunne niiden kohtuuttomuudesta.

Käyttäjiä edustavat lausunnonantajat edellyttivät, että esitetyn sääntelyn suhde työsuhteisiin tulisi määritellä ja rajata tarkemmin, jos valmistelua jatketaan. Muut lausunnonantajat toivoivat, että keskusteluun otettaisiin myös kustantajien lähioikeudet ja työsuhte-tekijänoikeuden laajentaminen.

Audiovisuaalisen alan tuottajia edustavat lausunnonantajat (Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat – SATU ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliiton SEK ry) katsoivat, että esitys perustuu puutteelliseen valmisteluun. Tuotos esitti, että säännös koko sopimuksen raukeamisesta olisi poistettava.

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry ja Suomen Musiikkikustantajat ry vastustivat ehdotettua muutosta. Molemmat esittivät luonnokseen yksityiskohtaisia muutoksia.

Lausunnonantajista Aalto-yliopisto ja Taideyliopisto muistuttivat oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin annetusta laista (369/2006), jossa on säädetty velvollisuudesta maksaa keksijälle kohtuullinen korvaus. Yliopistot halusivat kiinnittää huomiota yliopistolaitoksen ei-kaupalliseen luonteen ja edellyttivät, että yliopistolaitoksen asema huomioidaan jatkovalmistelussa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) ei nähnyt ehdotetun säännöksen rajoittavan kilpailua. Tarkoituksenmukaisuusnäkökulmasta KKV piti esitystä epävarmuutta luovana ja katsoi, että esityksessä lisensointisopimukset tulisi erotella muista luovutustilanteista. Li-

säksi KKV esitti muutamia täsmennyksiä perusteluihin.

Oikeusministeriö huomautti, että ehdotuksessa esiintyi perusteluissa säätämistä, osa ehdotetuista säännöksistä tulisi kirjata huomioden paremmin oikeustoimilain 36 § ja perustelujen sekä varsinaisten säännösten muotoilussa oli ristiriitaisuuksia vallitsevien prosessioikeudellisten periaatteiden kanssa. Oikeusministeriö ei nähnyt tarvetta nykyisen 29 §:n muuttamiselle. Mikäli sitä kuitenkin esitetään, tekijänoikeuslain säännösten tulisi vastata oikeustoimilain säännöksiä oikeustoimen kohtuullistamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei pitänyt esitystä ongelmallisena kilpailuoikeudelliselta kannalta, mutta ei nähnyt tarkoituksenmukaisena sitä, että neuvottelukulttuuria pyritään edistämään lainsäädännöllä. Samaten esityksen suhde työelämän lainsäädäntöön tulisi täsmentää.

Ulkoasiainministeriö toivoi laajempaa kansainvälistä selvitystä. Ehdotusta tulisi sen mielestä tarkastella kansainvälisten sopimusten näkökulmasta, mutta muutoin ulkoasiainministeriö piti ehdotusta hyväksyttävänä.

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on otettu lausunnot huomioon ja niiden perusteella on tehty muutoksia ehdotukseen. Sopimusehtojen kohtuullistamista koskevassa pykälässä on selvennetty, että työsopimuksilla tehtyihin tekijänoikeuden luovutuksiin sovelletaan työsopimuslaissa olevaa sovittelusäännöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä perusteltuna kollektiivisen sopimisen vahvistamista, järjestöille annettavaa kanneoikeutta eikä työsuhdetekijänoikeuden ulottamista uusille aloille tilanteessa, jossa sopimusten kohtuullisuutta koskevat käsitykset eroavat näin suuresti. Lausuntojen pohjalta muutettu esitys antaa kuitenkin mahdollisuuden tekijänoikeusalalla tapahtuvaan neuvottelukulttuurin muutokseen, jota opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa. Laajemmat nykyistä oikeustilaa muuttavat säännökset tulisivat harkittaviksi, jos nyt ehdotettavat säännökset eivät tuo toivottua muutosta.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Luvatonta verkkojakelua koskevat säännösehdotukset on valmisteltu syksyllä 2013

ministeriön ja tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan jäsenten välillä käytyjen keskustelujen pohjalta. Mukana olivat oikeudenhaltijoiden, välittäjien sekä viranomaisten edustajat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi luonnoksen hallituksen esitykseksi joulukuussa 2013. Luonnokseen sisältyi ehdotus hidastamismääräyksen edellyttämistä lainmuutoksista.

Hallituksen esityksen luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriö sai tammikuussa 2014 65 lausuntoa pyydettyiltä 200 lausunnonantajalta. Lausuntojen antajat edustivat oikeudenhaltijoita, yrityksiä ja elinkeinoelämää, teleyrityksiä, kansalaisjärjestöjä ja viranomaisia.

Pääsääntöisesti lausunnoissa tuettiin ministeriön tavoitetta tehostaa tekijänoikeuden täytäntöönpanoa tietoverkossa. Useimmat lausunnonantajista suhtautuivat luonnokseen sisältäneeseen hidastamismääräykseen varauksellisesti sekä epäilivät määräyksen tehoa ja katsoivat, että se ei käytännössä vaikuttaisi luvattoman verkkojakelun vähenemiseen. Hidastamismääräys sai kuitenkin myös kannatusta oikeudenhaltijoilta, mikäli se olisi vaihtoehtoinen nykyisen keskeyttämismääräyksen kanssa.

Säännöksiä itsenäisestä määräyksestä, jolla voitaisiin puuttua tuntemattomien tai tavoittamattomien tahojen ylläpitämiin laittomiin palveluihin, sekä kannatettiin että vastustettiin. Uuden määräyksen säätämistä kannattivat erityisesti oikeudenhaltijat mutta myös viranomaiset. Lausunnonantajat katsoivat, että tällainen määräys pitäisi kuitenkin selvästi erottaa oikeudenloukkausta koskevaan oikeudenkäyntiin liitännäisestä määräyksestä.

Määräyksen kannattajat katsoivat, että yhtä teleyritystä koskeva määräys pitäisi voida hallinnollisin toimenpitein laajentaa kosemaan kaikkia samankaltaisia teleyrityksiä. Määräystä koskeva vastustus johtui useimmiten prosessuaalisista syistä, sillä ehdotettu menettely olisi Suomen lainsäädännölle uusi. Erityisesti kuulemisperiaatteesta luopumista tulisi lausunnonantajien mielestä perustella paremmin perustuslain 21 §:n mukaisen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusten mukaisesti.

Kustannusten jakautumiseen kiinnitettiin suurta huomiota. Suurin osa lausunnonantajista katsoi, että ainakin määräysten täytäntöönpanosta johtuvat kustannukset tulisi osoittaa sille, joka määräyksistä hyötyy, eli oikeudenhaltijalle.

Oikeudenhaltijat puolestaan katsoivat, että teleyritysten vastuuta piratismiin vastaisessa taistelussa tulisi korostaa. Lisäksi he katsoivat, että ehdotettujen keinojen lisäksi piratismia voitaisiin vähentää tehokkaasti kirje-menettelyllä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi saatu- jen lausuntojen perusteella, että esitysluon- nosta edelleen selventämällä ja tarkistamalla voidaan nyt ehdotettavia muutoksia esittää tekijänoikeuslakiin. Prosessioikeudellisia säännöksiä koskien määräystä väitetyt louk- kaajan ollessa tuntematon on tarkennettu ot- tamalla huomioon oikeusministeriön ja markkinaoikeuden lausunnot. Määräysten täytäntöönpanon aiheuttamien kustannusten jakautumisesta osapuolten kesken on otettu ehdotukseen tarkempia säännöksiä.

Verkkoliikenteen hidastamiseen liittyvien teknisten ja muiden epävarmuuksien vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö on katsonut ettei hidastamismääräystä ole syytä ehdottaa tässä hallituksen esityksessä. Opetus- ja kult- tuuriministeriö on myös katsonut, ettei myöskään kirjemenettelyä ole syytä ottaa Suomessa käyttöön. Nämä keinot eivät mi- nisteriön arvion mukaan vaikuttaisi merkittä- västi luvattoman verkkojakelun vähenemi- seen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on katsonut, että Suomen oikeusjärjestelmän puitteissa tuomioistuimen antamia määräyksiä ei voida laajentaa koskemaan muita kuin niitä teleyri- tyksiä, joille ne on annettu.

Ministeriö on lisäksi katsonut, että tekijän- oikeusrikosten sovittelumahdollisuuksien pa- rantamiseen olisi kiinnitettävä huomiota eri- tyisesti nuorten tekemien tekijänoikeusrikos- ten osalta. Tästä asiasta esitykseen ei kuiten- kaan sisälly erityistä ehdotusta.

Sopimuslisenssi ja äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Sopimuslisenssijärjestelmän peruspykälän vahvistamista ja äänitallenteiden suojan liit-

tymäkriteereiden täydentämistä koskevat eh- dotukset sisältyivät hallituksen esityksen luonnokseen, josta ministeriö sai 74 lausun- toa tammi-helmikuussa 2013 yhteensä noin 200 viranomaiselta, järjestöltä ja yritykseltä.

Esitysluonnokseen sisältynyttä ehdotusta sopimuslisenssijärjestelmän peruspykälän vahvistamiseksi sekä kannatettiin että vastus- tettiin lausunnoissa. Lausunnoista voidaan päätellä, että ehdotetun muutoksen vastustus liittyi suurelta osin siihen, että ehdotuksen tarkoitusta ja sisältöä ei ollut riittävästi ym- märretty. Lausuntoihin sisältyi myös sopi- muslisenssijärjestelmään kohdistuvaa peri- aatteellista vastustusta.

Liittymäkriteereiden täsmentämistä sekä kannatettiin että vastustettiin. Vastustus liit- tyi käsitykseen, että muutos lisäisi suuresti suojan piiriin kuuluvien äänitallenteiden määrää ja äänitteiden käytöstä maksettavia kustannuksia.

Luonnoksessa olleita säännöksiä on lausun- tojen perusteella edelleen selkiytetty ja nii- den perusteluja täsmennetty.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnassa on käsiteltävänä hallituksen esitys eduskunnalle tietoyhteiskuntaareksi sekä laeiksi maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n ja rikoslain 38 luvun 8 b §:n muut- tamisesta (HE 221/2013 vp).

Tietoyhteiskuntaareen on esitetty siirret- täviksi muun muassa sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) olevia säännök- siä.

Tekijänoikeuslain 60 a § sisältää viittaukset sähköisen viestinnän tietosuojalain 4, 5, 8, 19, 31, 41 ja 42 §:ään. Näistä sähköisen vies- tinnän tietosuojalain (Svtl) säännöksistä 4 § säännellään yleisesti tietoyhteiskuntaaren VI osassa, Svtl 5 § säännellään osittain 136 ja 160 §:ssä, Svtl 8 § säännellään 136, 137 ja 138 §:ssä, Svtl 19 § säännellään 158 ja 247 §:ssä, Svtl 31 § säännellään erityisesti 304:ssa, Svtl 41 § säännellään erityisesti 330 ja 332 §:ssa ja Svtl 42 § säännellään 349 §:ssä.

Esityksen mukaan tietoyhteiskuntaari on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

Väliotsikot ja pykäläotsikot. Kaikki tekijänoikeuslain väliotsikot kumottaisiin ja jokoiseen pykälään lisättäisiin sen sisältöä kuvaava otsikko.

25 1 §. Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelu. Pykälän 1 momentin uusi sopimuslissenssisäännös laajentaisi sopimuksen, jonka verkkotallennuspalvelun tarjoaja on tehnyt yhteishallinnointijärjestön kanssa televisiolähetykseen sisältyvän televisio-ohjelman ja teoksen tallentamisesta, kattamaan myös järjestön ulkopuoliset tekijät ja heidän teoksensa. Säännös kattaisi myös sopimisen teoksen saattamisesta tallennuspalvelun asiakkaan katsottavaksi ja kuunneltavaksi asiakkaan itse haluamana aikana ja haluamassa paikassa. Tämä niin kutsuttu on demand –oikeus on osa tekijän yleisölle välittämisen oikeutta.

Televisio-ohjelmina pidettäisiin pykälää sovellettaessa lähtökohtaisesti kaikkea lähettäjäyhtymien lähettämään ohjelmavirtaan sisältyvää aineistoa, kuten elokuvia ja muuta audiovisuaalista sisältöä. Sopimusten kautta jokin osa lähetyistä ohjelmista voisi rajautua pois tallentamisen piiristä.

Pykälän 2 momentin mukaan sopimuslissenssisäännöksen soveltamisalaan eivät kuitenkaan kuuluisi sellaiset teoksen kappaleen valmistamisen ja yleisölle välittämisen oikeudet, jotka tekijä on luovuttanut lähettäjäyhtymälle. Lähettäjäyhtymälle siirtyneistä oikeuksista tallennuspalvelun tarjoajan olisi sovittava lähettäjäyhtymän kanssa.

Tekijänoikeuslain 5 luvun lähioikeuspykäliin lisättäisiin 48 §:ää lukuun ottamatta viittaukset tämän pykälän soveltamiseen. Lähettäjäyhtymän 48 §:n mukaisen signaali-oikeuden käyttämisestä, eli televisiolähetyksen tallentamisesta verkkotallennuspalvelussa käytettäväksi, tallennuspalvelun tarjoajan tulisi sopia suoraan lähettäjäyhtymän kanssa.

Pykälään ehdotettavat säännökset tukevat televisio-ohjelmien verkkotallennuspalveluiden tarjoamista kuluttajille ratkaisumallin pohjalta, jonka keskeiset verkkotallennuspalveluiden tarjoajat, televisioyhtiöt ja oikeuksien yhteishallinnointijärjestöt esittivät opetus-

ja kulttuuriministeriölle vuoden 2014 alkupuoliskolla. Tätä sopimiseen perustuvaa ratkaisumallia on käsitelty yleisperustelujen jaksossa 3.3.

Kattava sopiminen televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelun toteuttamiseksi tarvittavista oikeuksista edellyttää paitsi sopimusta ohjelmien tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita, kuten tuottajia, edustavien sopimuslissenssijärjestöjen kanssa myös sopimusta lähettäjäyhtymien kanssa niiden omien ja niille siirtyneiden oikeuksien osalta.

Palvelun teknisestä toteuttamistavasta riippuen sopimukset voisivat kattaa paitsi oikeuden valmistaa teoksesta kappaleen myös oikeuden välittää teos yleisölle säännöksessä tarkoitettussa laajuudessa siten, että asiakas saa teoksen katseltavakseen ja kuunneltavakseen itse valitsemassaan paikassa ja itse valitsemanaan aikana. Lähtökohtaisesti sovitaisiin ohjelman suoratoistosta katselua ja kuuntelua varten kuluttajan, eli henkilöasiakkaan, yksityisessä piirissä. Lisäksi voitaisiin sopia tallennetun tiedoston siirrosta esimerkiksi asiakkaan tietokoneen tai tablet-laitteen muistiin offline-katselun mahdollistamiseksi.

Sopimus, jonka verkkotallennuspalvelun tarjoaja on tehnyt opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän yhteishallinnointijärjestön kanssa, saisi sopimuslissenssi-vaikutuksen. Se, mikä järjestö tai mitkä järjestöt voidaan hyväksyä tämän pykälän mukaisiksi sopimuslissenssijärjestöiksi, määräytyisi sen mukaan, missä määrin järjestö edustaa niitä oikeudenhaltijoita, joiden käsissä oikeudet televisio-ohjelmien kappaleiden valmistamiseen ja mahdollisesti yleisölle välittämiseen ovat.

Hyväksyttävän järjestön tulisi edustaa mahdollisimman laajasti myös ulkomaisia oikeudenhaltijoita sopimuslissenssisäännöksen kattamalla teosten käytön alueella.

Sopimuslissenssijärjestöiksi hakeutuvien yhteishallinnointijärjestöjen tulisi varmistua siitä, että niillä on edustamiensa oikeudenhaltijoiden osalta nimenomainen valtuutus hallinnoida edellä mainittuja oikeuksia. Kattavan edustavuuden saavuttamiseksi yhteishallinnointijärjestö voi valtuuttaa myös toisen järjestön edustamaan oman alansa oikeuden-

haltijoita tämän pykälän mukaisissa sopimuksissa.

Jos oikeudenhaltijoiden edustavuus sopimuksetekovaiheessa edellyttää useamman järjestön hyväksymistä myöntämään teosten käyttöluhia, verkkotallennuspalvelujen tarjoajan ja järjestöjen välinen sopiminen tulisi käytännössä järjestää sopimuslisenssijärjestön hyväksymistä koskevan 26 §:n 2 momentin mukaisesti niin, että kaikista tarvittavista teosten käyttöluvista neuvotellaan ja sovitaan yhdellä kertaa.

Ehdotettavan sopimuslisenssipykälän toimituutta verkkotallennuspalveluiden järjestämisessä ja pykälässä edellytettyjen sopimusten toteutumista seurattaisiin säännösten voimaantumisen jälkeen. Samalla arvioitaisiin myös mahdollinen tarve sääntelyn tarkistamiseen.

26 §. Sopimuslisenssi. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 2 virke, jossa tarkennettaisiin sopimuslisenssin laajennusvaikutuksen oikeudellista perustaa.

Hyväksytyä oikeuksien yhteishallinnointijärjestöä, joka edustaa lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä, pidettäisiin teoksen käyttämisestä tehdyn sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan muitakin saman alan teosten tekijöitä. Sopimuksen ehdot sitoisivat paitsi järjestön suoraan edustamia tekijöitä myös järjestön ulkopuolisia tekijöitä.

Momentin kolmannessa virkkeessä sopimuslisenssistä käytettäisiin sen vakiintuneen englanninkielisen ilmaisun 'extended collective licence' sanatarkkaa käännöstä 'laajennettu kollektiivinen käyttöluva'. Tällä tarkoin valitulla ilmaisulla pohjoismainen sopimuslisenssi kiinnittyisi entistä vankemmin osaksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmistä peräisin olevia oikeudellisia ratkaisuja.

Momentin muihin virkkeisiin samoin kuin pykälän muihin momentteihin tehtäisiin lisäksi niiden ymmärtämistä parantavia täsmennyksiä ja sanonnallisia muutoksia. Muutoksilla ei ole tarkoitus muuttaa pykälän säännösten sisältöä millään tavalla nykyisestä.

Teknisenä tarkistuksena ministeriön nimi muutettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriöksi. Myös 5 momentissa oleva virheellinen

viittaus 3 momenttiin korjattaisiin viittaukseksi 4 momentissa tarkoitettuihin järjestön antamiin määräyksiin.

29 §. Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu. Pykälän 1—5 momentissa säädettäisiin alkuperäisen tekijän tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen sovittelusta. Pykälän 6 momentin mukaan muihin tekijänoikeuden luovutuksiin sovellettaisiin oikeustoimilain 36 §:n säännöksiä kohtuuttoman ehdon sovittelusta.

Pykälän 1 momentin mukaan alkuperäisen tekijän tekijänoikeuden luovutuksesta tekemän sopimuksen ehtoa voitaisiin sovitella tai se voitaisiin jättää huomioon ottamatta, jos sopimuksen ehto on alalla vallitsevan hyvän sopimustavan vastaisella tavalla tai muutoin kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen. Säännös vastaa oikeustoimilain 36 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä lisättyinä viittauksella alan hyvään sopimustapaan.

Kuten oikeustoimilain 36 §:n perusteluissa todetaan, kohtuullistamisvaatimusta ei välttämättä tarvitsisi esittää nimenomaisesti, vaan riittää, jos se ilmenee muuten osapuolen oikeudenkäynnissä esittämistä vaatimuksista.

Sopimuksen ja siihen sisältyvän ehdon kohtuuttomuuden arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon kyseisellä alalla vallitseva hyvä sopimustapa. Hyvällä sopimustavalla tarkoitetaan esimerkiksi kullakin toimialalla yleisesti käytettyjä ja hyväksytyjä sopimusehtoja tai sellaisia käytänteitä, jotka perustuvat toimialan toimijoiden keskinäisiin puite- tai mallisopimuksiin.

Hyvän sopimustavan arvioinnissa tulisi ottaa huomioon kilpailuoikeuden rajoitukset siitä, mistä elinkeinonharjoittajilla on mahdollisuus sopia. Malli- tai puitesopimukset eivät saisi olla sitovia, eikä niissä saisi määritellä esimerkiksi euomääräisiä korvauksia tai tarkkoja sopimusehtoja. Ehdotetulla säännöksellä tavoiteltujen vaikutusten saavuttaminen edellyttäisi sitä, että kunkin toimialan tekijät ja oikeuksien käyttäjät tarvittaessa loisivat yhdessä omat käytäntönsä alan hyvän sopimustavan kehittämiseksi.

Pelkkä hyvän sopimustavan vastaisuus ei kuitenkaan automaattisesti tekisi sopimuksesta kohtuutonta. Sovitteluun johtavan hy-

vän tavan vastaisuuden edellytyksenä on, että hyvän tavan vastaisuuden arvioidaan aiheutaneen sopimukseen kohtuuttomuuden tai olleen siihen osallisena. Alalle tyypillisestä hyvästä sopimustavasta voitaisiin poiketa esimerkiksi silloin, jos sopimuksen osapuolet niin erityisesti haluavat ja jos sopimus on muutoin kohtuullinen.

Kohtuuttomuusväitettä käsiteltäessä ja sopimuksen kohtuullistamista vaadittaessa näyttö sopimuksen tai sen ehdon kohtuuttomuudesta tai alan hyvän sopimustavan vastaisuudesta käsiteltäisiin ja arvioitaisiin normaalien prosessioikeudellisten normien perusteella. Sopimuksen kohtuuttomuus ratkaistaisiin tuomioistuimessa.

Pykälän 2 momentin mukaan kohtuuttomuutta arvioidessa olisi otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että on otettava huomioon kaikki asiaan vaikuttavat tekijät. Momentti vastaa oikeustoimilain 36 §:n 1 momentin 2 virkettä.

Oikeustoimilain 36 §:ää koskevassa hallituksen esityksessä (HE 247/1981 vp) on todettu, että kaikki pykälässä olevat sovittelusäännökset ovat joustavia oikeusohjeita ja että niiden sisältöä ei voida tarkkaan ilmoittaa lain tekstissä vaan lopullisen merkityksen antaminen säännöksille jää lainkäyttäjän tehtäväksi. Samoin kuin mainitussa hallituksen esityksessä tämänkin ehdotuksen perusteluissa tuodaan esiin niitä perusteita, joiden mukaan kohtuuttomuutta on erityisesti tekijänoikeuden luovutuksien osalta arvosteltava, ja esitetään esimerkkejä kohtuuttomista ehdoista.

Mainitut oikeustoimilain 36 §:n perustelut samoin kuin pykälään liittyvä oikeuskäytäntö ovat sovellettavissa myös nyt ehdotettavan 29 §:n säännösten tulkinnessa.

Arvioitavaksi voisi tulla esimerkiksi se, onko sopimuksen sisältö kokonaisuutena sellainen, että sopijapuolen oikeudet ja velvollisuudet ovat riittävässä tasapainossa suhteessa toisen sopijapuolen oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Sopimusta ja sen ehtoja tulisi arvioida kokonaisuutena niin, että vaikka sopimuksen yksittäinen ehto ei sinänsä olisi kohtuuton, useampien tai kaikkien sopimusehto-

jen soveltaminen yhdessä saattaisi johtaa kohtuuttomuuteen.

Kohtuuttomuus voisi liittyä esimerkiksi tekijänoikeuden luovutuksesta maksettavan korvauksen suuruuteen ja määräytymisperusteeseen. Kohtuuton saattaisi olla esimerkiksi sopimusehto, jonka mukaan tekijällä ei olisi mahdollisuutta saada vastiketta oikeutensa luovutuksesta, eikä vastikkeettomuus ole perustunut tekijän omaan valintaan eikä kyseisenkaltaisten luovutusten yleishyödyllisyyteen tai muuhun seikkaan, josta tekijä ja luovutuksensaaja ovat olleet tietoisia.

Kohtuuton voisi olla myös ehto, jolla tekijä luovuttaisi oikeutensa määräämättömäksi ajaksi ilman luovutuksen sisällön tarkempaa määrittelyä, tai ehto, jonka mukaan tekijän vastuu oikeuden luovutuksen jälkeen perustuisi luovutuksensaajan toimintaan tai seikkoihin, joita ei sopimusta tehtäessä ole voitu riittävällä tarkkuudella ennakoita.

Oikeuksista maksettava kertakorvaus tai kaikkien oikeuksien luovutus ei sinänsä tarkoittaisi sopimuksen kohtuuttomuutta, jos osapuolet ovat sopimusta tehtäessä olleet riittävän tietoisia sopimuksen kaikkien ehtojen vaikutuksesta ja ehdoista on aidosti voitu neuvotella. Olisi täysin mahdollista sopia esimerkiksi taloudellisesta riskinjoosta sopijapuolten välillä tai muistakin seikoista kuin tekijänoikeuden luovutuksesta. Sopimusta ja sen ehtoja tulisi arvioida aina kokonaisuutena.

Sopimuksen tekohetkellä vallinneen kohtuuttomuuden lisäksi sopimuksen kohtuullisuuden arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös niin sanottu jälkipäätös kohtuuttomuus. Tarve sovitella jälkipäätöksiä kohtuuttomuutta aiheuttaa sopimuksen solmimisen jälkeen vallinneissa olosuhteissa tapahtuneista muutoksista. Olennainen muutos sopijapuolen asemassa voisi aiheutua esimerkiksi siitä, että luovutuksensaaja käyttää teosta sopimuksen hengen vastaisesti aiheuttaen taloudellista vahinkoa tai muunlaista vahinkoa esimerkiksi tekijän maineelle tai teoksen muulle kuin taloudelliselle arvolle.

Olennaisena muutoksena luovutuksensaajan asemassa voitaisiin pitää myös tilannetta, jossa luovutuksensaaja ei enää kykene täyttämään sopimuksen mukaisia velvoitteita ja käyttämään luovutettua tekijänoikeutta sovi-

tulla tavalla, ja tästä on olennaista haittaa alkuperäiselle tekijälle.

Tekijän asemassa tapahtuneena olennaisena muutoksena voitaisiin pitää esimerkiksi tilannetta, jossa tekijä on tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta johtanut luovutuksensaajaa harhaan teoksen ja sen oikeuksien osalta. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos jollain toisella on mahdollisuus vaatia yhteistä tekijänoikeutta teokseen tai teos loukkaa muiden tekijöiden tekijänoikeutta. Sopimusta voitaisiin mahdollisesti sovitella myös silloin, jos on ilmeistä, että tekijä ei voisi suoriutua sopimuksen velvoitteista eikä ole valmis muuttamaan sopimusta vapaaehtoisesti.

Arvioinnissa voitaisiin lisäksi ottaa huomioon esimerkiksi se, onko luovutuksensaaja jättänyt hyödyntämättä saamaansa oikeutta kohtuullisessa ajassa ilman hyväksyttävää syytä ja onko sovittu korvaus mahdollisesti ilmeisessä epäsuhdassa tekijänoikeuden tuottamaan taloudelliseen hyötyyn.

Tekijänoikeuteen perustuvien toimialojen kannalta on tärkeää, että teoksia käytetään mahdollisimman tehokkaasti niin, että sekä tekijät että tekijänoikeuden luovutuksensaajat saavat teoksista mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn. Jos teoksen hyödyntämisestä on sovittu, mutta teoksen oikeudet yksinomaisena luovutuksena saanut on jättänyt hyödyntämättä saamaansa oikeutta kohtuullisessa ajassa ilman hyväksyttävää syytä eikä ole edes osoittanut aikomusta ryhtyä sen hyödyntämiseen, voisi tilanne olla tekijän kannalta kohtuuton. Luovutuksen yksinomaisen luonteen vuoksi tekijän mahdollisuudet itse hyödyntää teosta estyisivät tällöin kokonaan.

Tekijän luovutuksesta saama korvaus voisi olla ilmeisessä epäsuhdassa tekijänoikeuden tuottamaan arvoon esimerkiksi silloin, jos oikeuden luovutuksen yhteydessä olisi sovittu kertakorvauksesta tai vähäisestä osuudesta tekijänoikeuden tuottamista tuloista, mutta tekijänoikeus tuottaisikin luovutuksen saajalle suhteessa tekijälle maksettuun korvaukseen huomattavasti suuremmat tulot ilman, että epätasapaino vastikkeen suuruudessa olisi erityisesti perusteltua liiketoiminnan riskeillä tai yleisesti alan ennakoimattomuudella. Tällainen tilanne voisi olla käsillä esimer-

kiksi silloin, kun tekijä on luovuttanut kaikki oikeudet kertakorvauksella ja sopimushetkellä on ollut tarkoitus, että tekijänoikeuden kohteena olevasta teoksesta valmistetaan vain rajattu määrä kappaleita yleisölle levitettäväksi tai teos välitetään yleisölle vain rajoitetusti. Jos tämän jälkeen on esimerkiksi otettu käyttöön palvelu, jonka kautta teos on jatkuvasti yleisön saatavilla, sovittu korvauksen voitaisiin mahdollisesti katsoa olevan epäsuhdassa teoksesta saatuihin tuloihin.

Pykälän 3 momentin mukaan sopimusta voitaisiin sovitella muiltakin osin tai sopimus voitaisiin määrätä raukeamaan, jos 1 momentissa tarkoitettu ehto olisi sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei olisi sovittelun vuoksi kohtuullista. Ehdotettu säännös vastaa oikeustoimilain 36 §:n 2 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan sopimuksen ehtona pidettäisiin myös oikeudenluovutuksesta sovittua korvausta. Säännös vastaa oikeustoimilain 36 §:n 3 momenttia.

Pykälän 5 momentin mukaan työsopimuksessa sovittu tekijänoikeuden luovutuksen kohtuuttoman ehdon sovitteluun sovellettaisiin työsopimuslain (55/2001) 10 luvun 2 §:n säännöksiä. Ehdotettavat 29 §:n säännökset eivät näin ollen vaikuttaisi tilanteisiin, joiden osalta tekijänoikeuden luovutuksesta on säädetty työsopimuslaissa ja tekijänoikeuden luovutus perustuu työsopimukseen.

Pykälän 6 momentin mukaan muihin kuin alkuperäisen tekijän tekemiin tekijänoikeuden luovutus sopimukseen, kuten oikeuden ensimmäisen luovutuksen jälkeen tapahtuviin edelleen luovutuksiin, sovellettaisiin nykyiseen tapaan oikeustoimilain 36 §:n säännöksiä kohtuuttoman ehdon sovittelusta.

45 §. Esittävä taiteilija. Pykälän 7 momenttiin lisättäisiin viittaus televisio-ohjelmien verkkotalennuspalveluita koskevan 25 l §:n soveltamiseen.

46 §. Äänitallenteen tuottaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus televisio-ohjelmien verkkotalennuspalveluita koskevan 25 l §:n soveltamiseen.

46 a §. Kuvatallenteen tuottaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus televisio-ohjelmien verkkotalennuspalveluita koskevan 25 l §:n soveltamiseen.

49 §. Luettelon ja tietokannan valmistaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus televisio-ohjelmien verkkotalennuspalveluita koskevan 25 l §:n soveltamiseen.

49 a §. Valokuvaaja. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin viittaus televisio-ohjelmien verkkotalennuspalveluita koskevan 25 l §:n soveltamiseen.

60 a §. Yhteystietojen luovuttaminen. Pykälässä säädetään tekijän tai hänen edustajansa oikeudesta saada tuomioistuimen määräyksellä verkkoyhteyksiä tarjoavalta palvelun tarjoajalta, eli välittäjältä, yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saataan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta.

Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin viitauksella tuomioistuimen mahdollisuuden määrätä yhteystietojen turvaamisesta oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaisesti. Yhteystietojen luovuttamista koskevan hakemusasian ollessa vireillä tuomioistuin voisi oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n 1 kohdan mukaisesti kieltää välittäjää sakon uhalla hävittämästä hakemuksen kohteena olevia yhteystietoja.

Oikeudenkäymiskaaren turvaamistoimissäännösten mukaisella hävittämiskiellolla voitaisiin varmistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa se, että epäillyn tekijänoikeuden loukkaajan teleyhteystiedot säilyvät ja ovat luovutettavissa 1 momentin mukaisesti tuomioistuimen määräyksellä tekijälle tai hänen edustajalleen.

Tuomioistuin voisi antaa hävittämiskiellon teleyritykselle samalla, kun teleyritystä kuuluaan yhteystietojen luovuttamista koskevasta hakemuksesta. Hakijan tulisi tällöin yhteystietojen luovuttamista koskevan hakemuksen yhteydessä näyttää, että on olemassa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettu vaara, että teleyritys tekemällä jotakin, ryhtymällä johonkin tai laiminlyömällä jotakin tai jollakin tavoin estää tai heikentää hakijan oikeuden toteutumista tai olennaisesti vähentää sen arvoa tai merkitystä.

Tuomioistuin ottaisi huomioon esimerkiksi sen, kuinka pitkä aika on kulunut loukkauksen havaitsemisesta hakemuksen tekohetkeen ja onko sen vuoksi olemassa vaara tietojen häviämisestä. Merkitystä voisi olla myös sil-

lä, miten mittavasta luvattomasta aineiston jakamisesta on kyse ja olisiko tapaus todennäköisesti sellainen, että tekijänoikeuden loukkausta koskevan kanteen nostamiseen olisi syytä, minkä vuoksi olisi tarpeen turvata teleyhteystietojen säilyminen.

Pykälän 2 momentti sisältää viittaukset sähköisen viestinnän tietosuojalain soveltamiseen. Sähköisen viestinnän tietosuojalain säännökset on eduskunnan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotettu siirrettäviksi tietoyhteiskuntakaareen. Säännösten siirto edellyttää 2 momentissa olevan viittauksen muuttamista myöhemmin eduskuntakäsittelyssä. Tässä hallituksen esityksessä 2 momentti säilyisi muuttumattomana.

Pykälän 3 momentin säännökset määräyksen täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen ja mahdollisen vahingon korvaamisesta säilyisivät ennallaan.

60 b §. Kieltokanne. Pykälän säännökset tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan nostettavasta kieltokanteesta säilyisivät muuttumattomina.

Pykälän ensimmäisen virkkeen jälkiosasta muodostettaisiin kuitenkin määritelmä lisäämällä sulkeisiin sanat ”väitetty loukkaaja”. Väitetyllä loukkaajalla tarkoitettaisiin sitä, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin. Tätä ilmaisu käytettäisiin myös 60 c, 60 d ja 60 e §:ssä.

Kieltokanteen nostaminen väitettyä loukkaajaa vastaan edellyttää vähintään, että hakijalla on tiedossaan loukkaajan nimi. Kanne tulee vireille, kun kanne toimitetaan tuomioistuimeen. Lain 61 §:n mukaan tekijänoikeuslakiin perustuvat riita- ja hakemusasiat käsitellään markkinaoikeudessa.

60 c §. Keskeyttämismääräys. Pykälässä säädettäisiin määräyksestä, jonka tuomioistuin voisi antaa välittäjälle kieltokanteen käsittelyn aikana. Ennen kieltokanteen nostamista annettavasta määräyksistä säädettäisiin 60 d §:ssä.

Kieltokanteen ollessa vireillä väitettyä tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan tuomioistuin voisi 60 c §:n 1 momentin mukaan tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta määrätä välittäjän sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saatamisen yleisön saataviin (*keskeyttämismää-*

räys). Määräys vastaa nykyisin voimassa olevan 60 c §:n 1 momentin alkuosaa.

Määräys kohdistuisi, kuten nykyäänkin, lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjään taikka muuhun välittäjään toimivaan palvelun tarjoajaan, jota 60 c, 60 e ja 60 f §:ssä kutsuttaisiin *välittäjäksi*.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklan 3 kohdan mukaan ”jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen”. Direktiivissä tarkoitettu välittäjä on yleensä teleyritys, joka tarjoaa asiakkailleen pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan palveluun tai jonka tarjoamaa yhteyttä käytetään tekijänoikeuden loukkaukseen tietoverkossa.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu välittäjä voisi olla esimerkiksi pelkkää siirtotoimintaa harjoittava teleyritys, joka tarjoaa asiakkailleen verkkoyhteyden mutta jolla ei yleensä ole sopimussuhdetta laittomaan palveluun. Määräystä ei voitaisi kohdistaa muihin viestinnän välittäjiin, kuten yhteisötilaajiin tai kiinteistöjen sisäverkkojen omistajiin, jotka eivät itsenäisesti tarjoa yhteyksiä yleiseen tietoverkkoon vaan muodostavat sen sisällä oman pienverkon. Teleyritykseen sovelletaan lisäksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain mukaista vastuuvapautta.

Väitetty tekijänoikeuden loukkaaja, jota vastaan kieltokanteen pitäisi olla vireillä määräyksen saamiseksi, olisi esimerkiksi henkilö, joka jakelee luvatta tekijänoikeudella suojattuja aineistoja tietoverkossa. Väitetynä tekijänoikeuden loukkaajana voitaisiin pitää myös verkkopalvelua, esimerkiksi tiedostonjakopalvelua, jota käyttämällä asiakas saa saataviinsa tekijänoikeudella suojattua aineistoa. Sillä ei olisi merkitystä, tarjotaanko palvelua vastiketta vastaan vai ei.

Palvelun ylläpitäjän mahdollinen vastuu tekijänoikeuden loukkauksesta tulisi tuomioistuimen ratkaistavaksi 60 b §:ssä tarkoitettua kieltokannetta käsiteltäessä. Siihen asti myös verkkopalvelun ylläpitäjää voitaisiin pitää väitetynä tekijänoikeuden loukkaajana.

Määräyksen antaessaan tuomioistuin määräisi teleyrityksen keskeyttämään aineiston

saattamisen yleisön saataviin ottaen huomioon hakijan vaatimukset, tapauksen erityispiirteet sekä teleyrityksen verkon ja aineistojen välittämiseen liittyvien järjestelmien tekniset ominaisuudet ja konfiguraatiot. Tuomioistuin voisi jättää teleyrityksen päätettäväksi määräyksen teknisen toteuttamisen.

Kaikissa tapauksissa määräyksen antamisen edellytyksenä olisi, että hakijan vaatimuksessa on yksiselitteisesti yksilöity ne IP-osoitteet, joiden osalta määräystä haetaan. IP-osoitteiden mahdollisimman tarkka määrittäminen jo hakemisivaiheessa olisi välttämätöntä myös määräyksen oikeasuhtaisuuden varmistamiseksi. Nykyisen 60 c §:n nojalla keskeyttämismääräys voitiin Pirate Bay -tapauksissa antaa yleisessä muodossa niin, että toimenpiteen kohteena olleet IP-osoitteet määriteltiin vasta määräyksen täytäntöönpanovaiheessa. Tätä teleyritykset ovat kuitenkin pitäneet liian epämääräisenä erityisesti silloin, kun teleyritys joutuu toteuttamaan määräyksen mukaisesti toimenpiteet sakan uhan alaisena.

Keskeyttämismääräys ei voisi myöskään sisältää teleyritykselle velvoitetta yleisesti monitoroida verkon sisältöä, toisin sanoen valvoa siirtämiään tai tallentamia tietoja, tai edes määräyksen kohteena olevaa verkkoyhteyttä. Tämä on kielletty sähkökauppadirektiivin 15 artiklassa.

Riittävä näyttö määräyksen antamisen edellytysten täyttymisestä on edellytys sille, että tuomioistuin voi antaa määräyksen. Määräyksen hakijan olisi toimitettava tuomioistuimelle riittävät todisteet siitä, että tekijänoikeuden loukkaus on tapahtunut. Määräystä annettaessa tekijänoikeuden loukkaus todetaisiin objektiivisen näytön perusteella, jos väitettyä loukkaajaa ei ole voitu kuulla.

Hakijan olisi näytettävä, että määräyksen kohteena olevaa verkkoyhteyttä on käytetty tekijänoikeudella suojattujen teosten välittämiseen yleisölle ilman tekijän suostumusta. Mikäli verkkoyhteys on tekijänoikeutta loukkaavan palvelun käytössä, hakijan olisi toimitettava näyttöä siitä, että kukin hakemuksessa mainittu IP-osoite on hakemuksen viereille tulon hetkellä ollut kyseisen palvelun käytössä. Jos asian käsittelyyn kuluneen ajan vuoksi on mahdollista, että tilanne on muuttunut, tuomioistuimen tulisi varmistaa haki-

jalta määräyksen antamisen edellytysten olemassaolo myös määräyksen antamishetkellä.

Määräys kohdistuisi lähtökohtaisesti tiettyä IP-osoitetta käyttävän laittoman palvelun toimintaan eikä se vaikuttaisi tekijänoikeutta loukkaavan aineiston välittämiseen kahden tai useamman vertaisverkon käyttäjän välillä.

Tuomioistuin voisi antaa määräyksen välittäjälle sakon uhalla kuten nykyään. Sakon uhka on perusteltu erityisesti silloin, jos on olemassa epäily, ettei määräyksen kohteena oleva välittäjä muussa tapauksessa panisi määräystä täytäntöön.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräyksen antamisen edellytyksenä olevasta kohtuullisuusarvioinnista nykyistä 60 c §:n 1 momentin jälkiosaa noudattaen.

Määräys voitaisiin antaa, jollei määräystä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon väitetyn loukkaajan, aineiston välittäjän, aineistoa vastaanottavan henkilön, aineiston välittäjän ja tekijän oikeudet. Kohtuullisuusarviointia laajennettaisiin niin, että myös palvelusta aineistoa vastaanottavan henkilön asema otettaisiin arvioinnissa huomioon. Kyse olisi teleyritykseen ja loukkaajaan nähden kolmannen henkilön aseman ja hänen oikeuksiansa arvioinnista.

Tuomioistuimen olisi kohtuullisuusarvioinnissa otettava huomioon erityisesti se, miltä osin haettu määräys estäisi pääsyn palvelussa laillisesti olevaan aineistoon. Keskeistä olisi tarkastella välitettävän laittoman aineiston määriä ja toiminnan muotoa sekä tekijänoikeuksia loukkaavan toiminnan merkitystä määräyksen kohteena olevan verkko-yhteyden käytössä. Tuomioistuin arvioisi asiaa ensisijaisesti asiaan osallisten toimittaman näytön perusteella.

Jos esimerkiksi luvattoman aineiston osuus kaikesta palvelun kautta yleisölle välitettävästä aineistosta on huomattavan vähäinen, ei aineiston yleisön saataviin saattamista voitaisi keskeyttää.

Koska määräyksen taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat ennen kaikkea välittäjään, välittäjän oikeuksien turvaamiseksi määräyksen edellyttämät toimenpiteet tulisi määrittellä riittävän selvästi ja tarkkarajaisesti, jottei välittäjän taloudellisille eduille aiheutuisi mää-

räyksen epäselvyyden vuoksi ylimääräistä haittaa tai vahinkoa.

Tietoliikenteeseen ja tietoverkkojen toimivuuteen liittyvät yleiset intressit ovat erittäin merkittäviä. Tietoverkkojen toimintaan ei tulisi puuttua enemmän kuin on välttämätöntä määräyksen täytäntöön panemiseksi.

Tuomioistuimen antama määräys ei saisi vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä. Tätä koskeva kolmannen henkilön aseman huomioon ottava, nykyisin pykälän 4 momentin ensimmäisenä virkkeenä oleva säännös otettaisiin 2 momentin toiseksi virkkeeksi. Arvioinnissa otettaisiin huomioon toisaalta oikeudenhaltijan omaisuuden suoja ja välittäjän elinkeinovapaus sekä toisaalta kolmannen henkilön oikeus julkistaa ja vastaanottaa tietoja ja viestejä. Tuomioistuimen olisi annettava määräys, mikäli määräyksen antamisen puolesta puhuvat näkökohdat ovat vahvempia kuin sitä vastaan puhuvat näkökohdat.

Voimassaolevaa 60 c §:ää säädettäessä eduskunnan lakivaliokunta piti tärkeänä, ettei määräyksillä missään tapauksessa vaaranneta kiistan kohteena olevaan viestintään nähden ulkopuolisten oikeuksia (LaVM 6/2006 vp).

Säännöstä soveltaessaan tuomioistuimen olisi siten muun muassa varmistettava, ettei keskeyttämismääräyksen seurauksena esty esimerkiksi sellaisten viestipalveluiden käyttö, joilla ei ole mitään tekemistä laittoman palvelun kanssa mutta jotka käyttävät samaa IP-osoitetta kuin laitton palvelu. Mikäli yhteys tällaiseen palveluun pystytään näyttämään, estettä määräyksen antamiselle ei tältä osin synny.

Pykälän 3 momentin alkuosassa säädettäisiin tuomioistuimen kuulemisvelvollisuudesta. Tuomioistuimen olisi varattava sekä väitetyille loukkaajalle että välittäjälle tilaisuus tulla kuulluksi. Koska määräyksen toimeenpano aiheuttaisi kuluja välittäjälle, tuomioistuimen kokonaisharkinnan kannalta olisi tärkeää, että välittäjää kuultaisiin muun muassa määräyksen täytäntöönpanon edellyttämistä tekniikoista ja määräyksen mukaisesta toimenpiteestä syntyvistä kuluista.

Kuuleminen toteutettaisiin normaalien tiedoksiantomenettelyjen mukaisesti. Oikeus tulla kuulluksi kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentin turvaamiin oikeudenmukaisen oi-

keudenkäynnin takeisiin. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sinänsä mahdollisena vastaavalaista sääntelyä määräyksen antamisesta vastapuolta kuulematta, jos tätä ei ole voitu kuulla niin nopeasti kuin asian kiireellisyys välttämättä vaatii. Kuulematta jättäminen oli perustusvaliokunnan kannan mukaan voinut tulla kysymykseen paitsi siitä syystä, että kuulemista ei käytännössä ole mahdollista toimittaa pikaisesti eikä kuulemista voida odottaa kauemmin asiaan liittyvän erityisen kiireellisyysintressin takia, myös sen perusteella, että vastapuoli ei ole ensinkään tiedossa tai kuulemista varten saavutettavissa. Valiokunta on kuitenkin edellyttänyt, että sääntelyssä säilytetään perustuslain mukainen pääsääntö vastapuolen kuulemisesta (PeVL 60/2001 vp, s. 3/II).

Lausumapyyntö välittäjälle voitaisiin kuitenkin antaa tiedoksi postitse taikka telekopiotai sähköpostia käyttäen. Lakivaliokunnan mietinnössä LaVM 6/2006 vp esitettyjen perustelujen mukaan säännös on tarpeen erityisesti sen turvaamiseksi, että kuuleminen ei aiheuttaisi tarpeetonta viivästystä, kun keskeyttämismääräys on vaadittu annettavaksi väliaikaisena väitettyä loukkaajaa kuulematta.

Viime kädessä, mikäli kuultavan olinpaikasta ei saada selvyyttä, tiedoksianto voitaisiin toimittaa oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 9 §:n mukaisesti kuuluttamalla.

Pykälän 3 momentin loppuosan mukaan määräys voitaisiin hakijan hakemuksesta antaa myös väliaikaisena varaamatta väitetyle loukkaajalle tilaisuutta tulla kuulluksi, jos määräyksen tarkoitus saattaa muutoin vaarantua. Väliaikaisesta turvaamistoimesta säättäminen on tarpeen, koska määräystä haetaan yleensä kanteen noston yhteydessä ennen kuin haastetta on toimitettu tai väitettyä loukkaajaa kuultu. Väliaikainen keskeyttämismääräys olisi voimassa kunnes toisin määrätään. Väitetyle loukkaajalle olisi väliaikaisen määräyksen antamisen jälkeen välittömästi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen olisi viipymättä päätettävä turvaamistoimen määräämisestä.

Keskeyttämismääräykset käsiteltäisiin oikeudenkäymiskaaren 8 luvun mukaisina hakemusasioina. Määräykset olisivat turvaa-

mistoimen kaltaisia kieltokanteesta riippuvia määräyksiä. Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin viittaussäännös, jonka mukaan asia käsiteltäisiin hakemusasiانا noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään turvaamistoimen määräämisestä.

Tuomioistuimen määräämän turvaamistoimen täytäntöönpano edellyttää erillistä hakemusta ulosottomiehelle. Ulosottokaaren 8 luvun 2 §:n mukaan turvaamistoimen täytäntöönpano edellyttää, että hakija asettaa ulosottomiehelle vakuuden vahingosta, joka vastaajalle voi syntyä turvaamistoimesta. Mahdollisuudesta vapautua vakuuden asettamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 7 §:ssä.

Turvaamistoimina annettavien määräysten osalta on huomioitava, että määräyksiä annettaessa ei ole koskaan täyttä varmuutta siitä, että tekijänoikeuden loukkaus on tapahtunut. Kohdistettaessa määräyksiä muuhun kun vastapuoleen, eli välittäjään, tulisi huomioida, että määräysten näyttökynnys olisi korkeampi kuin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaisen turvaamistoimen näyttökynnys.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 14 §:n mukaisesti turvaamistointa koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta myös erikseen. Muutoksenhaku ei estä täytäntöönpanoa, ellei muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin kiellä tai keskeytä sitä. Jos alempi tuomioistuin on hylännyt tai jättänyt tutkimatta turvaamistointa koskevan hakemuksen, muutoksenhakemusta käsittelevä tuomioistuin voi tarvittaessa heti väliaikaisesti päättää turvaamistoimesta, kunnes toisin määrätään.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin määräyksen peruuttamisesta. Jos syytä, jonka vuoksi keskeyttämismääräys on annettu, ei enää ole, tuomioistuimen olisi asiaan osallisen hakemuksesta määrättävä annettu määräys peruutettavaksi.

Peruuttaminen voisi koskea määräystä kokonaisuudessaan tai sen tiettyä osaa, esimerkiksi yksittäistä IP-osoitetta. Määräyksen peruuttamista koskevien säännösten tärkeimpänä perusteena on, että verkkoyhteyksiin vaikuttavaa määräystä ei tulisi pitää voimassa kauemmin kuin on tarpeen. On mahdollista, että määräyksen antamisen perusteena olleet olosuhteet muuttuvat jossain vaiheessa mää-

räyksen antamisen jälkeen. Ensisijainen syy määräyksen peruuttamiselle olisi, että tekijänoikeuden loukkaaminen on päättynyt eikä tekijänoikeutta loukkaavaa aineisto enää ole saatavilla määräyksen kohteena olevasta IP-osoitteesta.

Määräyksen täytäntöönpano voitaisiin peruuttaa hakijan pyynnöstä ilman tuomioistuimenmenettelyä. Mikäli tekijä tai hänen edustajansa on havainnut, ettei määräyksen piirissä olevaa IP-osoitetta enää käytetä tekijänoikeuden loukkaamiseen, hän voisi pyytää ulosottomieheltä, että määräyksen täytäntöönpano peruutetaan tältä osin. Hakijalla olisi parhaat edellytykset seurata määräyksen toteutumista käytännössä.

Määräys voitaisiin peruuttaa myös silloin, kun määräys on annettu väliaikaisena ja ilmenee, ettei määräykselle ole enää perusteita tai että muita toimenpiteitä on tehty oikeudenhaltijalle loukkauksesta aiheutuvien haittojen minimoimiseksi. Määräyksen tai sen osan peruuttamista voisi tuomioistuimelta hakea esimerkiksi välittäjä.

Myös väitetty loukkaaja voisi saatuaan tiedon hänen hallussaan olevaan IP-osoitteeseen kohdistuneesta määräyksestä vaatia, että tuomioistuin peruuttaa määräyksen. Väitetyn loukkaajan tulisi tällöin pystyä todistamaan, ettei hakijan toimittama näyttö tekijänoikeuden loukkaamisesta ole riittävä. Väite käsiteltäisiin väitettyä loukkaajaa vastaan käytäväsä oikeudenkäynnissä.

Mikäli väitettyä loukkaajaa vastaan nostetun kieltokanteen johdosta on annettu yksipuolinen tuomio oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:n nojalla, väitetyllä loukkaajalla on tuomion tiedoksisaannista kolmekymmentä päivää aikaa hakea takaisinsaantia ja määräyksen peruuttamista oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 15 §:n nojalla. Tällöin asian käsittely alkaa tuomioistuimessa uudelleen. Jos yksipuolinen tuomio on annettu siitä syystä, että asianosainen ei ole noudattanut kehotusta antaa kirjallinen vastaus tai saapua tuomioistuimeen, hakemuksessa on mainittava sellainen syy tuomion muuttamiselle, jolla olisi voinut olla merkitystä asiaa ratkaistaessa.

60 d §. *Väliaikainen keskeyttämismääräys.* Pykälässä säädettäisiin tuomioistuimen mahdollisuudesta antaa väliaikainen keskeyttä-

mismääräys ennen 60 b §:ssä tarkoitetun kieltokanteen nostamista.

Väliaikainen määräys olisi luonteeltaan väliaikainen turvaamistoimi, ja hakijan olisi nostettava kieltokanne väitettyä tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan kahden kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta uhalla, että määräys raukeaa.

Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuin voisi tekijän tai hänen edustajansa hakemuksella antaa keskeyttämismääräyksen väliaikaisena ennen kieltokanteen nostamista, jos määräyksen antamiselle on 60 c §:ssä säädetty edellytykset. Lisäksi tulisi olla ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vaarantuisi vakavasti. Käytännössä tämä edellyttäisi hakijalta näyttöä siitä, että tekijälle koituvat taloudelliset menetykset muodostuisivat huomattaviksi, jos keskeyttämismääräystä ei annettaisi ennen oikeudenkäynnin alkua.

Määräyksen antamisessa noudatettaisiin, mitä 60 c §:ssä säädetään. Tuomioistuimen tulisi muun muassa varata väitetylle loukkaajalle ja välittäjälle tilaisuus tulla kuulluksi.

Tuomioistuin voisi antaa väliaikaisen määräyksen myös varaamatta väitetylle loukkaajalle tilaisuutta tulla kuulluksi, jos määräyksen tarkoitus saattaa muutoin vaarantua. Edellytys täytyisi esimerkiksi silloin, kun voidaan osoittaa, että loukkaus ilman sen välitöntä lopettamista aiheuttaisi merkittävää haittaa oikeudenhaltijan eduille.

Määräyksen antamisen jälkeen myös väitetylle loukkaajalle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kuulemisen jälkeen tuomioistuimen olisi viipymättä päätettävä väliaikaisen määräyksen pitämisestä voimassa tai sen peruuttamisesta.

Lakivaliokunta katsoi voimassa olevan säännöksen perusteluissa (LaVL 5/2005 vp), ettei väliaikaista keskeyttämismääräystä tulisi kuitenkaan peruuttaa yksinomaan sillä perusteella, ettei väitettyä loukkaajaa tavoiteta kohtuullisessa ajassa. Jos näin tehtäisiin, väitetty loukkaaja saisi aiheellisenkin keskeyttämismääräyksen peruuntumaan pelkästään pakoilemalla tiedoksiantoa.

Pykälän 2 momentin mukaan väliaikainen keskeyttämismääräys voitaisiin antaa myös silloin, kun väitettyä loukkaajaa ei voida määräyksen hakemisen hetkellä tunnistaa, jos

tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta ja on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi. Tunteimatonta ylläpitäjää vastaan voitaisiin antaa väliaikainen määräys vain kaikkein vakavimmissa tapauksissa, ja määräys olisi luonteeltaan 60 e §:n estomääräykseen verrattava keskeyttämismääräys.

Lisäedellytyksenä väliaikaisen keskeyttämismääräyksen antamiselle olisi, että asian kiireellisyys välttämättä vaatii määräyksen antamista. Asian kiireellisyys voisi vaatia määräyksen antamista esimerkiksi silloin, kun on vaarana, että laittoman palvelun käyttäjät pitävät palvelua suomalaisille käyttäjille tarjottuna laillisena suomenkielisenä palveluna, tai kun palvelussa tarjotaan katsottavaksi esimerkiksi uutuuselokuvia taikka vielä julkaisemattomia elokuvia tai televisiosarjan osia.

Haettaessa väliaikaista määräystä loukkaajan ollessa tuntematon hakijan olisi osoitettava, ettei hän ole tekemässään selvityksessä kyennyt saamaan selville väitetyn loukkaajan henkilöllisyyttä.

Jos väitetty loukkaaja on EU-maahan sijoittautunut palvelun ylläpitäjä eikä palvelun yhteystietoja ole saatavilla sähkökaupparektiivin edellyttämällä tavalla, tämä olisi selvä viite siitä, että palvelun ylläpitäjä piilottelee. Myös tällaisessa tilanteessa tuomioistuimen pitäisi voida antaa määräys luvattoman aineiston välittämisen estämiseksi, mikäli muut määräyksen antamiselle laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Väliaikaisen määräyksen antamisen jälkeen hakijalla olisi vielä aikaa selvittää, onko IP-osoitteen haltijan nimeä ja muita yhteystietoja mahdollista saada kanteen nostamista varten.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin väliaikaisen määräyksen voimassaolosta. Hakijan olisi kahden kuukauden kuluessa väliaikaisen keskeyttämismääräyksen antamisesta pantava kieltokanne vireille tuomioistuimessa. Jos kieltokannetta ei sanotussa ajassa panna vireille, määräys raukeaisi. Kanteen nostamiselle varattu määräaika pitenis näin yhdestä kuukaudesta kahteen kuukauteen.

Voimassa olevaa yhden kuukauden määräaika koskevista perusteluista (LaVL 5/2005

vp) todetaan, että tekijältä ja hänen edustajaltaan voidaan vaatia nopeaa toimintaa 60 b §:ssä tarkoitetun kanteen nostamisessa. Käytännössä yhden kuukauden määräaika on osoittautunut liian lyhyeksi esimerkiksi silloin, kun väitetty loukkaaja on laittoman palvelun ylläpitäjä, joka piilottelee tai on sijoittautunut ulkomaille. On myös mahdollista, että väitetty loukkaaja vaihtaa laittoman palvelun käyttämän palvelimen sijoittautumismaata tarkoituksella ja näin vaikeuttaa loukkaajan paikantamista.

Jos määräys raukeaa hakijan passiivisuuden vuoksi, tuomioistuimen olisi välittäjän vaatimuksesta määrättävä, että hakija korvaa teyryykselle aiheutuneet kulut ja aiheutuneen vahingon. Hakijan olisi korvattava kulut myös silloin, jos määräys peruutetaan sen vuoksi, että se osoittautuu kuulemisen perusteella perusteettomaksi. Tästä säädettäisiin 60 f §:n 1 momentissa.

Jos väitetty loukkaaja on jäänyt tunnistamattomaksi, hakija ei voisi panna kieltokannetta vireille 3 momentin mukaisesti. Pykälän 4 momentin mukaan hakija voisi tällaisessa tapauksessa hakea 60 e §:ssä tarkoitettua estomääräystä. Momentin toisen virkkeen mukaan pykälän 2 momentissa tarkoitettu väliaikainen määräys ei raukeaisi 3 momentin mukaisesti, jos estomääräystä on haettu kieltokanteen nostamiselle varatun ajan kuluessa. Estomääräyksen hakeminen rinnastettaisiin tällaisessa tapauksessa kieltokanteen nostamiseen.

Jos estomääräys annetaan 60 e §:n nojalla, väliaikaisen keskeyttämismääräyksen täytäntöönpano tulisi peruuttaa ulosottomiehelle tehtävällä estomääräyksen täytäntöönpanohakemuksella.

60 e §. Estomääräys. Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa kieltokannetta ei voida nostaa sen vuoksi, että väitetty loukkaaja on tuntematon. Tuomioistuin voisi myös tällaisessa tapauksessa tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta määrätä välittäjän estämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin. Pykälän mukaista määräystä kutsuttaisiin *estomääräyukseksi* erotukseksi 60 c §:ssä säädettävästä turvaamistoimen luonteisesta keskeyttämismääräyksestä.

Tuomioistuimien voisi antaa määräyksen välittäjälle sakon uhalla. Välittäjällä tarkoitettaisiin kuten nykyäänkin, lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjää taikka muuta välittäjänä toimivaa palvelun tarjoajaa. Tältä osin viitataan 60 c §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Määräyksen antamisen edellytyksenä olisi, että tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa saatetaan yleisön saataviin merkittävässä määrin ilman tekijän suostumusta ja on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vaarantuisi vakavasti. Tällainen tilanne voisi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun väitetty loukkaaja on tiedostonjakopalvelu tai muu aineistoja yleisölle välittävä verkkopalvelu, jossa yleisölle välitetään ilman tekijöiden tai muiden oikeudenhaltijoiden lupaa suurta määrää teoksia tai muita suojan kohteita.

Luvattomasti jaettujen teosten lukumäärän ohella keskeistä olisi se, miltä osin hakijan edustamat teokset ovat aiemmin julkaisemattomia teoksia, uutuuksia tai muuten palvelussa kaikkein suosituimpien ladattujen teosten joukossa. Myös palvelun käyttäjämäärät ovat merkityksellisiä kun arvioidaan sitä, onko teoksia merkittävässä määrin saatettu luvattomasti yleisön saataviin.

Säännöksessä tarkoitettulla tavalla tekijänoikeuksien toteutuminen voisi vaarantua vakavasti esimerkiksi silloin, kun suomalaisten tai Suomessa asuvien ETA-maista tulevien oikeudenhaltijoiden aineistoa tarjotaan Suomessa tai ulkomailla sijaitsevan suomenkielisen palvelun kautta yleisön saataviin Suomessa. Tällöin laittoman palvelun tunnistaminen olisi monessa tapauksessa myös huomattavan vaikeaa.

Myös laittoman palvelun vastikkeellisuus tai mainosrahoitus voisi olla näyttö siitä, että tekijän mahdollisuus saada taloudellista hyötyä jakelusta on olennaisesti vähentynyt ja oikeuksien toteutuminen on sen vuoksi vakavasti vaarantunut.

Oikeudet voisivat vaarantua vakavasti myös silloin, kun ilman oikeudenhaltijoiden lupaa tapahtuvan yleisölle välittämisen määrät ovat merkittäviä, vaikka yksittäisiä julkaisemattomia teoksia tai muita aineistoja sisältyisi tällaiseen kokonaisuuteen vähemmän kuin suuri määrä.

Pykälän 2 momentin mukaan estomääräyksen hakijan olisi ilmoitettava tuomioistuimelle, mitä hän on tehnyt väitetyn loukkaajan tunnistamiseksi. Hakijan olisi näytettävä, että hän on yrittänyt selvittää väitetyn loukkaajan henkilöllisyyttä siinä kuitenkaan onnistumatta. Henkilöllisyyden selvittäminen tapahtuisi ensisijaisesti IP-osoitteen haltijan itsensä ilmoittamien yhteystietojen tai internetin IP-osoitteiden haltijarekisteritietojen pohjalta.

Mikäli hakijan tekemässä selvityksessä kävisi ilmi, että väitetty loukkaaja on sellaisessa maassa toimivan teleyrityksen asiakas, jossa voimassa olevan lainsäädännön nojalla ei ole mahdollista selvittää tietyn IP-osoitteen haltijan henkilöllisyyttä, tämän olisi katsottava olevan riittävä näyttö siitä, ettei loukkaajaa ole mahdollista tunnistaa. Hakijan ei tarvitsisi tämän lisäksi ryhtyä muihin toimenpiteisiin loukkaajan tunnistamiseksi.

Suomalainen tai johonkin EU:n jäsenvaltioon sijoittautunut verkkopalvelu olisi käytännössä vain harvoin väitetty loukkaaja, jota ei voida tunnistaa, koska sähkökauppadirektiivi edellyttää, että palvelun yhteystiedot ovat yleisesti saatavilla. Jos palvelua koskevia tietoja ei normaaleilla tavoilla ole saatavilla, on varsin suuri syy epäillä, että tiedot on vastuun välttämiseksi tahallaan jätetty ilmoittamatta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin määräyksen antamisen edellytyksenä olevasta kohtuullisuusarvioinnista. Määräys ei saisi vaarantaa myöskään kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä. Momentti vastaa 60 c §:n 2 momenttia, jota on käsitelty edellä 60 c §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Tuomioistuimen kohtuullisuusarvioinnilla olisi erityisen suuri merkitys tilanteessa, jossa väitetyn loukkaajan lausuntoa ei ole mahdollista saada eikä loukkaajaa haastaa oikeudenkäyntiin vastaamaan loukkausta koskevassa pääasiassa.

Tuomioistuimen olisi aina varattava välittäjälle tilaisuus tulla kuulluksi. Lausumapyyntö välittäjälle voitaisiin antaa tiedoksi esimerkiksi postitse taikka telekopiota tai sähköpostia käyttäen.

Pykälän 4 momentin mukaan estomääräys annettaisiin määräajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan. Määräyksen voimassaolo voitaisiin hakemuksesta myös jatkaa, jos

siihen on perusteltu syy. Tietoliikenneverkkoihin tulisi tehdä muutoksia ainoastaan perustellusta syystä ja niin tarkkarajaisesti, ettei se vaikuta kielteisesti verkon käyttämiseen laillisiin tarkoituksiin tai verkon eheyteen. Koska on mahdollista, että olosuhteet ja määräyksen antamisen edellytykset muuttuvat jossain vaiheessa määräyksen antamisen jälkeen, määräyksen edellytysten olemassaolo tulisi näin määrääjoin tuomioistuimen arvioitavaksi.

Hakijan tulisi toimittaa määräyksen voimassaolon jatkamiseksi tuomioistuimelle näyttöä siitä, että määräyksen edellytykset ovat edelleen olemassa. Tämä parantaisi myös kaikkien asiaan osallisten oikeusturvaa ja määräysten yleistä hyväksyttävyyttä.

Pykälän 4 momentin 3 virkkeen mukaan estomääräys voidaan määrätä peruutettavaksi, jos syytä, jonka vuoksi määräys on annettu, ei enää ole. Peruuttamishakemuksen voisivat tehdä asiaan osalliset, eli hakija, välittäjä tai väitetty loukkaaja. Määräyksen peruuttamista koskevien perustelujen osalta viitataan 60 c §:n 5 momenttia koskeviin yksityiskohtaisiin perusteluihin.

60 f §. *Kulujen ja vahingon korvaaminen.* Pykälässä säädettäisiin 60 c, 60 d ja 60 e §:ssä tarkoitettujen määräysten täytäntöönpanosta aiheutuneiden kustannusten ja vahinkojen sekä oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan keskeyttämismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista vastaisi ensisijaisesti määräyksen saanut välittäjä, eli teleyritys.

Keskeyttämismääräyksestä arvioidaan tuomioistuimen tähän mennessä antamien määräysten perusteella aiheutuvan teleyritykselle suhteellisen vähäisiä kustannuksia. Tuomioistuimen tulisi määräyksen antamista koskevassa kohtuullisuusarvioinnissa varmistaa, etteivät teleyrityksen maksettavaksi tulevat kustannukset missään olosuhteissa muodostu kohtuuttomiksi.

Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin keskeyttämismääräysten täytäntöönpanosta aiheutuneiden kulujen ja vahinkojen korvaamisesta, jos 60 b §:ssä tarkoitettu kieltokanne hylätään tai jätetään tutkimatta taikka jos asian käsittely jätetään sille sen vuoksi, että kantaja on peruuttanut kanteensa tai jäänyt

saapumatta tuomioistuimeen. Näissä tapauksissa kuluista ja vahingosta vastaisi hakija.

Hakija vastaisi kuluista ja mahdollisesta vahingosta myös silloin, jos väliaikainen määräys peruutettaisiin 60 c §:n 3 momentin tai 60 d §:n 1 momentin nojalla perusteetomana tai jos se 60 d §:n 3 momentin nojalla raukeaa sen vuoksi, että kieltokannetta ei ole nostettu määräajassa. Momentin säännökset vastaavat voimassa olevan 60 c §:n 5 momentin 1 ja 2 virkkeen säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan 60 e §:ssä tarkoitettujen estomääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuvat kulut korvaisi ensisijaisesti määräystä hakenut tekijä tai hänen edustajansa. Tapauksissa, joissa väitettyä loukkaajaa ei voida tunnistaa eikä oikeudenkäyntiä häntä vastaan voida nostaa, välittäjällä ei olisi edes teoreettista mahdollisuutta saada korvausta väitetyltä loukkaajalta. Sen vuoksi on kohtuullista, että määräyksen hakija vastaa täytäntöönpanosta aiheutuvista kuluista.

Pykälän 3 momentin mukaan kieltokanteen käsittelyn yhteydessä ratkaistaisiin asiaan osallisten vaatimuksesta se, kenen kannettavaksi lopullisesti jäävät keskeyttämis- ja estomääräyksen hakemisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut. On mahdollista, että väitetty loukkaaja, joka on ollut määräyksen hakemisvaiheessa tuntematon, myöhemmin tunnistetaan ja häntä vastaan voidaan nostaa kieltokanne. Sen vuoksi säännös kattaa kuluja koskevan ratkaisun tekemisen myös tällaisessa tapauksessa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyisen 60 c §:n 5 momentin 3 virkettä vastaava viittaussäännös oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 12 §:n soveltamisesta vahingon ja kulujen korvaamisesta koskevan kanteen nostamisessa. Hakija ja välittäjä voisivat nostaa tuomioistuimessa regressiokanteen väitettyä loukkaajaa vastaan.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin 60 c, 60 d ja 60 e §:ssä tarkoitetuista määräyksistä aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen jakautumisesta. Asiaan osalliset vastaisivat itse oikeudenkäyntikuluihin, jollei tuomioistuin erityisestä syystä velvoittaisi korvaamaan osaksi tai kokonaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikuluja. Tuomioistuin voisi velvoittaa esimerkiksi hakijan korvaamaan oikeudenkäyntikulut välittäjälle, mikäli ilmenee,

että 60 c §:ssä tarkoitettu hakemus on pantu vireille ilman riittävää näyttöä tekijänoikeuden loukkauksesta ja tuomioistuin on tämän vuoksi hylännyt hakemuksen.

60 g §. *Tekijänoikeuden loukkaamisen perusteella annettavat määräykset ja lähioikeudet.* Nykyisen 60 d §:n mukaiset säännökset säädettäisiin uudessa 60 g §:ssä. Mitä 60 a—60 f §:ssä säädetään, sovellettaisiin vastaavasti 5 luvussa säädetyn lähioikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

64 §. *Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen.* Pykälän 2 momenttia muutettaisiin niin, että lain 46 §:n säännöksiä sovellettaisiin Suomessa tallennettujen äänitallenteiden lisäksi äänitallenteisiin, joiden tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalainen yritys. Näihin rinnastettaisiin tuottajat, joilla on Suomessa vakinainen asuinpaikka tai toimipaikka.

Laajennus otettaisiin momentin 1 kohdaksi ja nykyinen soveltamisala momentin 2 kohdaksi.

Laajennus vaikuttaisi 64 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevan viittaussäännöksen nojalla esittävän taiteilijan oikeuksia koskevien 45 §:n säännösten soveltamiseen siltä osin kuin kyse on äänitallenteelle tallennetusta esityksestä.

Niin ikään laajennus vaikuttaisi 64 §:n 4 momentin mukaisesti niihin äänitteisiin, joiden käyttämisestä Suomessa tapahtuvaan julkiseen esitykseen, edelleen lähettämiseen sekä alkuperäiseen muutoin kuin pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen on 47 §:ssä säädetty maksettavaksi korvaus.

2 Voimaantulo

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2015.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan lain 60 c ja 60 d §:ssä tarkoitettu hakemusasia, joka on tullut markkinaoikeudessa vireille ennen tämän lain voimaantuloa, käsitellään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

3.1 Johdanto

Tekijänoikeus on aineettomaan omaisuuteen kohdistuva omistusoikeus, joka on perusoikeutena suojattu oikeushyvä. Tekijänoikeus luetaan perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan piiriin kuuluviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin. (HE 309/1993 vp, s. 62/II, PeVL 1/1995 vp, s. 1/II). Tämä koskee perustuslakivaliokunnan mukaan ennen muuta tekijänoikeuteen sisältyviä taloudellisia oikeuksia (PeVL 28/2004 vp, s. 4/I), kuten oikeutta määrätä teoksen kaupallisesta tai muusta taloudellisesti merkityksellisestä käytöstä.

Tekijänoikeuslainsäädäntö sääntelee keskeisesti tekijänoikeuden haltijan ja muiden henkilöiden välisiä suhteita. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisessa asetelmassa on tärkeää, että lainsäädännössä tulevat tasapainoisella tavalla huomioon otetuiksi kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet. Sääntely ei saa esimerkiksi johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen (PeVL 7/2005 vp, s. 2). Perusoikeuksien välinen tasapaino tulisi ottaa huomioon myös tekijänoikeuslainsäädäntöä tulkittaessa ja sovellettaessa.

Perusoikeuksia rajoittavan sääntelyn tulisi myös perustua objektiivisesti havaittavissa oleviin kriteereihin, jotta sääntelyä voitaisiin pitää hyväksyttävänä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen näkökulmasta (PeVL 15/2006 vp).

3.2 Omaisuuden suoja

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Omaisuuden suoja sisältää myös sopimusvapauden ja sopimusten sitovuuden periaatteiden kunnioittaminen. Tekijänoikeus eroaa esineisiin ja muuhun fyysiseen omaisuuteen liittyvästä omaisuuden suojasta siten, että tekijänoikeus koskee tekijän luovalla työllä aikaan saamaa aineetonta omaisuutta.

Tekijänoikeuteen sisältyy tekijänoikeuden luovutuksensaajan ja muiden, tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttäjien, toimintavapautta rajoittavia tekijälle kuuluvia luovuttamattomia moraalisia oikeuksia. Tekijänoikeuteen kuuluu myös tiettyjen teoslajien osalta esimerkiksi luovuttamaton oikeus korvaukseen yleisölle tapahtuvasta lainaamisesta.

Edellä mainituista seikoista johtuen tekijänoikeuden luovutuksesta tehtävät sopimukset eroavat muista sopimuksista.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetun tarkemman sääntelyn tavoitteena on edistää tekijöiden mahdollisuuksia puuttua sopimusehtojen kohtuuttomuuteen nykyistä paremmin. Ehdotettu sääntely edistäisi kohtuullisten sopimuskäytäntöjen syntymistä ja tekijänoikeuksien tehokasta käyttöä.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Tekijänoikeudet ovat voimassa myös tietoverkoissa. Tekijöiden laissa säädettyjen yksinoikeuksien, kuten oikeuden valmistaa teoksesta kappaleita ja oikeuden saattaa teos yleisön saataviin, toteutuminen tietoverkoissa edellyttää sen varmistamista, että oikeudenhaltijoilla on olemassa riittävät keinot puuttua ilman heidän lupaansa tapahtuviin toimiin.

Tietoverkossa toimittaessa oikeuksien täytäntönnäkönsä varmistaminen on sitäkin tärkeämpää, koska oikeuksia voidaan rikkoa myös täysin anonymisti ja siten normaalia oikeudellista vastuuta välttäen.

Voimassa olevan tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaan tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus saada tuomioistuimen määräyksellä välittäjänä toimivalta teleyritykseltä yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta ilman tekijän lupaa merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeutta loukkaavaa aineistoa. Yhteystietojen saaminen mahdollistaa kanteen nostamisen loukkaajaa vastaan.

Lain 60 c §:n mukainen tuomioistuimen määräys, jonka mukaan teleyrityksen tulee keskeyttää tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin, parantaa olennaisesti tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksia puuttua

laittomien palveluiden tai niitä hyödyntäen tapahtuviin tekijänoikeuden loukkauksiin.

Tekijänoikeuksien täytäntönnäkönsä tietoverkossa ehdotetaan tehostettavaksi entisestään. Laissa säädettäisiin oikeudenhaltijoille keinot puuttua sellaisten palveluiden toimintaan, joiden ylläpitäjiä ei tunnisteta. Tämä toisi keinoja erityisesti sellaisiin tilanteisiin, joissa tekijänoikeuden loukkauksia ei voida käytännön syistä estää niiden lähteellä.

Voimassa olevien ja ehdotettavien säännösten, jotka mahdollistavat tuomioistuimen antamat määräykset, tarkoituksena on mahdollisimman kevyellä tavalla puuttua luvattomaan verkkojakeluun. Jotta voitaisiin välttää kielteiset vaikutukset ja vahingot myös kolmansille osapuolille, ehdotettavissa säännöksissä on entisestään korostettu määräysten tarkkarajaisuutta ja kaikkien asiaan osallisten oikeuksien huomioon ottamista tuomioistuimen kokonaisarvioinnissa.

Ehdotetut muutokset tukisivat oikeudenhaltijan omistusoikeuden toteutumista myös silloin, kun normaaleja oikeussuojakeinoja ei ole mahdollista toteuttaa loukkaajaa vastaan. Määräysten antamisen edellytykseksi säädettäisiin laaja asiaan osallisten perusoikeudet huomioon ottava kohtuullisuusarviointi.

Kohtuullisuusarvioinnin yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota erityisesti kantajan vaatimuksensa tueksi esittämien perusteiden asianmukaisuuteen. Keskeyttämismääräyksen antamisen perusteena ei esimerkiksi voi olla vain kantajan yksipuolinen ja subjektiivinen käsitys asiasta (PeVL 15/2006 vp). Hakemuksen hyväksyminen edellyttäisi sitä, että oikeudenloukkaus voidaan näyttää toteen objektiivisen näytön perusteella.

Sopimuslisenssi

Tekijänoikeuslain 26 §:ssä olevaan sopimuslisenssijärjestelmän yleissääntöön ehdotettava täsmennys, jonka mukaan hyväksytyä järjestöä pidettäisiin laissa oleviin sektorisääntöksiin pohjautuvien yksittäisten sopimusten osalta oikeutettuna edustamaan kaikkia saman alan teosten tekijöitä laajennetun kollektiivisen luvan, eli sopimuslisenssin, nojalla, lujittaisi järjestelmän oikeudellista perustaa. Muilta osin sopimuslisenssijärjestelmän elementit pysyisivät ennallaan.

Järjestön edustusolettama koskisi nykyiseen tapaan vain sitä tilannetta, jossa hyväksytyn järjestön kanssa suojatun aineiston käyttämisestä tehty sopimus ulottaisi vaikutuksensa laissa olevan säännöksen nojalla myös järjestön ulkopuolisiin oikeudenhaltijoihin. Missään muussa suhteessa järjestön ei katsottaisi olevan oikeutettu edustamaan järjestön ulkopuolisia oikeudenhaltijoita.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on arvioinut sopimuslissensijjärjestelmää perusoikeudellisesta näkökulmasta vuonna 2005 (PeVL 7/2005 vp, s. 7) ulottaen tarkastelunsa varallisuus oikeuksia laajemmin myös muihin perusoikeuksiin.

Perustuslakivaliokunta on sopimuslissensijjärjestelmän sallittavuutta edellä mainitussa lausunnossa arvioidessaan viitannut myös vuonna 2000 antamaansa lausuntoon, jossa se on käsitellyt työehtosopimuksen yleissitovuutta. Valiokunta on kyseisessä lausunnossa todennut, että järjestön oikeus tehdä sopimuksia myös muiden kuin järjestölle sopimusoikeuden luovuttaneiden tekijöiden puolesta on perustuslaissa turvatun omaisuuden suojan näkökulmasta merkityksellinen tekijän sopimusvapauteen kohdistuva rajoitus (PeVL 41/2000 vp, s. 3/1).

Perustuslakivaliokunnan vuonna 2005 antaman lausunnon mukaan sopimuslissensijjärjestelmä on lakiin perustuva ja vakiintunut tekijänoikeuksien yhteisvalvonnan muoto, jonka tarkoituksena on muun ohella helpottaa teosten käyttäjien mahdollisuuksia hankkia tekijänoikeuslain edellyttämät luvat etenkin aineiston massaluonteisia käyttötilanteita varten. Järjestelmälle on perustuslakivaliokunnan mielestä siten käyttäjien perusoikeuksien, kuten sananvapauden ja sivistyksellisten oikeuksien edistämiseen liittyvät hyväksyttävät perusteet (PeVL 7/2005 vp, s. 7).

Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta oli valiokunnan mukaan huomattava, että tekijällä on sopimuslissenssiä koskevien säännösten perusteella yleensä oikeus kieltää teoksensa käyttö. Järjestön ulkopuolisella tekijällä on 26 §:n 4 momentin perusteella laajempi oikeus saada korvaus teoksen käytöstä kuin järjestön edustamilla tekijöillä.

Lisäksi perustuslakivaliokunta piti olennaisena seikkana sopimuslissensijjärjestelmän arvioinnissa sitä, että tekijällä on oikeus so-

pimuslissenssisäännösten estämättä kaikissa tapauksissa sopia teoksen käyttämisestä siltä osin kuin hän ei ole luovuttanut tekijänoikeutta järjestölle. Perustuslakivaliokunta katsoi, ettei sääntely vaikuta lakiehdotuksen käsitteilyjärjestykseen.

Sopimuslissenssisäännöksiin ehdotettavien muutosten ei voida katsoa ylittävän perustuslakivaliokunnan aiemmin linjaamia sopimuslissensijjärjestelmän hyväksyttäviä puitteita.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit

Liittymäkriteereiden muutos selventäisi suojan piiriin kuuluvien äänitallenteiden alaa ja parantaisi niitä koskevan suojan toteutumista. Ehdotettavalla muutoksella olisi lain voimaantulon jälkeen tapahtuvaan äänitallenteiden käyttämiseen normaaleja suojan alan muutoksesta johtuvia vaikutuksia. Esimerkiksi oikeus korvaukseen äänitallenteiden käyttämisestä koskisi lain voimaantulon jälkeen tapahtuvaa käyttämistä. Ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin ja sopimukseen sovellettaisiin normaaliin tapaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.3 Elinkeinovapaus

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Suuri osa tekijöistä ja myös esittävästä taiteilijoista toimii itsensä työllistävinä elinkeinonharjoittajina. Tässä asemassa tekijät ja esittävät taiteilijat ovat useissa sopimustilanteissa heikompi osapuoli suhteessa toiseen sopijapuoleen. Itsensä työllistäjien aseman parantaminen on olennainen osa luovien alojen talouden kehittämistä ja kansantalouden uusien muotojen etsimistä. Ehdotettu sääntely vahvistaisi tältä osin itsensä työllistävien tekijöiden mahdollisuutta harjoittaa elinkeinon.

Ehdotetulla sääntelyllä ei ole tarkoitus ottaa kantaa siihen, ovatko tekijänoikeuksiin perustuvien toimialojen nykyiset sopimukset ja sopimuskäytännöt kohtuullisia, eikä määritellä lain säännöksissä sitä, mitä kohtuulliset sopimusehdot olisivat tai mikä olisi kohtuullisen korvauksen taso.

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on, että toimijoiden mahdollisuus hankkia kilpailuetua kohtuuttomilla sopimuksilla vaikeutuisi. Muilta osin ehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa eri toimialojen kilpailutilannetta.

Kohtuulliset sopimukset edistäisivät itsensä työllistäjien elinkeinovapautta ja kokonaisuudessaan tehostaisivat tekijänoikeusalan toimintaa.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtävien toimien keskeisenä kohderyhmänä ovat teleyritykset. Ne pitävät yllä ja tarjoavat asiakkailleen verkkoyhteydet, jotka mahdollistavat tekijänoikeuksien loukkaukset tietoverkossa.

On perusteltua, että teleyritykset osallistuvat laittoman toiminnan kitkemiseen tietoverkoista.

Ehdotus johtaisi siihen, että teleyritykset joutuisivat panostamaan tuomioistuimen antamien keskeyttämismääräysten toteuttamiseen. Määräysten toteuttaminen voisi edellyttää esimerkiksi laitteistoinvestointeja tai teknisten järjestelmien modifioimista ja siten vaikuttaa yritysten elinkeinovapautteen.

Perustuslain 18 §:ssä säädetty elinkeinovaupaus turvaa lainmukaisesti toimivia yrityksiä. Sen vuoksi tekijänoikeuksia loukkaavaa laittonta palvelua ylläpitävien toimijoiden elinkeinovapautta ei esityksessä ole syytä erityisesti tarkastella.

Teleyritysten panostuksia määräysten toteuttamiseen on arvioitu myös Euroopan unionin tuomioistuimessa.

Maaliskuussa 2014 annettu Euroopan unionin tuomioistuimen päätös, joka koski Itävaltalaisista teleoperaattoria (UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH and Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH, C-314/12, 27.3.2014) vahvisti, että tekijänoikeudet voivat johtaa konfliktiin teleoperaattoreiden elinkeinovapauden kanssa ja myös käyttäjien sananvapauden kanssa. Tuomioistuimen mukaan teleyrityksille annetut määräykset eivät loukkaa elinkeinovapauden ydintä edellytyksellä, että se jättää määräyksen saaneelle vapauden päättää, millä tavalla määräys toteutetaan, ja että yritys voi välttää määräyksen täytäntöönpanoa kos-

kevat uhat sillä, että se osoittaa ryhtyneensä kaikkiin kohtuudella vaadittaviin toimiin määräyksen täytäntöön panemiseksi.

Ehdotuksessa määräysten täytäntöönpanosta aiheutuvien kustannusten ja mahdollisen vahingon korvaamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Kustannusten jakautumista koskevien säännösten tasapainottamisessa on tarkasteltu periaatetta, joka ilmenee esimerkiksi Euroopan unionin tuomioistuimen Scarlet/SABAM-tapauksessa (Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM), C-70/10). Siinä tuomioistuin katsoi, ettei laajaa, teleyrityksen yksin kustantamaa laittoman aineiston suodattamisvelvollisuutta voida pitää teleyrityksen elinkeinovapauden kannalta asianmukaisena.

Ehdotuksen mukaan tuomioistuin voisi jättää teleyrityksen päätettäväksi määräyksestä aiheutuvan toimenpiteen tekniseen toteuttamiseen liittyviä yksityiskohtia, kuten keskeyttämiseen käytettävän tekniikan. Tuomioistuimen tulisi kuitenkin aina määrittellä tarkasti se, mikä lopputulos määräyksellä tulisi saada aikaan.

Tuomioistuimen antamien määräysten täytäntöönpano ei edellyttäisi teleyrityksiltä verkkosivustojen laillisuuden arviointia eikä sivustojen monitorointia. Tällainen monitorointi on kielletty myös sähkökauppadirektiivin 15 artiklassa.

3.4 Viestinnän luottamuksellisuus

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan sisältyy kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuus. Sähköisen viestinnän luottamuksellisuudesta on säädetty myös sähköisen viestinnän tietosuojalain 4 §:ssä. Mainittu laki on ehdotettu kumottavaksi ja sähköisen viestinnän luottamuksellisuutta koskevat säännökset säädettäviksi uudessa tietoyhteiskuntakaaressa.

Määräyksen kohteena olevan teleyrityksen tulisi panna tuomioistuimen määräys täytäntöön teknisesti niin, että verkon käyttäjien viestinnän salaisuus säilyy myös toimenpi-

teen aikana. Teleyrityksen velvollisuus sähköisen viestinnän luottamuksellisuuden varmistamiseen voitaisiin todeta myös tuomioistuimen määräyksessä.

3.5 Sananvapaus

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan sopimuksen kohtuullisuus

Tekijänoikeus vaikuttaa myös muihin perusoikeuksiin kuten sananvapauteen, tieteen vapauteen ja taiteen vapauteen. Niiden osalta tekijänoikeus toimii kannustimena tuottaa ja levittää julkaisuja, tieteellisiä ja taiteellisia töitä. Samalla tekijänoikeus yksinoikeutena kaventaa näiden oikeuksien täydellistä toteutumista.

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on kannustaa kohtuullisuuteen tekijänoikeuden luovutuksia koskevilla sopimuksissa, mikä on omiaan kannustamaan tekijöitä luovan työn tekemiseen sekä muuten edistämään sananvapauden, taiteen vapauden ja tieteen vapauden toteutumista. Näiden oikeuksien tosiasiallisen toteutumisen kannalta on olennaista, että niin tekijän kuin luovutuksensaajan kannalta sopimukset ovat kohtuullisia ja että tekijänoikeusala kokonaisuutena toimii tehokkaana markkinaympäristönä.

Luvattoman verkkojakelun vastaiset toimet

Perustuslain 12 §:ssä turvattuun sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapauteen kuuluu siten myös oikeus vastaanottaa yleisön saatavilla olevia aineistoja.

Keskeyttämismääräyksen tarkoituksena on vaikuttaa verkon käyttäjän mahdollisuuteen vastaanottaa tietoja tietoverkossa olevista palveluista. Tiedon vastaanottaminen voi tällaisessa tapauksessa tarkoittaa joko aineiston saamista käytettäväksi ilman tekijän lupaa tai pelkkää esimerkiksi linkin muodossa olevaa tietoa siitä, että tietyssä verkko-osoitteessa on kyseinen aineisto ilman tekijän lupaa yleisön saatavilla.

Määräys voi vaikuttaa sellaisen henkilön ilmaisunvapauteen, joka tarjoaa tällaisessa palvelussa tietoja tai aineistoja yleisölle.

Keskeyttämismääräyksellä voi olla vaikutusta myös tietoverkon käyttäjän tiedon saamisen toteutumiseen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut tapauksessa, jossa Suomi on ollut osallisena (K.U. v. Finland [2009] 48 EHRR 52, application no. 2872/02), että vaikka sananvapaus ja viestinnän tietosuoja ovat ensiarvoisen tärkeitä televiestinnän käyttäjien näkökulmasta, ei sanottujen oikeuksien muodostama takuu voi olla niin absoluuttinen, ettei niitä voitaisi arvioida muita oikeutettuja olosuhteita silmälläpitäen, kuten epäjärjestyksen tai rikosten ehkäisemisen tai muiden tahojen oikeuksien ja vapauksien suojelemisen näkökulmasta. Lainsäätäjän tehtävänä on sovittaa yhteen kilpailevat oikeussuoja-vaatimukset.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on todennut Itävaltaa koskevaa tapausta käsitellessään (Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v Republik Österreich, C-112/00, 12.6.2003), ettei sananvapaus ole absoluuttinen niin, ettei sitä verrattuna esimerkiksi kiduttamisen kieltoon voitaisi rajoittaa suhteessa muihin perusoikeuksiin. Sananvapautta tulisi arvioida suhteessa sen sosiaaliseen merkitykseen. Tällaisen oikeuden soveltamista voidaan rajoittaa, kunhan rajoitukset vastaavat yleisen edun toteutumisen tavoitteita eivätkä aiheuta suhteetonta ja eihyvänkyttävää puuttumista kyseisen oikeuden varsinaiseen tarkoitukseen nähden.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin totesi Scarlet/SABAM-tapauksessa, että myös tekijänoikeudet on suojattu perusoikeuksina EU:n perusoikeussopimuksessa. Se totesi kuitenkin edelleen, ettei mikään sopimuksen sanamuodossa muodosta tekijänoikeuksista sellaista perusoikeutta, jota siitä syystä pitäisi rajoituksetta suojella.

Sananvapautta ja omaisuuden suojaa arvioidaan suhteessa muihin perusoikeuksiin, jolloin toisen perusoikeuden rajoittaminen voidaan sallia toisen perusoikeuden toteutumiseksi.

Keskeyttämismääräys ja estomääräys voisivat periaatteessa merkitä ennakollista estettä väitetyn loukkaajan, palvelun tarjoajan ja palvelun käyttäjän sananvapauden toteutumiseksi. Määräys kohdistuisi kuitenkin pääasiassa aineistoon, jonka saatavilla pitäminen

loukkaa toisten henkilöiden oikeuksia. Sananvapauden rajoitusta joudutaan siis punnitsemaan omaisuuden suojan piiriin kuuluvien oikeuksien turvaamista vastaan. On myös huomattava, ettei määräys yleensä rajoita sananvapauden ytimeen kuuluvaa yhteiskunnallista tai poliittista keskustelua.

On mahdollista, että laittoman palvelun yhteydessä tarjotaan myös aineistoa, joka on palvelussa tekijän luvalla tai ei ole lainkaan tekijänoikeudella suojattua. Tällöin tuomioistuimen antama keskeyttämismääräys johtaisi siihen, että pääsy estyisi myös lailliseen aineistoon. Tuomioistuin joutuu päätöstä tehdessään arvioimaan sitä, onko liittymää käytetty tekijänoikeudella suojatun aineiston välittämiseen yleisön saataviin ilman oikeudenhaltijoiden lupaa tekijänoikeuslain vastaisesti, ja toisaalta sitä, mikä IP-osoitteesta laillisesti saatavilla olevan aineiston määrä ja merkitys yksittäistapauksessa on. Tässä arvioinnissa tuomioistuimen tulisi ensisijassa nojata asiaan osallisten toimittamaan näyttöön.

Mainitussa UPC Telekabel Wien-tapauksessa Euroopan unionin tuomioistuin totesi, että perusoikeudet eivät estä määräysten antamista, jos 1) määräys ei tarpeettomasti estä käyttäjiä laillisesti saamasta saatavilleen internetissä saatavilla olevaa tietoa ja 2) määräysten tavoitteena on luvattoman pääsyn estäminen tekijänoikeudella suojattuun sisältöön tai vähintään sen vaikeuttaminen, ja että se merkittävästi vähentää käyttäjien kiinnostusta saada saatavilleen aineistoa tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta.

Tietoverkossa toimivat palveluiden tarjoajat ovat sananvapauttaan käyttäessään sidottuja lainsäädännön noudattamiseen. Kun ne ilmoittavat direktiivien ja lain säännösten mukaisesti ylläpitäjien ja vastuuhenkilöiden tiedot, oikeudellinen vastuu voidaan tarvittaessa myös käytännössä toteuttaa ja sananvapauden käyttöä voidaan siten jälkikäteen valvoa.

Ehdotettavat tuomioistuimen antamat määräykset tulisivat käytettäväiksi silloin, kun kyse on palveluista ja sivustoista, joiden ylläpitäjät määrätietoisesti ja tarkoituksella piilottavat henkilöllisyytensä. Tällöin ne rikkovat oikeusjärjestystä vastaan kahdella tasolla: ne käyttävät luvatta tekijänoikeudella suojattua henkistä omaisuutta, ja salaavat säännösten vastaisesti henkilöllisyytensä välttääkseen oikeudellisen vastuunsa tuosta teosta.

Perusoikeuspunninnassa on perusteltua ottaa huomioon se, että esityksellä pyritään suojaamaan laillista toimintaa harjoittavien palveluntarjoajien elinkeinonharjoittaminen tällaista toimintaa vastaan.

3.6 Säättämisyjärjestyksen arviointi

Lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tekijänoikeuslain (404/1961) väliotsikot,
muutetaan 26 ja 29 §, 45 §:n 7 momentti, 46 §:n 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti, 49 §:n 3 momentti, 49 a §:n 3 momentti, 60 a—60 d § sekä 64 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 26 §, 49 §:n 3 momentti, 49 a §:n 3 momentti, 60 a, 60 b ja 60 d § laissa 821/2005, 29 § laissa 960/1982, 45 §:n 7 momentti, 46 §:n 3 momentti ja 46 a §:n 3 momentti laissa 763/2013, 60 c § laeissa 679/2006 ja 118/2013 sekä 64 §:n 2 momentti laissa 446/1995, sekä
lisätään pykäliin, lukuun ottamatta 26, 29 ja 60 a—60 d §:ää, uusi otsikko sekä lakiin uusi 25 l ja 60 e—60 g § seuraavasti:

1 §	7 §
<i>Tekijänoikeuden kohde</i>	<i>Tekijäolettama</i>
-----	-----
2 §	8 §
<i>Taloudelliset oikeudet</i>	<i>Julkistaminen ja julkaiseminen</i>
-----	-----
3 §	9 §
<i>Moraaliset oikeudet</i>	<i>Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset</i>
-----	-----
4 §	10 §
<i>Teoksen muuntelu ja muuttaminen</i>	<i>Muut aineettomat oikeudet</i>
-----	-----
5 §	11 §
<i>Kokoomateos</i>	<i>Yleiset säännökset</i>
-----	-----
6 §	11 a §
<i>Yhteisteos</i>	<i>Tilapäinen kappaleen valmistaminen</i>
-----	-----

12 § <i>Teosten kappaleiden valmistaminen yksityiseen käyttöön</i>	16 b § <i>Teosten käyttäminen kulttuuriaineistoja säilyttävissä kirjastoissa</i>
13 § <i>Valokopiointi</i>	16 c § <i>Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa</i>
13 a § <i>Sisäinen tiedotuskäyttö</i>	16 d § <i>Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa</i>
14 § <i>Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa</i>	16 e § <i>Tarkeimmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa</i>
15 § <i>Teosten kappaleiden valmistaminen eräissä laitoksissa</i>	16 f § <i>Orpoteosten käyttäminen</i>
16 § <i>Teosten kappaleiden valmistaminen arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa</i>	17 § <i>Teosten saattaminen vammaisten käytettäviksi</i>
16 a § <i>Teosten kappaleiden valmistaminen yleisölle ja teosten välittäminen yleisölle</i>	18 § <i>Opetuksessa käytettävät kokoomateokset</i>

19 § <i>Teoksen kappaleiden levittäminen ja oikeus lainauskorvaukseen</i>	25 a § <i>Taideteoksen käyttäminen luettelossa ja tie- dotuksessa sekä rakennuksen kuvaaminen</i>
19 a § <i>Lainauskorvausta hallinnoiva järjestö</i>	25 b § <i>Teoksen sisällyttäminen uutislähetykseen</i>
20 § <i>Teoskappaleen näyttäminen</i>	25 c § <i>Julkisten lausumien toisintaminen</i>
21 § <i>Julkinen esittäminen</i>	25 d § <i>Asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito</i>
22 § <i>Sitaatti</i>	25 e § <i>Rakennusten ja käyttöesineiden muuttaminen</i>
23 § <i>Ajankohtaiskirjoitus</i>	25 f § <i>Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys</i>
24 § <i>Konserttiohjelma</i>	25 g § <i>Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen</i>
25 § <i>Julkistetun tai luovutetun taideteoksen käyt- täminen</i>	25 h § <i>Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähet- täminen</i>

25 i §

Jakeluvorituksen alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen

25 j §

Tietokoneohjelman ja tietokannan käyttäminen

25 k §

Tietokoneohjelmien yhteentoimivuus

25 l §

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelu

Verkkotallennuspalvelun tarjoaja saa sopimuslissenssin nojalla, noudattaen 26 §:ää, valmistaa televisiolähetyskseen sisältyvästä televisio-ohjelmasta ja teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisön saataviin saattamiseen siten, että ohjelma ja teos on tallennuspalvelun asiakkaan katseltavissa ja kuunneltavissa asiakkaan itse valitsemassa paikassa ja itse valitsemassa aikana.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teokseen, jonka tekijä on luovuttanut lähettäjäritykselle oikeuden kappaleen valmistamiseen ja yleisölle välittämiseen.

26 §

Sopimuslissenssi

Sopimuslissenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan sopimukseen, joka on tehty tietyn alan tekijöiden teosten käyttämisestä käyttäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia tämän alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Hyväksytyä järjestöä pidetään tämän sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan muitakin saman alan teosten tekijöitä. Mainitulla sopimuksella laajennetun

kollektiivisen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tämän alan tekijöiden teoksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävällä järjestöllä tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai, jos tekijöiden edustavuus tietyn teoslajin osalta voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on oikeuksia tietyn sopimuslissenssisäännöksen nojalla käytettäviin teoksiin. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jos järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö määrää teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös muihin 1 momentissa tarkoitettuihin saman alan tekijöihin, joita järjestö ei suoraan edusta.

Jos järjestön antamat 4 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, 1 momentissa tarkoitettulla saman alan tekijällä, jota järjestö ei suoraan edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus hen-

kilökohtaiseen korvaukseen raukeaa, jos sitä koskevaa vaatimusta ei todistettavasti esitetä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona teoksesta on valmistettu kappaleita taikka sitä on välitetty tai lähetetty.

26 i §

Jälleenmyyntikorvaus

26 a §

Hyvitysmaksu

26 j §

Korvauksen keräävä järjestö

26 b §

Maksun keräävä järjestö

26 k §

Vastuu korvauksen suorittamisesta

26 c §

Tarkemmat määräykset maksun hallinnoinnista

26 l §

Tiedonanto- ja selvitysvelvollisuuden noudattamisen valvonta

26 d §

Maksuvelvollisuuden noudattamisen valvonta

27 §

Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

26 e §

Maksun palautus

28 §

Teoksen muuttamiskielto ja oikeuden edelleenluovutuskielto

26 f §

Maksun perimättä jättäminen

29 §

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

26 h §

Asetuksenantovaltuus

Jos teoksen alkuperäisen tekijän tekijänoikeuden luovutuksesta tekemän sopimuksen ehto on alalla vallitsevan hyvän sopimustavan vastaisella tavalla tai muutoin kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan sovitella tai se voidaan jättää huomioon ottamatta.

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan sovitella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

Sopimuksen ehtona pidetään myös oikeudenluovutuksesta sovittua korvausta.

Työsopimuksessa sovitun tekijänoikeuden luovutuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta säädetään työsopimuslain (55/2001) 10 luvun 2 §:ssä.

Muilta osin kohtuuttoman ehdon sovittelusta säädetään varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 36 §:ssä.

34 §

Julkaisematta jättäminen

35 §

Painoksen ja tilityksen tiedot

36 §

Uusi painos

29 a §

Korvausoikeus elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleen vuokrauksesta

37 §

Tekijän oikeus julkaista teos

30 §

Sopimus julkisesta esittämisestä

38 §

Avustukset

31 §

Kustannussopimus

39 §

Sopimus elokuvaamisesta

32 §

Painoksen julkaiseminen

40 §

Sopimuksen purkaminen

33 §

Julkaisemiseen liittyvät velvollisuudet

40 b §

Työ- tai virkasuhteessa luotu tietokoneohjelma ja tietokanta

<p style="text-align: center;">40 c §</p> <p style="text-align: center;"><i>Valokuvaamalla tehty muotokuva</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p>26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.</p>
<p style="text-align: center;">41 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tekijänoikeuden siirtyminen tekijän kuollessa</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">46 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Äänitallenteen tuottaja</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.</p>
<p style="text-align: center;">42 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tekijänoikeuden ulosmittaus</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">46 a §</p> <p style="text-align: center;"><i>Kuvatallenteen tuottaja</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.</p>
<p style="text-align: center;">43 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tekijänoikeuden suoja-aika</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">46 b §</p> <p style="text-align: center;"><i>Äänitallenteen oikeuksien luovutussopimuksen irtisanominen</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p style="text-align: center;">44 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tuntemattoman tekijän teos</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">46 c §</p> <p style="text-align: center;"><i>Liitännäistoimenpiteet</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p style="text-align: center;">44 a §</p> <p style="text-align: center;"><i>Julkistamaton teos</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	
<p style="text-align: center;">45 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Esittävä taiteilija</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Menettelyyn, johon 1—5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 25 l,</p>	

<p style="text-align: center;">46 d §</p> <p style="text-align: center;"><i>Lisäkorvauksen maksaminen</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p>16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen</p>
<p style="text-align: center;">47 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital- lenteen käyttäminen</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">50 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Sanomalehtitiedotus</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p style="text-align: center;">47 a §</p> <p style="text-align: center;"><i>Käyttökorvaus</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">50 a §</p> <p style="text-align: center;"><i>Teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltö</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p style="text-align: center;">48 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Radio- ja televisioyrittäjä</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">50 b §</p> <p style="text-align: center;"><i>Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kieltö</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p style="text-align: center;">49 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Luettelon ja tietokannan valmistaja</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/> <p>Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 17 ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa, 25 l, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.</p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">50 c §</p> <p style="text-align: center;"><i>Teknisiin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p style="text-align: center;">49 a §</p> <p style="text-align: center;"><i>Valokuvaaja</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	<p style="text-align: center;">50 d §</p> <p style="text-align: center;"><i>Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>
<p>Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuviiin sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15,</p>	<p style="text-align: center;">50 e §</p> <p style="text-align: center;"><i>Tekniset toimenpiteet ja sähköiset hallinnoin- titiedot sekä lähioikeudet</i></p> <hr style="border-top: 1px dashed black;"/>

51 § <i>Teoksen tai tekijän sekoitettavuus</i>	56 § <i>Rikoslain rangaistussäännökset</i>
52 § <i>Tekijän nimi ja nimimerkki</i>	56 a § <i>Tekijänoikeusrikkomus</i>
52 a § <i>Luoksepääsyoikeus</i>	56 b § <i>Salassapitovelvollisuuden rikkominen</i>
53 § <i>Klassikkosuoja</i>	56 c § <i>Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen</i>
54 § <i>Välimiesmenettely</i>	56 d § <i>Selvitysvelvollisuuden rikkominen</i>
54 a § <i>Opetus ansiotarkoituksessa</i>	56 e § <i>Teknisen toimenpiteen loukkausrikkomus</i>
54 b § <i>Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital- lenteen käyttökorvaus</i>	56 f § <i>Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkomus</i>
55 § <i>Tekijänoikeusneuvosto</i>	56 g § <i>Loukkauksen kielto</i>

57 §

Hyvitys ja korvaus

58 §

Menettämisseuraamus

59 §

Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen

59 a §

Tuomion julkistaminen

60 §

Rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen lähioikeuksiin

60 a §

Yhteystietojen luovuttaminen

Tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Tiedot tulee antaa ilman aiheutonta viivytystä. Tietojen luovuttamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 8 lukua. Tuomioistuin voi määrätä yhteystietojen turvaamisesta noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 7 lukua.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yhteystietoja saaneeseen tekijään tai hänen edustajaansa sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4, 5, 8, 19, 31, 41 ja 42 §:ssä säädetään viestinnän luottamuksellisuudesta ja yksityisyyden suojasta, viestien ja tunnistamistietojen käsittelystä, tietoturvasta, ohjauksesta ja valvonnasta, pakko-keinoista sekä rangaistuksista.

Tässä pykälässä tarkoitettun tekijän tai hänen edustajansa on korvattava tietojen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjälle taikka muulle välittäjänä toimivalle palvelun tarjoajalle.

60 b §

Kieltokanne

Tekijällä tai hänen edustajallaan on loukkauksen jatkamisen kieltämiseksi oikeus ajaa kannetta sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin (*väitetty loukkaaja*). Hyväksyessään kanteen tuomioistuimen on samalla määrättävä, että aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopetettava. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

60 c §

Keskeyttämismääräys

Tuomioistuin voi kieltokannetta käsitellessään tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän taikka muun välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan (*välittäjä*) sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (*keskeyttämismääräys*).

Keskeyttämismääräyksen antamisen edellytyksenä on, ettei määräystä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon väitetyn loukkaajan, välittäjän, aineistoa vastaanottavan henkilön ja tekijän oikeudet. Määräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä.

Tuomioistuimen on varattava sekä välittäjälle että väitetyille loukkaajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Välittäjälle lausumapyyntö voidaan antaa tiedoksi postitse taikka telekopioita tai sähköpostia käyttäen. Jos määräyksen tarkoitus saattaa muutoin vaarantua, tuomioistuin voi hakijan hakemuksesta antaa määräyksen väliaikaisena varaamatta väitetyille loukkaajalle tilaisuutta tulla kuulluksi. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes toisin määrätään. Väitetyille loukkaajalle on väliaikaisen määräyksen antamisen jälkeen välittömästi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä turvaamistoimen määräämisestä.

Keskeyttämismääräystä koskeva asia käsitellään hakemusasiانا noudattaen, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään turvaamistoimen määräämisestä.

Jos syytä, jonka vuoksi keskeyttämismääräys on annettu, ei enää ole, tuomioistuimen on asiaan osallisen hakemuksesta määrättävä määräys peruutettavaksi.

60 d §

Väliaikainen keskeyttämismääräys

Ennen kieltokanteen nostamista tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta antaa keskeyttämismääräyksen väliaikaisena, jos määräyksen antamiselle on 60 c §:ssä säädetty edellytykset ja on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi. Määräyksen antamisessa noudatetaan, mitä 60 c §:ssä säädetään. Väitetyn loukkaajan kuulemisen jälkeen tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai peruutetaanko se.

Tuomioistuin voi antaa 1 momentissa tarkoitetun väliaikaisen keskeyttämismääräyksen, vaikka väitettyä loukkaajaa ei voida tunnistaa, jos:

- 1) asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii;
- 2) tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa saatetaan merkittävässä määrin yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta; ja
- 3) on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi.

Hakijan on kahden kuukauden kuluessa väliaikaisen keskeyttämismääräyksen antamisesta pantava kieltokanne vireille tuomioistuimessa. Jos kieltokantetta ei sanotussa ajassa panna vireille, määräys raukeaa.

Jos 2 momentissa tarkoitettu tilanteessa väitetty loukkaaja on jäänyt tunnistamattomaksi, hakija voi hakea 60 e §:ssä tarkoitettua estomääräystä. Jos estomääräystä on haettu kieltokanteen nostamiselle varatun ajan kuluessa, 2 momentissa tarkoitettu väliaikainen määräys ei raukea.

60 e §

Estomääräys

Jos kieltokanteen nostaminen ei ole mahdollista, koska väitetty loukkaaja on tuntematon, tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta määrätä välittäjän sa-
kon uhalla estämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (*estomääräys*). Estomääräyksen antaminen edellyttää, että tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta ja on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi.

Estomääräyksen hakijan on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt väitetyn loukkaajan tunnistamiseksi.

Estomääräyksen antamisen edellytyksenä on, ettei määräystä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon väitetyn loukkaajan, välittäjän, aineistoa vastaanottavan henkilön ja tekijän oikeudet. Määräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä. Välittäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi estomääräystä koskevasta hakemuksesta.

Estomääräys annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan. Estomääräyksen voimassaoloa voidaan hakemuksesta jatkaa, jos siihen on perusteltu syy. Jos syytä, jonka vuoksi estomääräys on annettu, ei enää ole, tuomioistuimen on asiaan osallisen hakemuksesta määrättävä määräys peruutettavaksi.

60 f §

Kulujen ja vahingon korvaaminen

Keskeyttämismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista vastaa ensisijaisesti määräyksen saanut välittäjä. Määräyksen hakijan on kuitenkin korvattava välittäjälle sekä väitetyille loukkaajalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko ja asiassa aiheutuneet kulut, jos kieltokanne hylätään tai jätetään tutkimatta taikka jos asian käsittely jätetään sillensä sen vuoksi, että kantaja on peruuttanut kanteensa tai jäänyt saapumatta tuomioistuimeen. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös, jos väliaikainen määräys peruutetaan 60 c §:n 3 momentin tai 60 d §:n 1 momentin nojalla tai jos se 60 d §:n 3 momentin nojalla raukeaa.

Edellä 60 d §:n 2 momentissa tarkoitetun väliaikaisen keskeyttämismääräyksen taikka 60 e §:ssä tarkoitetun estomääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista vastaa ensisijaisesti määräyksen antamista hakenut tekijä tai hänen edustajansa.

Kieltokanteen käsittelyn yhteydessä ratkaistaan asiaan osallisten vaatimuksesta se, kenen kannettavaksi lopullisesti jäävät keskeyttämis- ja estomääräyksen hakemisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut.

Vahinkojen ja kulujen korvaamista koskevan kanteen nostamisessa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 12 §:ssä säädetään.

Keskeyttämis- tai estomääräystä koskevasa asiassa asiaan osalliset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan, jollei tuomioistuin erityisestä syystä velvoita asianosaista korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikuluja osaksi tai kokonaan.

60 g §

Tekijänoikeuden loukkaamisen perusteella annettavat määräykset ja lähioikeudet

Mitä 60 a—60 f §:ssä säädetään, sovelletaan myös 5 luvussa säädetyn lähioikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

61 §

Riita- ja hakemusasioiden oikeuspaikka

61 a §

Rikosasioiden oikeuspaikka

61 b §

Tuomioistuimen asiantuntija

62 §

Syyteoikeus

63 §

Alueellinen soveltaminen

63 a §

Julkistamattoman teoksen suoja

64 §

Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka:

1) tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalaisen yritys taikka jonka tuottajalla on Suomessa vakinainen asuinpaikka tai toimipaikka;
2) ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

69 §

Ennen lain voimaantuloa julkaistujen teosten tekijänoikeus

64 a §

Satelliittivälitys

70 §

Ennen lain voimaantuloa tehty tekijänoikeuden luovutussopimus

64 b §

Teknisiä toimenpiteitä ja sähköisiä hallinnointitietoja koskevien säännösten soveltaminen

71 §

*Ennen lain voimaantuloa tapahtuneet taide-
teosten luovutukset*

65 §

Vastavuoroisuus

72 §

66 §

Lain soveltaminen ennen lain voimaantuloa valmistuneeseen teokseen

Eräiden voimaantulosäännösten soveltamisen lähioikeuksiin

67 §

Ennen lain voimaantuloa valmistetut teoskappaleet

73 §

Voimaantulo

68 §

Ennen lain voimaantuloa valmistettujen apuvälineiden käyttäminen

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 60 c ja 60 d §:ssä tarkoitettu hakemusasia, joka on tullut markkinaoikeudessa vireille ennen tämän lain voimaantuloa, käsi-

tellään noudattaen tämän lain voimaan tulles- sa voimassa olleita säännöksiä.
Helsingissä 9 päivänä lokakuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Kulttuuri- ja asuntonministeri *Pia Viitanen*

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tekijänoikeuslain (404/1961) väliotsikot,
muutetaan 26 ja 29 §, 45 §:n 7 momentti, 46 §:n 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti, 49 §:n 3 momentti, 49 a §:n 3 momentti, 60 a—60 d § sekä 64 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 26 §, 49 §:n 3 momentti, 49 a §:n 3 momentti, 60 a, 60 b ja 60 d § laissa 821/2005, 29 § laissa 960/1982, 45 §:n 7 momentti, 46 §:n 3 momentti ja 46 a §:n 3 momentti laissa 763/2013, 60 c § laeissa 679/2006 ja 118/2013 sekä 64 §:n 2 momentti laissa 446/1995, sekä
lisätään pykälään lukuun ottamatta 26, 29 ja 60 a—60 d §:ää, uusi otsikko sekä lakiin uusi 25 l ja 60 e—60g § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

Tekijänoikeuden kohde

2 §

2 §

Taloudelliset oikeudet

3 §

3 §

Moraaliset oikeudet

4 §

4 §

Teoksen muuntelu ja muuttaminen

5 §

5 §

Kokoomateos

6 §

6 §

Yhteisteos

7 §

7 §

Tekijäolettama

8 §

8 §

Julkistaminen ja julkaiseminen

9 §

9 §

Tekijänoikeussuojaa vailla olevat teokset

10 §

10 §

Muut aineettomat oikeudet

11 §

11 §

Yleiset säännökset

11 a §

11 a §

Tilapäinen kappaleen valmistaminen

12 §

12 §

Teosten kappaleiden valmistaminen yksityiseen käyttöön

13 §

13 §

Valokopiointi

13 a §

13 a §

Sisäinen tiedotuskäyttö

14 §

14 §

*Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja
tieteellisessä tutkimuksessa*

15 §

15 §

*Teosten kappaleiden valmistaminen eräissä
laitoksissa*

16 §

16 §

*Teosten kappaleiden valmistaminen arkis-
toissa, kirjastoissa ja museoissa*

16 a §

16 a §

*Teosten kappaleiden valmistaminen yleisöl-
le ja teosten välittäminen yleisölle*

16 b §

16 b §

*Teosten käyttäminen kulttuuriaineistoja säi-
lyttävissä kirjastoissa*

16 c §

16 c §

Teosten käyttäminen Kansallisessa audiovisuaalisessa instituutissa

16 d §

16 d §

Teosten käyttäminen sopimuslissenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 e §

16 e §

Tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa

16 f §

16 f §

Orpoteosten käyttäminen

17 §

17 §

Teosten saattaminen vammaisten käytettäviksi

18 §

18 §

Opetuksessa käytettävät kokoomateokset

19 §

19 §

Teoksen kappaleiden levittäminen ja oikeus lainauskorvaukseen

19 a §

19 a §

Lainauskorvausta hallinnoiva järjestö

20 §

20 §

Teoskappaleen näyttäminen

21 §

21 §

Julkinen esittäminen

22 §

22 §

Sitaatti

23 §

23 §

Ajankohtaiskirjoitus

24 §

24 §

Konserttiohjelma

25 §

25 §

Julkistetun tai luovutetun taideteoksen käyttäminen

25 a §

25 a §

Taideteoksen käyttäminen luettelossa ja tiedotuksessa sekä rakennuksen kuvaaminen

25 b §

25 b §

Teoksen sisällyttäminen uutislähetykseen

25 c §

25 c §

Julkisten lausumien toisintaminen

25 d §

25 d §

Asiakirjajulkisuus ja oikeudenhoito

25 e §

25 e §

Rakennusten ja käyttöesineiden muuttaminen

25 f §

25 f §

Alkuperäinen radio- ja televisiolähetys

25 g §

25 g §

Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen

25 h §

25 h §

Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen

25 i §

25 i §

Jakeluvelvoitteen alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen

25 j §

25 j §

Tietokoneohjelmien ja tietokantojen käyttäminen

25 k §

25 k §

Tietokoneohjelmien yhteentoimivuus

25 l §

Televisio-ohjelmien verkkotallennuspalvelu

Verkkotallennuspalvelun tarjoaja saa sopimuslisenssin nojalla, noudattaen 26 §:ää, valmistaa televisiolähetykseen sisältyvästä televisio-ohjelmasta ja teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisön saataviin saattamiseen siten, että ohjelma ja teos on tämän katseltavissa ja kuunneltavissa asiakkaan itse valitsemassa paikassa ja itse valitsemana aikana.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teokseen, jos sen tekijä on luovuttanut lähettäjäritykselle oikeuden kappaleen valmistamiseen ja yleisölle välittämiseen.

26 §

26 §

Sopimuslisenssi

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja opetusministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Sopimuslisenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaistaikin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta.

Opetusministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävällä järjestöllä tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetusministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai, milloin tekijöiden edustavuus voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan *sopimukseen, joka on tehty tietyn alan tekijöiden teosten käyttämisestä käyttäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia tämän alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Hyväksyttyä järjestöä pidetään tämän sopimuksen osalta oikeutettuna edustamaan muitakin saman alan teosten tekijöitä. Mainitulla sopimuksella laajennetun kollektiivisen käyttöluvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää kaikkia tämän alan tekijöiden teoksia.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön hakemuksesta määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Hyväksyttävällä järjestöllä tulee olla taloudellinen ja toiminnallinen valmius ja kyky hoitaa asioita hyväksymispäätöksen mukaisesti. Järjestön tulee vuosittain antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle selvitys hyväksymispäätöksen nojalla tekemistään toimista. Järjestön tai, jos tekijöiden edustavuus tietyn teoslajin osalta voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväk-

niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden *teoksia käytetään* tietyn sopimuslissenssisäännöksen nojalla. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa *käytännön* sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetusministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jolleivät järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämisestä tai lähettämisestä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös tekijöihin, joita järjestö ei edusta.

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota järjestö ei edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

26 a §

symisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joilla on *oikeuksia* tietyn sopimuslissenssisäännöksen nojalla *käytettäviin teoksiin*. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivin ehdoin. Hyväksymispäätöksessä voidaan järjestölle myös asettaa sopimustoimintaa yleisesti ohjaavia ehtoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos järjestö hyväksymispäätöstä ja sen ehtoja rikkomalla syyllistyy vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin ja jos järjestölle annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö *määrää* teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämisestä tai lähettämisestä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös *muihin 1 momentissa tarkoitettuihin saman alan* tekijöihin, joita järjestö ei *suoraan* edusta.

Jos järjestön antamat 4 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, *1 momentissa tarkoitettulla saman alan* tekijällä, jota järjestö ei *suoraan* edusta, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen raukeaa, jos sitä koskevaa vaatimusta ei todistettavasti esitetä kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jona teoksesta on valmistettu kappaleita taikka sitä on välitetty tai lähetetty.

26 a §

Hyvitysmaksu

26 b §

26 b §

Maksun keräävän järjestön hyväksyminen

26 c §

26 c §

Tarkemmat määräykset maksun hallinnoinnista

26 d §

26 d §

Maksuvelvollisuuden noudattamisen valvonta

26 e §

26 e §

Maksun palautus

26 f §

26 f §

Maksun perimättä jättäminen

26 h §

26 h §

Asetuksenantovaltuus

26 i §

26 i §

Jälleenmyyntikorvaus

26 j §

26 j §

Korvauksen keräävän järjestön hyväksyminen

26 k §

26 k §

Vastuu korvauksen suorittamisesta

26 l §

26 l §

Maksuvelvollisuuden noudattamisen valvonta

27 §

27 §

Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

28 §

28 §

Teoksen muuttamiskielto ja oikeuden edelleenluovutuskielto

29 §

29 §

Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

Jos teoksen alkuperäisen tekijän tekijänoikeuden luovutuksesta tekemän sopimuksen ehto on alalla vallitsevaan hyvän sopimustavan vastaisella tavalla tai muutoin kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan osapuolen vaatimuksesta sovitella tai se voidaan jättää huomioon ottamatta.

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

Jos 1 momentissa tarkoitettu ehto on sellainen, että sopimuksen jääminen voimaan muilta osin muuttumattomana ei ole ehdon sovittelun vuoksi kohtuullista, sopimusta voidaan sovitella muiltakin osin tai se voidaan määrätä raukeamaan.

Sopimuksen ehtona pidetään myös oikeudenluovutuksesta sovitua korvausta.

Tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta on voimassa, mitä varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (228/29) on säädetty.

Työsopimuksessa sovitun tekijänoikeuden luovutuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta säädetään työsopimuslain (55/2001) 10 luvun 2 §:ssä.

Muilla osin kohtuuttoman ehdon sovittelusta säädetään varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 36 §:ssä.

29 a §

29 a §

Korvausoikeus elokuvaan tai äänitteeseen tallennetun teoksen kappaleen vuokrauksesta

30 §

30 §

Sopimus julkisesta esittämisestä

31 §

31 §

Kustannussopimus

32 §

32 §

Painoksen julkaiseminen

33 §

33 §

Julkaisemiseen liittyvät velvollisuudet

34 §

34 §

Julkaisematta jättäminen

35 §

35 §

Painoksen tiedot

36 §

36 §

Uusi painos

37 §

37 §

Tekijän oikeus julkaista teos

38 §

38 §

Avustukset

39 §

39 §

Sopimus elokuvaamisesta

40 §

40 §

Sopimuksen purkaminen

40 b §

40 b §

Työ- tai virkasuhteessa luodut tietokoneohjelmat ja tietokannat

40 c §

40 c §

Valokuvaamalla tehty muotokuva

41 §

41 §

Tekijänoikeuden siirtyminen tekijän kuollessa

42 §

42 §

Tekijänoikeuden ulosmittaus

43 §

43 §

Tekijänoikeuden suoja-aika

44 §

44 §

Tuntemattoman tekijän teos

44 a §

44 a §

Julkistamaton teos

45 §

45 §

Esittävä taiteilija

Menettelyyn, johon 1—5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan *vastaavasti*, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

Menettelyyn, johon 1—5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 25 l, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan *vastaavasti*, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan *vastaavasti*, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 b §

46 c §

46 §

Äänitallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Kuvatallenteen tuottaja

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 l, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 b §

Äänitallenteen oikeuksien luovutus sopimuksen irtisanominen

46 c §

Litännäistoimenpiteet

46 d §

46 d §

Lisäkorvauksen maksaminen

47 §

47 §

**Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital-
lenteen käyttäminen**

47 a §

47 a §

Käyttökorvaus

48 §

48 §

Radio- ja televisioyrittäjä

49 §

49 §

Luettelon ja tietokannan valmistaja

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan *vastaavasti*, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 17 ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun työhön sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 7—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 12 §:n 1, 2 ja 4 momentissa, 13 ja 13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16, 16 a—16 e, 17 ja 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b—25 d ja 25 f—25 i §:ssä, 25 j §:n 4 ja 5 momentissa, 25 l, 26 ja 27—29 §:ssä säädetään. Jos työ tai sen osa on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

49 a §

49 a §

Valokuvaaja

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuvaan sovelletaan *vastaavasti*, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 ja

Tässä pykälässä tarkoitettuihin valokuvaan sovelletaan, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 7—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 ja

13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

13 a §:ssä, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 1 momentissa, 18 §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i, 25 l, 26, 26 a—26 f, 26 h, 27—29, 39, 40, 40 c, 41 ja 42 §:ssä säädetään. Jos valokuva on tekijänoikeuden kohteena, voidaan vedota tekijänoikeuteen.

50 §

50 §

Sanomalehtitiedotus

50 a §

50 a §

Teknisen toimenpiteen kiertämisen kieltö

50 b §

50 b §

Teknisen toimenpiteen kiertämiskeinojen valmistamisen ja levittämisen kieltö

50 c §

50 c §

Teknisiin toimenpitein suojattujen teosten käyttäminen

50 d §

50 d §

Oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot

50 e §

50 e §

Tekniset toimenpiteet ja sähköiset hallinnointitiedot sekä lähioikeudet

51 §

51 §

Teoksen tai tekijän sekoitettavuus

52 §

52 §

Tekijän nimi ja nimimerkki

52 a §

52 a §

Luoksepääsyoikeus

53 §

53 §

Klassikkosuoja

54 §

54 §

Välimiesmenettely

54 a §

54 a §

Opetus ansiotarkoituksessa

54 b §

54 b §

*Äänitallenteen ja kuvallisen musiikkital-
lenteen käyttökorvaus*

55 §

55 §

Tekijänoikeusneuvosto

56 §

56 §

Rikoslain rangaistussäännökset

56 a §

56 a §

Tekijänoikeusrikkomus

56 b §

56 b §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

56 c §

56 c §

Tietokoneohjelman suojauksen poistovälineen luvaton levittäminen

56 d §

56 d §

Selvitysvelvollisuuden rikkominen

56 e §

56 e §

Teknisen toimenpiteen loukkausrikkomus

56 f §

56 f §

Oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkomus

56 g §

56 g §

Loukkauksen kieltö

57 §

57 §

Hyvitys ja korvaus

58 §

58 §

Menettämisseuraamus

59 §

59 §

Menettämisseuraamuksen kohtuullistaminen

59 a §

59 a §

Tuomion julkistaminen

60 §

60 §

Rangaistusta ja korvausvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen lähioikeuksiin

60 a §

60 a §

Yhteystietojen luovuttaminen

Tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Tiedot tulee antaa ilman aiheetonta viivytystä. Tietojen luovuttamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

Tekijällä tai hänen edustajallaan on oikeus tuomioistuimen määräyksellä salassapitosäännösten estämättä yksittäistapauksessa saada lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjältä taikka muulta välittäjänä toimivalta palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Tiedot tulee antaa ilman aiheetonta viivytystä. Tietojen luovuttamista koskevan asian käsittelyssä noudatetaan *oikeudenkäymiskaaren 8 lukua*. Tuomioistuin voi

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yhteystietoja saaneeseen tekijään tai hänen edustajaansa sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4, 5, 8, 19, 31, 41 ja 42 §:ssä säädetään viestinnän luottamuksellisuudesta ja yksityisyyden suojasta, viestien ja tunnistamistietojen käsittelystä, tietoturvasta, ohjauksesta ja valvonnasta, pakkokeinoista sekä rangaistuksista.

Tässä pykälässä tarkoitettun tekijän tai hänen edustajansa on korvattava tietojen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjälle taikka muulle välittäjänä toimivalle palvelun tarjoajalle.

60 b §

Tekijällä tai hänen edustajallaan on loukkauksen jatkamisen kieltämiseksi oikeus ajaa kannetta sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin. Hyväksyessään kanteen tuomioistuimen on samalla määrättävä, että aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopetettava. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

60 c §:n 1 momentti

Tuomioistuin voi 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta käsitellessään tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän taikka muun välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (*keskeyttämismääräys*), jollei sitä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjän ja tekijän oikeudet.

määrätä yhteystietojen turvaamisesta noudattaen oikeudenkäymiskaaren 7 lukua.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja yhteystietoja saaneeseen tekijään tai hänen edustajaansa sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 4, 5, 8, 19, 31, 41 ja 42 §:ssä säädetään viestinnän luottamuksellisuudesta ja yksityisyyden suojasta, viestien ja tunnistamistietojen käsittelystä, tietoturvasta, ohjauksesta ja valvonnasta, pakkokeinoista sekä rangaistuksista.

Tässä pykälässä tarkoitettun tekijän tai hänen edustajansa on korvattava tietojen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjälle taikka muulle välittäjänä toimivalle palvelun tarjoajalle.

60 b §

Kieltokanne

Tekijällä tai hänen edustajallaan on loukkauksen jatkamisen kieltämiseksi oikeus ajaa kannetta sitä vastaan, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin (*väitetty loukkaaja*). Hyväksyessään kanteen tuomioistuimen on samalla määrättävä, että aineiston saattaminen yleisön saataviin on lopetettava. Tuomioistuin voi asettaa määräyksen tehosteeksi uhkasakon.

60 c §

Keskeyttämismääräys

Tuomioistuin voi *kieltokannetta* käsitellessään tekijän tai hänen edustajansa vaatimuksesta määrätä lähettimen, palvelimen tai muun sellaisen laitteen ylläpitäjän taikka muun välittäjänä toimivan palvelun tarjoajan (*välittäjä*) sakon uhalla keskeyttämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (*keskeyttämismääräys*).

60 c §:n 4 momentin 1 virke

Tämän pykälän nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä.

60 c §:n 3 momentti

Tuomioistuin voi pyynnöstä antaa 2 momentissa tarkoitetun keskeyttämismääräyksen väliaikaisena väitettyä loukkaajaa kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii. Määräys on voimassa, kunnes toisin määrätään. Väitetylle loukkaajalle on määräyksen antamisen jälkeen viipymättä varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai peruutetaanko se.

60 c §:n 4 momentin 2 ja 3 virke

Keskeyttämismääräys tulee voimaan, kun hakija asettaa ulosottomiehelle ulosottokaaren (705/2007) 8 luvun 2 §:ssä tarkoitetun vakuuden. Mahdollisuudesta vapautua vakuuden asettamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 7 §:ssä.

60 c §:n 2 momentti

Ennen 60 b §:ssä tarkoitetun kanteen nostamista tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta antaa keskeyttämismääräyksen, jos sen antamiselle on 1 momentissa mainitut edellytykset ja jos on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Tuomioistuimen on varattava sekä sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin, tilaisuus tulla kuulluksi. Tiedoksianto sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, voidaan toimittaa postitse taikka telekopiota tai sähköpostia käyttäen.

Keskeyttämismääräyksen antamisen edellytyksenä on, ettei määräystä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon väitetyn loukkaajan, välittäjän, aineistoa vastaanottavan henkilön ja tekijän oikeudet. Määräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä.

Tuomioistuimen on varattava sekä välittäjälle että väitetylle loukkaajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Välittäjälle lausumapyyntö voidaan toimittaa postitse taikka telekopiota tai sähköpostia käyttäen. Jos määräyksen tarkoitus saattaa muutoin vaarantua, tuomioistuin voi hakijan hakemuksesta antaa määräyksen väliaikaisena varaamatta väitetylle loukkaajalle tilaisuutta tulla kuulluksi. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes toisin määrätään. Väitetylle loukkaajalle on väliaikaisen määräyksen antamisen jälkeen välittömästi varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä turvaamistoimen määräämisestä.

Keskeyttämismääräystä koskeva asia käsitellään hakemusasiانا noudattaen, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa säädetään turvaamistoimen määräämisestä.

Jos syytä, jonka vuoksi keskeyttämismääräys on annettu, ei enää ole, tuomioistuimen on asiaan osallisen hakemuksesta määrättävä määräys peruutettavaksi.

60 d §

Väliaikainen keskeyttämismääräys

Ennen kieltokanteen nostamista tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta antaa keskeyttämismääräyksen väliaikaisena, jos määräyksen antamiselle on 60 c §:ssä säädetty edellytykset ja on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi. Määräyksen antamisessa noudatetaan, mitä 60 c §:ssä säädetään. Väitetyn loukkaajan kuulemisen jälkeen tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai perutaanko se.

Tuomioistuin voi antaa 1 momentissa tarkoitetun väliaikaisen keskeyttämismääräyksen, vaikka väitettyä loukkaajaa ei voida tunnistaa, jos:

1) asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii;

2) tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa saatetaan merkittävässä määrin yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta; ja

3) on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi.

60 c §:n 4 momentin 4 virke

Edellä 2 tai 3 momentin nojalla annettu keskeyttämismääräys raukeaa, jollei 60 b §:ssä tarkoitettua kannetta nosteta tuomioistuimessa kuukauden kuluessa määräyksen antamisesta.

Hakijan on kahden kuukauden kuluessa väliaikaisen keskeyttämismääräyksen antamisesta pantava kieltokanne vireille tuomioistuimessa. Jos kieltokannetta ei sanotussa ajassa panna vireille, määräys raukeaa.

Jos 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa väitetty loukkaaja on jäänyt tunnistamattomaksi, hakija voi hakea 60 e §:ssä tarkoitettua estomääräystä. Edellä 2 momentissa tarkoitettu väliaikainen määräys ei raukea, jos estomääräystä on haettu kieltokanteen nostamiselle varatun ajan kuluessa.

60 e §

Estomääräys

*Jos kieltokanteen nostaminen ei ole mahdollista, koska väitetty loukkaaja on tuntematon, tuomioistuin voi tekijän tai hänen edustajansa hakemuksesta määrätä välittäjän estämään tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattamisen yleisön saataviin (**estomääräys**). Estomääräyksen antaminen edellyttää, että tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta ja on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muussa tapauksessa vakavasti vaarantuisi.*

Estomääräyksen hakijan on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt väitetyn loukkaajan tunnistamiseksi.

Estomääräyksen antamisen edellytyksenä on, ettei määräystä voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon väitetyn loukkaajan, välittäjän, aineistoa vastaanottavan henkilön ja

tekijän oikeudet. Määräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää ja vastaanottaa viestejä. Välittäjälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi estomääräystä koskevasta hakemuksesta.

Estomääräys annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään vuodeksi kerrallaan. Estomääräyksen voimassaoloa voidaan hakemuksesta jatkaa, jos siihen on perusteltu syy. Jos syytä, jonka vuoksi estomääräys on annettu, ei enää ole, tuomioistuimen on asiaan osallisen hakemuksesta määrättävä määräys peruutettavaksi.

60 c §:n 5 momentti

60 f §

Kulujen ja vahingon korvaaminen

Keskeyttämismääräystä vaatineen on korvattava sille, jolle määräys on annettu, samoin kuin väitetyille loukkaajalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko sekä asiassa aiheutuneet kulut, jos 60 b §:ssä tarkoitettu kanne hylätään tai jätetään tutkimatta taikka jos asian käsittely jätetään sillensä sen vuoksi, että kantaja on peruuttanut kanteensa tai jäänyt saapumatta tuomioistuimeen. Sama on voimassa, jos keskeyttämismääräys 3 momentin nojalla peruutetaan tai 4 momentin nojalla raukeaa. Vahingon ja kulujen korvaamista koskevan kanteen nostamisessa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 12 §:ssä säädetään.

Keskeyttämismääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista vastaa ensisijaisesti määräyksen saanut välittäjä. Määräyksen hakijan on kuitenkin korvattava välittäjälle sekä väitetyille loukkaajalle määräyksen täytäntöönpanosta aiheutunut vahinko ja asiassa aiheutuneet kulut, jos kieltokanne hylätään tai jätetään tutkimatta taikka jos asian käsittely jätetään sillensä sen vuoksi, että kantaja on peruuttanut kanteensa tai jäänyt saapumatta tuomioistuimeen. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös jos väliaikainen määräys peruutetaan 60 c §:n 3 momentin tai 60 d §:n 1 momentin nojalla tai jos se 60 d §:n 3 momentin nojalla raukeaa.

Edellä 60 d §:n 2 momentissa tarkoitettua väliaikaisen keskeyttämismääräyksen taikka 60 e §:ssä tarkoitettua estomääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista vastaa ensisijaisesti määräyksen antamista hakenut tekijä tai hänen edustajansa.

Kieltokanteen käsittelyn yhteydessä ratkaistaan asiaan osallisten vaatimuksesta se, kenen kannettavaksi lopullisesti jäävät keskeyttämis- ja estomääräyksen hakemisesta ja täytäntöönpanosta aiheutuneet kulut.

Vahinkojen ja kulujen korvaamista koskevan kanteen nostamisessa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 12 §:ssä säädetään.

Keskeyttämis- tai estomääräystä koskevassa asiassa asiaan osalliset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan, jollei tuomioistuin erityisestä syystä velvoita asianosaista kor-

vaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntiku-
luja osaksi tai kokonaan.

60 d §

60 g §

***Tekijänoikeuden loukkaamisen perusteella
annettavat määräykset ja lähioikeudet***

Mitä edellä 60 a—60 c §:ssä säädetään, so-
velletaan vastaavasti 5 luvussa säädetyn lähi-
oikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

Mitä 60 a—60 f §:ssä säädetään, sovelle-
taan myös 5 luvussa säädetyn lähioikeuden
haltijaan ja hänen edustajaansa.

61 §

61 §

Riita- ja hakemusasioiden oikeuspaikka

61 a §

61 a §

Rikosasioiden oikeuspaikka

61 b §

61 b §

Asiantuntija

62 §

62 §

Syyteoikeus

63 §

63 §

Alueellinen soveltaminen

63 a §

63 a §

Julkistamattoman teoksen suoja

64 §

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

64 a §

64 b §

65 §

66 §

67 §

64 §

Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka:

1) tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalainen yritys taikka jonka tuottajalla on Suomessa vakinainen asuinpaikka tai toimipaikka;

2) ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

64 a §

Satelliittivälitys

64 b §

Teknisten toimenpiteiden ja sähköisten hallinnointitietojen soveltaminen

65 §

Vastavuoroisuus

66 §

Lain soveltaminen ennen lain voimaantuloa valmistuneeseen teokseen

67 §

Ennen lain voimaantuloa valmistetut teoskappaleet

68 §

68 §

*Ennen lain voimaantuloa valmistettujen
apuvälineiden käyttäminen*

69 §

69 §

*Ennen lain voimaantuloa julkaistujen teos-
ten tekijänoikeus*

70 §

70 §

*Ennen lain voimaantuloa tehty tekijänoi-
keuden luovutussopimus*

71 §

71 §

*Ennen lain voimaantuloa tapahtuneet taide-
teosten luovutukset*

72 §

72 §

*Eräiden voimaantulosäännösten soveltami-
nen lähioikeuksiin*

73 §

73 §

Voimaantulo

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Lain 60 c ja 60 d §:ssä tarkoitettu hake-
musasia, joka on tullut markkinaoikeudessa
vireille ennen tämän lain voimaantuloa, käsi-
tellään noudattaen tämän lain voimaan tul-
lessa voimassa olleita säännöksiä.*